

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**DOĞU AKDENİZ'DE MÜNHASİR EKONOMİK BÖLGE
SORUNU VE TÜRKİYE AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan : **Hikmet GİRGİN**

İstanbul, 2013

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**DOĞU AKDENİZ'DE MÜNHASİR EKONOMİK BÖLGE
SORUNU VE TÜRKİYE AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan

Hikmet GİRGİN

Öğrenci No:

090771019

Danışman

Yrd. Doç. Dr. İlyas SÖZEN

İstanbul, 2013

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Doğu Akdeniz’de Münhasır Ekonomik Bölge Sorunu ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışmamın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yaptığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. .../.../2013

Aday : Hikmet GİRGIN

DOĞU AKDENİZ'DE MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE SORUNU VE TÜRKİYE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tezi Hazırlayan : Hikmet GİRGİN

ÖZ

Bu çalışma ile, Doğu Akdeniz'in hukuki statüsünün, öneminin ve Türkiye Cumhuriyeti için stratejik değerinin ortaya konarak, kıyıdaş devletler ve bölge dışı aktörlerin politika ve uygulamaları incelenmiş olup, orta ve uzun vade gelecek için bölgeye ilişkin stratejiler üretilmesine yardımcı olmak amaçlanmıştır. Münhasır ekonomik bölge, karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz miline kadar olan deniz alanıdır. Uluslararası Hukuka göre münhasır ekonomik bölge sınırlandırması hakkaniyet ilkelerine uygun yapılmalıdır. Sınırlandırmada önem taşıyan bir diğer konu ise adaların varlığıdır. Türkiye ile diğer kıyıdaş ülkeler arasında münhasır ekonomik bölgeye ilişkin herhangi bir deniz sınırlandırması bulunmamaktadır. Türkiye, Doğu Akdeniz'de en uzun kıyı şeridine sahip ülkedir. Tarihi geçmişinden devraldığı miras ve uluslararası hukuktan kaynaklanan hakları bulunmaktadır. Başbakanlık koordinatörlüğünde; Milli Savunma Bakanlığı, Dışışleri Bakanlığı, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı ve uluslararası hukuk alanında uzman yetiştirmiş üniversitelerin katılımıyla bir çalıştay oluşturulması gerekmektedir. Bu çalışmalar sonucunda Türkiye'nin uluslararası hukuka göre hak ve çıkarlarına uygun ulusal Münhasır Ekonomik Bölge haritası ortaya konulması mümkün olabilecektir.

Anahtar Kelimeler : Doğu Akdeniz, Uluslararası Hukuk, Deniz Yetki Alanları, Münhasır Ekonomik Bölge, Türkiye

THE EXCLUSIVE ECONOMIC ZONE PROBLEM IN THE EASTERN MEDITERRANEAN AND EVALUATION FOR TURKEY

Presented by : Hikmet GİRGIN

ABSTRACT

In this study it is aimed to assist producing short and long term future strategies related to the region, by analysing the political approach of the coastal nations and global out-regional actors, and by determining East Mediterranean legal status, importance and its strategic value for Turkey. The exclusive economic zone is a sea area until 200 nautical miles from the baselines from which the breadth of the territorial sea is measured. In compliance with international law, exclusive economic zone (EEZ) delimitation should be made according to the equitable principles. Another significant point in delimitation is the existence of the islands. There are no maritime delimitations regarding exclusive economic zone (EEZ) in the region between Turkey and other coastal nations. Turkey is the country that has the longest coastal length in East Mediterranean Area. It has some definite rights emerging from international law and its historical heritage. With the assistance of Prime Ministerial coordination, a study council should be established by the Universities graduates of which are experts on Maritime, Ministry of Defence, Ministry of Foreign Affairs, Ministry of Transport, Maritime Affairs and Communications, Naval Forces Command, National Intelligence Organization issues and international law. After this study, through such treaties Turkey will be able to assert a national map of Exclusive Economic Zone in Eastern Mediterranean in accordance with its own rights and interests enshrined in international law.

Key Words : Eastern Mediterranean, International Law, Delimitation of the Maritime Areas, Exclusive Economic Zone, Turkey

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	vi
GİRİŞ	1
1. DOĞU AKDENİZ	2
1.1 Tarihsel Arka Plan.....	3
1.2 Doğu Akdeniz'in Önemi.....	5
1.2.1 Doğu Akdeniz'in Jeopolitik Önemi.....	5
1.2.2 Doğu Akdeniz'in Jeostratejik Önemi.....	6
2. ULUSLARARASI HUKUKTA DENİZ YETKİ ALANLARI VE SINIRLANDIRILMASI YÖNTEMLERİ	8
2.1 Deniz Yetki Alanları.....	9
2.1.1 Karasuları.....	9
2.1.2 Bitişik Bölge.....	12
2.1.3 Kıta Sahaneliği.....	13
2.1.4 Münhasır Ekonomik Bölge.....	14
2.2 Uluslararası Hukukta Adalar.....	15
3. DOĞU AKDENİZ'DE MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE POLİTİKA VE UYGULAMALARI	21
3.1 Münhasır Ekonomik Bölge Hukuki Rejimi ve Doğu Akdeniz'de Uygulanması.....	21
3.2 Kıyıdaş Devletlerin Politika ve Uygulamaları.....	22
3.2.1 Güney Kıbrıs Rum Yönetimi.....	22

	Sayfa No.
3.2.2 Yunanistan.....	25
3.2.3 Mısır	28
3.2.4 Lübnan.....	30
3.2.5 Suriye.....	31
3.2.6 İsrail.....	32
3.2.7 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.....	33
3.3 Bölge Dışındaki Devletlerin ve Kuruluşların Politika ve Uygulamaları.....	35
3.3.1 AB	36
3.3.2 NATO	39
3.3.3 ABD	42
3.3.4 Rusya.....	44
3.3.5 Çin Halk Cumhuriyeti.....	47
4. DOĞU AKDENİZ VE TÜRKİYE.....	49
4.1 Türkiye Açısından Doğu Akdeniz'in Önemi.....	50
4.2 Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin Taraf Olduğu Anlaşmalar.....	53
4.3 Türkiye'nin Münhasır Ekonomik Bölge Hukuki Rejimi ve Politika Uygulamaları.....	56
4.4 Münhasır Ekonomik Bölge Sınırlandırılmasına İlişkin Uluslararası Adalet Divanı Kararları ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi	65
5. TÜRKİYE'NİN DOĞU AKDENİZ'DE MUHTEMEL MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE SINIRLARI.....	72
SONUÇ.....	80
KAYNAKÇA.....	82

EKLER

Ek-1	Doğu Akdeniz Haritası	93
Ek-2	Deniz Yetki Alanları Hukuki Sınırları	94
Ek-3	GKRY-Mısır, GKRY-Lübnan MEB Sınırları ve GKRY Tarafından İlan Edilen Ruhsat Alanları	95
Ek-4	Türk Dışişleri Bakanlığının 30 Ocak 2007 Tarihli Basın Bildirisi	96
Ek-5	Türk Dışişleri Bakanlığının 15 Şubat 2012 Tarihli Basın Bildirisi	98
Ek-6	Meis Adası ve Bölgesindeki Ada, Adacıklar ve Kayalıklar	100
Ek-7	Meis, Rodos, Kerpe, Kaşot; Girit hattı ve Yunanistan-Mısır MEB Sınırı	101
Ek-8	Seville Üniversitesinin Hazırladığı Harita	102
Ek-9	Doğu Akdeniz’de Uluslararası Hukuka Göre Çizilmesi Gereken Türk ve Uluslararası Kıta Sahanlığı/MEB sınırları	103
Ek-10	Doğu Akdeniz’de Türkiye’nin Düşey Hatları Esas Aldığı Ortay Hatta göre Sınırlandırma	104
Ek-11	Türkiye-İsrail Tasviri Muhtemel MEB Sınırlandırması	105
Ek-12	Türkiye ve Libya Arasında Ortay Hat Esasına Göre Yapılabilecek Sınırlandırma Antlaşması	106
Ek-13	Türkiye –Lübnan Tasviri Muhtemel MEB Sınırlandırması	107
Ek-14	Türkiye GKRY Yaklaşımıyla Hareket Etmiş Olsaydı Belirleyeceği MEB	108
Ek-15	Bugüne Kadar Ortaya Konulan haritalarla Kıyaslandığında Türkiye Tarafından Gündeme Getirilmeyen Asgari 44.000 km ² lik bir MEB alanı Kaybını Gösteren Harita	109

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AD	:	Akdeniz Diyalogu
AT	:	Avrupa Topluluğu
Bkz.	:	Bakınız
GKRY	:	Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
GNSS	:	Avrupa Küresel Denizcilik Uydu Sistemi
BM	:	Birleşmiş Milletler
BMDHK	:	Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı
BMDHS	:	eBirleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
BMGK	:	Birleşik Müşterek Görev Kuvveti
BTC	:	Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi
CKBBS	:	Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi
CKSS	:	Cenevre Kıta Sahaneliği Sözleşmesi
EMSA	:	Avrupa Deniz Emniyeti Ajansı
IMO	:	Uluslararası Denizcilik Örgütü
İİG	:	İstanbul İşbirliği Girişimi
KİS	:	Kitle İmha Silahları
KKTC	:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MEB	:	Münhasır Ekonomik Bölge
M.Ö.	:	Milattan Önce
MSB	:	Milli Savunma Bakanlığı
mt.	:	Metre
NIMA	:	Ulusal Görüntü ve Harita Yapım Ajansı
OECD	:	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OAE	:	Etkin Çaba Harekatı
r.g.	:	Resmi Gazete
s.	:	Sayfa
ss.	:	Sayfa Sayısı
SBF	:	Siyasal Bilgiler Fakültesi
TDK	:	Türk Dil Kurumu

TÜDAV	:	Türk Deniz Araştırmaları Vakfı
UAD	:	Uluslararası Adalet Divanı
UNEP	:	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNIFIL	:	Birleşmiş Milletler Lübnan Geçici Görev Gücü
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TPAO	:	Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
TSK	:	Türk Silahlı Kuvvetleri
TTK	:	Türk Tarih Kurumu

GİRİŞ

Doğu Akdeniz, Türkiye, Mısır, İsrail, Filistin, Lübnan, Suriye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin bulunduğu deniz bölgesidir. Türkiye Doğu Akdeniz'de en uzun kıyı uzunluğuna sahip ülkedir. Ayrıca en büyük deniz gücüne de sahiptir. Türkiye'yi güneyden kuşatan Kıbrıs Adası ile de karşılıklı kıyıları ve tarihsel bağları bulunmaktadır. Türkiye, Doğu Akdeniz'de Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) ilanında bulunmamıştır. Ayrıca, komşu ve kıyıdaş devletler arasında MEB sınırlandırması anlaşması bulunmamaktadır. Önemli enerji kaynaklarının ve ulaştırma koridorlarının kesiştiği bir bölgede yer alan ve bu konumuyla bir Doğu Akdeniz ülkesi olan Türkiye için MEB sınırlarının belirlenmesi, deniz alanlarında uygulanacak stratejilerin geleceğine de ışık tutacaktır.

Denizler, devletin egemenliğine tabi deniz kesimi ve açık denizler kesimi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Devletin egemenliğine tabi deniz kesimi için iki ayrı hukuki rejim uygulanmaktadır. Bunlar İç Sular ve Karasuları rejimleridir. Açık Denizler ise, Bitişik Bölge ve Kıta Sahaneliği rejimleridir. Münhasır Ekonomik Bölge kavramı ise 1982 tarihli Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı sonucunda yeni bir kavram olarak Deniz Hukuku literatürüne girmiştir. Münhasır Ekonomik Bölge kıyıdan itibaren 200 deniz mili genişliğinde geniş deniz alanlarını ifade eden ve kıyı devletine önemli ekonomik haklar ve yetkiler veren bir kavramdır.

Doğu Akdeniz'de kıyıdaş devletlerin ve bölge dışı aktörlerin münhasır ekonomik bölge mücadele ve politikaları, siyasi, ve ekonomik yönden ele alınmış politik manevra alanları belirlenmeye çalışılmıştır. Doğu Akdeniz'deki deniz alanlarının münhasır ekonomik bölge bağlamında sınırlandırılması ve paylaşılması, Uluslararası Deniz Hukuku ve Uluslararası Adalet Divanı kararları kapsamında incelenmiş, sınırlandırmada adaların etkileri üzerinde de durulmuştur. Son bölümde ise, Doğu Akdeniz'in ülkemiz açısından önemi ortaya konulmuş, mevcut gelişmeler sonucunda Türkiye için muhtemel münhasır ekonomik bölge sınırları üzerine değerlendirmeler yapılmıştır.

1. DOĞU AKDENİZ

Akdeniz 2,5 milyon kilometre kare deniz alanına sahiptir. Doğu ve batı arasındaki mesafe 4000 kilometre olup, kuzey gÜney mesafesi ise 800 kilometredir. (UNEP, 2001). Doğu Akdeniz kuzey yarımkÜrede, Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları ile çevrili 30°49'K enlemleri ve 016° 30' D ile 036° 12'D boylamları arasında kalan alandır. Doğu Akdeniz'in Kuzey-GÜney mesafesi 340 mil, Doğu-Batı mesafesi 450 mildir. Yüzölçümü ise yaklaşık 90.000 mil karedir. Doğu Akdeniz'e kıyısı bulunan devletlerin kıyı uzunlukları, Türkiye'nin 569 mil, Suriye'nin 95 mil, Lübnan'ın 107 mil, İsrail'in 128 mil ve Mısır'ın 522 mil'dir (Kocamanoğlu, 2005, s. 18). (Bkz. Ek-1)

Dünyanın anakarasının merkezi olarak ortaya çıkan bu bölge aynı zamanda jeopolitik olarak da dünyanın ortası kabul edilmektedir. Doğu Akdeniz bölgesinde Türkiye, Suriye, İsrail, Lübnan, Filistin Gazze Şeridi, Filistin Batı Yakası, Mısır, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Güney Kıbrıs Rum Kesimi ve Ürdün yer almaktadır (Yıldız, 2009, ss. 13-14).

XIX. yüzyıl sanayi devrimiyle birlikte enerji kaynaklarına sahip olmak, üretimini elde tutmak, taşıma güzergâhlarını denetim altında bulundurmak ve bu uğurda uluslararası mücadelede başarılı olmak devletlerin temel araçları arasında yer almıştır. Bu bakımdan tarihî süreçte önemli birçok sosyopolitik olayın arkasında enerji kaynaklarının kullanımı, elde edilmesi veya nakli ile ilgili çıkar çatışmalarının yattığı görülmektedir. Günümüzde “yeni büyük oyun” diye adlandırılan uluslararası mücadelenin arka planında da yine enerji kaynaklarının kullanımı, elde edilmesi veya nakli ile ilgili çıkar çatışmalarının var olduğu görülmektedir (Karaca, 2007).

Enerji kavgasının merkezi konumunda bulunan bu bölgeye yakın olan coğrafyası, tarihsel hafızası, kültürel ve dinsel bağları ve en önemlisi yarım asırdan fazla işleyen demokrasisi Türkiye'ye bu bölgede ayrı bir önem yüklemektedir (Hacısalıhoğlu, 2001, s. 146).

Doğu Akdeniz'in çok boyutlu (askeri, ticari, ulaştırma v.s.) stratejik öneminin yanı sıra, sahip olduğu düşünölen yüksek enerji potansiyeli, doğal olarak kaynakların ve dolayısıyla denizlerin paylaşımı mücadelesini de beraberinde getirmiştir. Hâlihazırda Türkiye'nin ise Karadeniz haricinde, antlaşmalarla sınırlandırılmış münhasır ekonomik bölge niteliğinde deniz yetki alanı bulunmamaktadır. Doğu Akdeniz'de birçok devlet arasında deniz yetki alanlarının belirlenmesine yönelik çeşitli antlaşmalar yapılmış ve münhasır ekonomik bölge ilanında bulunulmuştur (Yaycı, 2012).

1.1. Tarihsel Arka Plan

Doğu Akdeniz, tarihin değişik bölümlerinde büyük savaşlara sahne olmuş bir arenadır. Doğu Akdeniz, birçok tarihçi ve yazarın "Verimli Hilal" dedikleri bölgede yer alır. Gerçekten de Mısır, Mezopotamya ve Anadolu, dünyanın en verimli topraklarına sahiptir. Bu yüzden tarih boyunca oluşan uygarlıkların ilk hedefi, bu bölgelere hâkim olmak olmuştur. Böylece, kara ve deniz yoluyla dünya ticareti kontrol altına alınabilecektir. Bu nedenle oluşan insan hareketleri, Doğu Akdeniz'i tarihin her döneminde dünyanın en önemli merkezi ve en kalabalık bölgelerinden birisi yapmıştır (Kaya, 2007).

M.Ö. 2. bin yıldan itibaren Akdeniz'de mallar, insanlar hatta fikirler hareketli bir ticaret ağının içinde sürekli olarak yer değiştirmeye başlamışlardır. Anadolu kıyıları, Rodos, Kıbrıs, Suriye ve Mısır'ın bazı bölgelerinde Doğu Miken yerleşimlerinin ve Miken mallarının varlığı, bunun karşılığında Teb şhrinde bulunan Babil Mühürleri gibi doğu mallarının da Yunanistan'da ortaya çıkması Doğu Akdeniz'deki hareketliliğin başladığı dönem için de bir fikir vermektedir. Mısır tapınaklarında Ramses'in Medinet Habu'daki tapınağının duvarlarına da resmedilen M.Ö 1210 yılında gerçekleşen deniz savaşında Hitit Kralı şuppiliuma, Kıbrıs'tan gelen deniz kavimleri olarak da adlandırılan istilacılara ait bir deniz filosunu yakmıştır. Bu savaşla Doğu Akdeniz'in sıcak suları tarihte bilinen ilk deniz savaşının yapıldığı sular olmuştur (Yıldız, 2009, ss. 27-28).

Tarihin her döneminde Akdeniz'e hâkimiyet imparatorluk ve devletlerin ilk hedefini oluşturmuştur. Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu da İslamiyet'in doğuşuna kadar bu hâkimiyeti elinde tutmuştur (Kaya, 2007).

Osmanlı Türkleri Rumeli'ye geçtikleri zaman, Anadolu aşağı yukarı bir ada ablukası altında bulunuyordu. Doğu Akdeniz ve Ege Adaları, Venedik ve Ceneviz elinde bulunmaktaydı. Donanma yokluğu nedeniyle, yabancı unsurlar sık sık gelip kıyılarımızı talan etmişlerdir. Osmanlıların Akdeniz'e ve bir deniz gücü olmaya yönelik artan ilgileri, İstanbul'un 1453'teki fethinin ve tam belirgin olmayan Bizans deniz sınırlarının Osmanlılara miras kalıp, onları açık deniz politikalarının içine derinlemesine sürüklemesinin doğrudan bir sonucudur (Tarakçı, 2005, s.25).

Türk donanması denizcilikte ilerleme sürecinde Akdeniz'in hemen her tarafında hakim olmuştur. XVI. yüzyılda Preveze ve Cerbe gibi tarihin en büyük açık deniz meydan muharebelerini birleşik Avrupa donanmalarına karşı kazanan Türkler, birçok Avrupalı tarihçinin de kabul ettiği gibi Akdeniz'i bir "Türk Gölü" haline getirmişlerdir. Türk deniz tarihinin en önemli ve büyük muharebeleri Akdeniz ve ona bağlı denizlerde geçmiştir (Durmuş, 2005).

Osmanlılar Doğu Akdeniz'de XVI. yüzyıl başından itibaren kesin bir hâkimiyet sağlayarak 400 yıldan fazla hükümran oldular. Osmanlı İmparatorluğu'nun I. Dünya Savaşından sonra 30 Ekim 1918'de imzaladığı Mondros Ateşkes Antlaşması ile Doğu Akdeniz'e yön veren bir egemenlik sona ermiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın galipleri, öncelikle Doğu Akdeniz bölgesinin paylaşımına yöneldiler. Fransa'nın Suriye ve Lübnan'a yerleşmesine geçici olarak da olsa göz yuman İngiltere, Filistin'e, Ürdün'e ve asıl önemlisi Irak petrol havzalarına el koydu. Doğu Akdeniz'in stratejik öneminin ortaya çıktığı dönem ise İkinci Dünya Savaşı dönemidir. Savaşın ana gereksinmelerinden biri olan petrolü gerisinde koruyan Doğu Akdeniz, Mihver devletlerin en önemli hedeflerinden biri idi. 14 Mayıs 1948'de Filistin topraklarında İsrail'in kurulması ile Orta Doğu deniz bölgesi bir anlamda sürekli çatışmalı bir kadere mahkûm olmuştu (Yıldız, 2009, ss. 50-51)

1.2. Doğu Akdeniz'in Önemi

Tarih boyunca Akdeniz, Doğu ve Batının buluştuğu siyasi, ekonomik, kültürel ve beşeri alışverişlerin gerçekleştiği bir kavşak noktası olmuştur. Üç kıtanın buluştuğu Akdeniz Havzası, farklı kültür ve uygarlıkların, ticari ilişkilerin, petrol ve doğalgaz kaynaklarının ve okyanuslara açılan su yollarının yer aldığı ve bu nedenle stratejik açıdan önemini sürekli koruyan bir havzadır (Yıldız, 2006). Akdeniz coğrafi özellikleri nedeniyle yarı kapalı (semi-enclosed) bir denizdir. 22 devletin karasuları ile çevrilidir. Her devlet 1982 Konvansiyonuna göre 12 mile kadar karasuyu sınırını belirleme hakkına sahiptir (Kariotis, 1997, s. 2000).

Doğu Akdeniz, tarih boyunca çevresindeki halkların iletişim ve fikir alışverişi ile kültürel etkileşim alanı olmuştur. Türkiye'nin dış alım satımının % 90'ından fazlasının deniz ulaşımı yolu ile yapıldığı dikkate alındığında, Doğu Akdeniz'de deniz ulaşımının sektöre uğraması durumunda ortaya çıkacak açığın başka yollarla doldurulması mümkün gözükmemektedir. Liman kapasiteleri açısından duruma bakıldığında yaklaşık 44 milyon tonluk yükleme boşaltma kapasitesinin % 32'sinin Akdeniz limanlarında bulunduğu görülmektedir. Akdeniz'de Türkiye limanlarına müteveccih her gün ortalama 50-60 gemi geçiş yapmakta ve ithal edilen petrolün yaklaşık % 85'i Akdeniz'i geçerek İzmir, İskenderun ve İzmit rafinerilerine ulaşmaktadır. Bu verilere göre, Akdeniz'de Türkiye'ye yönelik deniz trafiğinin sektöre uğraması, dış alım/satımı ve akaryakıt üretimini önemli ölçüde sektöre uğratabileceği değerlendirilmektedir (Kaya, 2007).

1.2.1. Doğu Akdeniz'in Jeopolitik Önemi

Doğu Akdeniz, üç kıtanın ortasında doğu ve batı arasındaki ticaret yolları üzerinde ve kuzeydeki Karadeniz'e sahildar olan devletlerin açık denizlere açılmasında tek su yoludur. Süveyş kanalı ile doğu ve batıyı, Ege Denizi ve İstanbul ve Çanakkale Boğazları bağlantısıyla dünya ticaretinde çok önemli bir yere sahiptir (Yıldız ve Yaşar, 2012, s.42). Türkiye'nin Adriyatik'ten İskenderun Körfezine ve Süveyş Kanalına kadar uzanan bölgede bir Doğu Akdeniz ülkesi olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmak zorundadır (Davutoğlu, 2009, s.170).

Kıbrıs adası da Doğu Akdeniz’de işgal ettiği mevki bakımından, Anadolu’nun güneyindeki güvencesi veya tehdit unsuru sayılabilir. Bu adanın Doğu Akdeniz’deki konumu, sadece suyollarının kontrolü ile kalmaz, aynı zamanda askeri kuvvetler için de bir üs gibidir (Erendil, 1992, s.36).

1.2.2. Doğu Akdeniz’in Jeostratejik Önemi

Doğu Akdeniz; Ümit Burnundan geçen Avrupa-Uzakdoğu yolunu 7000 mil kısaltan Süveyş Kanalı, Kıbrıs Adası gibi stratejik bir adaya sahip olması, ticari kavşak noktasında yer alması ve Ortadoğu Ülkelerine sahil teşkil etmesi özellikleri ile tarih boyunca jeostratejik önemi olan bir bölge olmuştur. Son yıllardaki gelişmelerle bu önemi hızla artan Doğu Akdeniz’in güvenliği de önem taşıyan konular arasına girmiştir. Doğu Akdeniz’in güvenliği aşağıda verilen konularla doğrudan ilişkilidir: Enerji ulaşım ve dağıtım koridoru oluşu, Ortadoğu’ya sahil oluşu,. Kıyıdaş ülkelerin genel güvenliği, Dünya güç merkezlerinin bölge üzerinde politikaları, Ticari ve Askeri trafiğin kavşak noktası olması. Avrupa’nın petrol ikmalinin % 70’inin ve ticaretinin % 40’ünün geçtiği ve Bağımsız Devletler Topluluğu’nun ithalatının % 60’ının ve ihracatının % 50’sinin yapıldığı bölge olan Akdeniz’in güvenliği Doğu Akdeniz’in güvenliği ile bir bütündür. Bu nedenle Doğu Akdeniz’in kontrol ve güvenliğinin sağlanması küresel güç merkezlerinin gündeminde sürekli yer alan bir konu olmaya devam edecektir (Yıldız, 2009, ss.53-54).

1869’da Kızıl Deniz, Hint Okyanusu ve Körfez arasında ulaşımı sağlayan Süveyş Kanalı açılınca Doğu Akdeniz, coğrafi keşifler sonucu yitirdiği ticari ve stratejik öneme yeniden kavuşmuştur. Süveyş kanalının açılmasından sonra, batılı devletlerin bölgedeki yatırımları giderek artarken Doğu Akdeniz’in dünya sistemine entegrasyonu da hızlanmıştır (Şen, 2010, s.34). Doğu Akdeniz’de güvenlik, bölgedeki diğer konularda olduğu gibi küreselleşmiştir. Geçmişte Akdeniz’in güvenliği konusunda en dikkat çeken oyuncular sadece Rusya ve ABD iken bugün Çin, Hindistan ve diğerleri enerji bağlantıları, bilgi akışı, yatırımlar ve askeri ve teknoloji transferleri nedenleriyle denklemin parçası olmuşlardır. Soğuk savaşın sonuna kadar çok fazla fark edilmeyen bu durumun ağırlığı artık açık bir şekilde bölgede hissedilmektedir (Yıldız, 2012).

Avrupa Birliği enerji güvenliğini sağlayabilmek için oklu Boru Hattı Projelerini tercih ederek, enerji ithalatında kaynak çeşitliliği yaratmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla enerji ihtiyacının büyük bölümünü Rusya'dan alan AB, Rusya'ya bağımlılığı azaltmak için, gelecekte Orta Doğu kaynaklarına da erişmek isteyecektir. Bu noktada Türkiye'nin enerji koridoru olma rolü gündeme gelmektedir. AB'ye uzanan alternatif boru hatları çerçevesinde, yapılması dşnlen Türkiye-Irak doğalgaz, Türkiye-Mısır doğalgaz ve Türkiye-İran petrol ve doğalgaz boru hatlarının gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin enerji koridoru olabilmesi için oldukça önemlidir. Ayrıca, Türk Boğazları, Rusya ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nden Karadeniz'e aktarılan petrolün uluslararası geçiş noktaları olarak stratejik öneme sahiptir. Türkiye'nin kontrolünde olan bir diğer nokta da Azerbaycan, Kazakistan ve Irak petrollerinin boru hatları ile taşındığı İskenderun Körfezi'dir (Ercan, 2011).

Tarihsel süreçte küresel ve bölgesel gler, hem kendi menfaat ve güvenliklerini uzak mesafelerden koruma, hem de diğer devletleri tehdit ve baskı altında tutma gayreti ile Doğu Akdeniz'e yerleşme ve Doğu Akdeniz'i denetim altında tutma çabasında olmuştur. Esasen Ortadoğu'nun kontrol edilmesi, gerektiğinde müdahale imkânının elde bulundurulması, Kuzey Afrika'nın benzer şekilde kontrol altında tutulması, Rusya'nın güneye inme ve batılı glerin Rusya'yı engelleme çabası Doğu Akdeniz'i askeri bir mücadele alanı haline getirmiştir. (ztrk, 2004, s.14).

2. ULUSLARARASI HUKUKTA DENİZ YETKİ ALANLARI VE SINIRLANDIRILMASI YÖNTEMLERİ

İnsanlık denizlerden iki amaçla yararlanır. Birincisi ulaşım ve iletişim, diğeri de denizin doğal kaynaklarının ve zenginliklerinin kullanılması ve işletilmesidir. Yeryüzünün dörtte üçünün deniz alanları ile kaplı olması, bu deniz alanların hukuki rejiminin tespit edilmesi ve bu alanlardaki faaliyetleri düzenleyen kuralların gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Kuran, 2009, s.1).

Devletlerin denize ilişkin egemenlik iddiaları yavaş yavaş gelişmiştir. Önceleri sadece güvenliklerini sağlamak amacıyla devletler taleplerde bulunurken, daha sonraları deniz dibi kaynaklarından yararlanma şeklinde bu iddiaların genişletildiği görülmektedir. Devletin tam egemenliğine tabi deniz alanları iç sular ve karasularıdır. Bilhassa iç sulara devletlerin tartışmasız egemenliği kabul edilmektedir. Karasularında ise, milletlerarası hukukun gereklerine uygun, sahilard devletin egemenliğinde birtakım sınırlamalar yapılmıştır. Bitişik bölge hukuken 1930 Konferansı'ndan sonra, 1958 Sözleşmesiyle tamamen devletler hukukuna girmiştir. Kıta sahanlığı, 1945 Truman Bildirisi'nden sonra geliştirilmiş ve 1958 Sözleşmesiyle milletlerarası hukuktaki yerini almıştır. Münhasır Ekonomik Bölge kavramı ise 1960 Konferansı'ndan sonra gelişmiş ve 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) ile çoğu örf ve adet hukuku haline gelmiş kurallar geliştirilerek kodifike edilmek yoluna gidilmiştir (Bozkurt, 2006).

Münhasır ekonomik bölge, bir kıyı devletinin karasuları çizgisinden başlayarak 200 mile kadar varan ve karasuları dışında kalan su tabakası ile deniz yatağı ve onun toprak altında bu kıyı devletine münhasır ekonomik haklar ve yetkiler tanınan deniz alanıdır. Münhasır ekonomik bölge ilan eden devlet, bu bölgede deniz yatağında ve deniz yatağı altında bulunan canlı ya da cansız doğal kaynakların aranması, işletilmesi, korunması ve yönetimi konusunda haklar elde etmektedir. Ayrıca bu bölgede kıyı devletinin yapay adalar, tesisler ve yapılar kurma ve kullanma, bölgesel araştırmalar yapma, deniz çevresini koruma ve gözetme; gümrük, maliye, sağlık ve göçle ilgili düzenlemeler yapma hakkı bulunmaktadır (Özkan, 2012)

2.1. Deniz Yetki Alanları ve Sınırlandırılması Yöntemleri

Önemli enerji kaynaklarının ve ulaştırma koridorlarının kesiştiği bir bölgede bulunan ve bu konumuyla bir deniz ülkesi olan Türkiye için deniz alanlarının sınırlarının belirlenmesiyle birlikte ülkeler için öneminin ortaya konulması aşamasında, öncelikle deniz yetki alanlarının neyi ifade ettiği çok iyi anlaşılmalıdır. Bu doğrultuda denizlerden yararlanmada ilk amacın geleneksel olarak denizlerden canlı kaynak elde etmek olduğunu, ikinci amacın ise, insanoğlunun uygun ulaşım vasıtalarını geliştirdikçe, denizlerin de ulaşım maksadı ile daha yoğun bir biçimde kullanılması olduğunu belirtmiştir. Denizlerden yararlanmanın üçüncü temel yöntemi denizlerin iletişim ve nakil maksadı ile de kullanılabilmesi iken, dördüncü yöntem, denizlerin askeri maksatlarla kullanılması olarak ifade edilebilir (Ceyhun, Oral, Işık 2012).

Uluslararası hukuk açısından deniz, her biri farklı bir hukuki rejime tabi bir takım kısımlara ayrılır. Deniz, devletin egemenliğine tabi deniz kesimi ve açık denizler kesimi olmak üzere ikiye ayrılır. Devletin egemenliğine tabi deniz kesimi için iki ayrı hukuki rejim bulunmaktadır. Bunlar İç Sular ve Karasuları rejimleridir. Açık Denizler ise kural olarak, Açık Denizler rejimine tabi olan deniz kesimleridir. Fakat, Açık Denizlerin kıyıya yakın bazı kesimlerinde, kıyı devleti yararına bazı özel rejimler uygulanabilmektedir. Bunlar, Bitişik Bölge ve Kıta Sahaneliği rejimleridir (Toluner, 2006, s.66). (Bkz.Ek-4)

2.1.1. Karasuları

Karasuları, denize kıyısı olan devletlerin kara ülkelerini çevreleyen ve duruma göre bitişik bölgeye, kıta sahanlığına ve münhasır ekonomik bölgeye veya doğrudan açık denize kadar uzayan deniz kesimini belirtmek için kullanılan terimdir. Karasularının hukuk bakımından niteliğini incelediğimizde, kıyı devletinin ulusal sınırları içinde bulunduğunu söyleyebiliriz. Böyle olunca da devletle karasuları arasındaki hukuk ilişkisi, devletle genel olarak ülkesi arasındaki hukuk ilişkisine bağlanmaktadır. Karasularının kabul edilen ve tespit edilmesi gereken üç sınırı vardır. Bunlar karasularının İç Sınırı, Dış Sınırı ve Yan Sınırıdır (Çelik, 1969, s.76).

Karasularının iç sınırı ile kara ülkesi arasında kalan deniz kesimi, İç Sulardır. İç Suların tespit edilmesinde bugün iki yöntem kullanılmaktadır. Birinci yöntemle göre karasularının iç sınırı, kıyının, suların en çok çekildiği noktasından geçer. Kıyı fazla girintili çıkıntılı ve parçalanmış ise veya kıyının hemen yakınında adalar, sığılıklar veya kayalıklar var ise, bu tür kıyılarda iç sınır, kıyının uygun noktalarını birleştiren düz hatlar esas alınarak saptanır (Toluner, 2006, s.67). Kuran (2009) bu gibi durumlarda uygulanacak yöntemin 1958 Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi madde 4, 7, 9, 11,13 ve 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde madde 6 ve 13 de kabul edildiğini açıklamaktadır (s.61).

Karasularının dış sınırı BMDHS'nin 4'ncü maddesinde ifade edildiği şekilde; her noktası esas hattın en yakın noktasına karasularının genişliği kadar bir uzaklıkta olan hattır. 1958 Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinde de dış sınır benzer şekilde tanımlanmaktadır. Dış sınırın çizimi için uluslararası uygulamada üç değişik yöntem kullanılmaktadır. Birinci yöntem paralel çizgi yöntemidir. Buna göre, kıyı çizgisine tam paralel olarak kabul edilen genişlikte dış sınır çizilmektir. İkinci yöntem daire kavisleri yöntemidir. İç sınır çizgisi üzerinde çeşitli noktalar tespit edildikten sonra, anılan noktaların her birinden, yarıçapı karasuları genişliği ölçüsünde olan yaylar çizilerek bunların kesiştiği noktaları birleştiren çizgiyi dış sınır olarak kabul etmektedir. Üçüncü yöntem ise, kıyı üzerindeki çıkıntı noktalarını düz çizgilerle birleştirip bu çizgiye paralel kabul edilen karasuları genişliğinde düz çizgiler çizilmektir (Pazarcı, 2003, s. 304).

Türkiye, 1958 Cenevre Sözleşmesine taraf değildir. Bu nedenle sözleşmenin 12. maddesinde öngörülen aksini öngören bir anlaşma yoksa veya tarihi haklar ve özel durumlar nedeniyle farklı bir yöntem uygulanmazsa karasularının ölçülmeye başladığı esas hattın en yakın noktalarına eşit uzaklıkta bulunan hattın uygulanması zorunluluğu yoktur. Türkiye özel durumlar istisnasının açık ve net bir şekilde yerine getirilmesi önerisinde bulunmuştur. Ancak bu öneri, konferansta benimsenmemiştir ve sözleşmenin 12. maddesinde öngörülen düzenleme kabul edilmiştir (Kuran, 2009, s.71).

Birleşmiş Milletler Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı neticesinde 10 Aralık 1982 tarihli Deniz Hukuku Konvansiyonunun Karasularının Sınırları başlıklı ikinci kısmının üçüncü maddesi ile “*Her devletin karasularının genişliğini bu konvansiyona uygun olarak saptanan esas hatlardan itibaren ölçülen, 12 deniz milini aşmayacak bir sınıra kadar tespit etme hakkına haiz bulunduğu*” belirtilmektedir. Bu maddeden anlaşılacağı üzere, 1982 Konvansiyonu ile her devlete karasularının azami genişliğini 12 mil olarak saptama zorunluluğu getirmemektedir (Sezal, 2007).

Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi kıyı devletlerine 12 mile kadar karasuyuna sahip olma hakkı tanımaktadır. Ancak kıyı devletine tanınan bu takdir hakkının coğrafi ve hukuksal nedenlere bağlı olarak bir takım kısıtlamalara uğrama olasılığı her zaman vardır (Pazarcı, 1989, s.277).

Türk karasuları genişliği Ege denizinde 6 mil, Akdeniz ve Karadeniz’de 12 mil olarak uygulanmaktadır (Kuran,2009,s.115). Karasuları, kıyı devletinin egemenliğindedir. Diğer bir ifadeyle, kıyı devletinin deniz ülkesini oluşturmaktadır (Pazarcı, 1989, s.279) Devletler, yetkinin ilkeselliği ilkesi gereğince, egemenliğe tabi ülke kesimleri üzerinde her türlü adli ve idari düzenlemeler yapabilir. Deniz ülkesi, kara ülkesi ve ulusal hava sahası devletin egemenliğine tabidir. Karasuları, devletin ülke unsurunun bir parçasıdır ve devletin egemenliği bu deniz bölgesine de uzanmaktadır (Kurumahmut ve Yayıcı, 2011, ss. 29-30).

Türkiye, 1982 tarihli Deniz Hukuku sözleşmesine de taraf değildir. Bu nedenle de sözleşmede yer alan hükümlere uymakla yükümlü sayılamaz. Türkiye 12 mil genişlik ilkesine karşı açık ve kararlı bir tutum sergilemiştir. Dolayısıyla 12 mil genişlik ilkesi bir örf ve adet ilkesi niteliği kazanmış olsa da taraf olmayan ülkelere uygulanması olanaksızdır. Türkiye taraf olmamakla birlikte, haklarının savunulmasında uluslararası hukuk kuralı niteliği taşıyan, evrensel olarak kabul edilmiş kuralları ileri sürebilecektir (Kuran, 2009, s.123)

Üçüncü Deniz Hukuku Konferansında Türkiye, 12 mil karasuyu genişliği kuralının bütün denizlerde geçerli olamayacağını, bir takım coğrafi özellikleri bulunan deniz alanları için özel nitelikte kuralların geçerli olması gerektiğini savunmuştur (Kuran, 2009, s. 80). Türkiye, hukuki olarak 1964 yılında çıkarılan 476 sayılı kanun ile karasuyu genişliğini ilke olarak 6 mile çıkarmış ve karasuyu daha geniş olan devletlere karşı mütekabiliyet ilkesinin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu kanun ile karasuları genişliği Ege’de 6 mil, Karadeniz ve Akdeniz’de 12 mil olarak uygulanmaya başlanmıştır. Ancak, 1982 konvansiyonunu takiben konvansiyon esnasında sergilediği tutumunun devamı olarak eski 476 sayılı kanunu iptal etmiş ve yerine 29 Mayıs 1982 tarih ve 2674 sayılı Karasuları Kanunu’nu çıkarmıştır (Başdemir, 2007).

Bakanlar Kurulu, 2674 sayılı kanunun verdiği yetki gereğince, hakkaniyet ilkesi göz önünde bulundurulmak sureti ile kanunun yürürlüğe girmesinden önce karasularının genişliği ile ilgili olarak Karadeniz ve Akdeniz’de mevcut durumun sürdürülmesini, yani Akdeniz ve Karadeniz’de karasuyu genişliğini 12 deniz mili olarak kabul etmiştir (Karagöz, 2006, s.44).

2.1.2. Bitişik Bölge

Bitişik bölge, kıyı devletinin sahip olduğu karasularına bitişik olan ve açık deniz alanının belirli bir mesafesine kadar uzanan ve kıyı devletine bir takım sınırlı yetkilerin tanındığı açık deniz alanıdır (Toluner, 1996, s.190). Bitişik bölge, hukuki olarak ilk kez 1958 tarihli Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesinin 24. maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanım, genişlik konusunda yapılan bir değişiklik dışında 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’nin 33. maddesinde olduğu gibi benimsenmiştir (Kuran,2009,s.191). Karasularının ölçülmeye başladığı esas hatlardan itibaren 24 deniz milini geçmeyen karasularına bitişik bir bölgede, karar vermesi ve ilan etmesi şartıyla kıyı devletinin; gümrük, maliye, göç, ve sağlıkla ilgili kanunlarının ve düzenlemelerinin, ülkesinde ve karasularında ihlal edilmesini önlemek ve vuku bulan ihlalini cezalandırmak için gerekli her türlü kontrolü icra etme yetkisine sahip olduğu bölge bitişik bölgedir. (Kurumahmut ve Yayıcı, 2011, s.51).

Bu hükümlerin anlamından çıkarılan tanım özetle; Kıyı devletinin, karasularına bitişik olan açık denizin bir bölgesinde karasularının ölçülmeye başlandığı esas hattın itibaren belirli bir mesafe öteye geçmeyen bir deniz kesiminde gümrük, maliye muhaceret, veya sağlık konusundaki hak ve yetkilerini düzenleyebileceği bir bölge vardır ki bu deniz alanına bitişik bölge denir (Gündüz,1987, s.156).

Bitişik bölgenin genişliğinin karasularının ölçüldüğü esas hattın başlayarak en çok 24 mil olması benimsenmiştir. Belirli bir bitişik bölgenin gerçek genişliği bitişik bölge genişliğinden karasuları genişliği çıktıktan sonra kalan deniz alanıdır. Kıyı devletinin bitişik bölgeye sahip olması için böyle bir deniz alanında yetki kullanacağına ilişkin karar alması ve bunu ilan etmesi gerekir. 29 Mayıs 1982 tarihli ve 2674 sayılı yeni Karasuları Kanunu bitişik bölge konusunda herhangi bir düzenleme öngörmemiştir. Bu nedenle, hâlihazırda Türkiye herhangi bir bitişik bölgeye sahip değildir (Kuran, 2009, s.192).

2.1.3. Kıta Sahanelığı

1958 Cenevre Kıta Sahanelığı Sözleşmesine göre, Kıta Sahanelığı, Kıyıya bitişik, fakat karasuları sahasının dışında 200 metre derinliğe kadar olan sualtı alanlarının deniz yatağını ve toprak altını veya o derinliğin ötesinde, üstteki suların derinliğinin zikredilen alanların doğal kaynaklarını işletmeye imkan tanıdığı yere kadar uzanan yerleri, Adaların kıyılarına bitişik olan benzeri su altı alanlarının deniz yatağı ve toprak altını ifade etmek üzere kullanılmıştır. Kıta sahanlığının sınırlandırılmasında iki kriter bulunmaktadır. 200 metre derinlik kriteri ve doğal kaynakların işletilmesi olanağının bulunduğu derinlik kriteri. Bu iki kriterin birlikte kabulü ile esasen, kıta sahanlığı kavramının jeolojik anlamından saptırılmıştır. Bu çözüm, bir yandan, derinliği hiçbir yerde 200 metreye ulaşmayan bazı sığ su altı bölgelerinde kıyı devletinin haklarının saklı tutulması, öte yandan da, geniş bir kıta sahanlığı bölgesi bulunmayan, deniz dibinin birdenbire büyük derinliklere ulaştığı kıyılara sahip devletlerle doğal olarak böyle bir bölgeye sahip devletler arasında eşitlik sağlanması için kabul edilmiştir (Toluner, 1996, s.197).

2.1.4. Münhasır Ekonomik Bölge

Münhasır, Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre bir şey için ayrılmış, sınırlanmış, sınırlı anlamlarına gelmektedir (TDK Sözlüğü, 1992, s.1056). Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) kavramı, milletlerarası hukuka Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı ile giren yeni bir kavramdır. Devletler 1958 yılından itibaren toplanan deniz hukuku konferansları yolu ile 20'nci yüzyılın ikinci yarısında denizlerde sahip oldukları egemenlik haklarını büyük oranda genişletme gayreti içinde olmuşlardır. Klasik deniz alanları olan karasuları, bitişik bölge ve balıkçılık bölgesi gibi dar deniz alanlarından başka, devletlere belirli konularda egemen haklar ve yetkiler tanıyan kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge gibi nispeten çok daha geniş deniz alanları uluslararası hukuka yerleşmiştir (Yaycı, 2012).

Ekonomik Bölge, Karasularının ölçülmeye başlandığı esas hattan hesaplanmak üzere en çok 200 mil genişlikteki deniz alanlarının deniz yatağı ve toprak altının ve ayrıca, üzerindeki suların canlı olan ve olmayan doğal kaynakları üzerinde kıyı devletlerine bazı ekonomik hakların tanınmasını öngörmektedir (Bkz. Ek-2). MEB kavramı, Kıta Sahanlığı kavramı altında kıyı devletine tanınan yetkileri ve yine 1958, 1960, Deniz Hukuku konferansları yoluyla balıkçılık bölgesi ve Açık Denizde balıkçılık konusunda kıyı devletlerinin öncelikli hakları kavramları altında söz konusu olan hakları kapsamına alan, bir bakıma bu kavramların bir birleşimi olan yeni bir kavramdır. Münhasır Ekonomik Bölge, 1945'ten sonra bazı Güney Amerika Devletleri'nin ortaya attığı miras denizi kavramı ile 1960'lı yıllardan itibaren yerleşmeye başlayan balıkçılık bölgesi kavramının etkisi sonucu kıta sahanlığı üzerindeki yetkileri de kapsayan bir kavram olarak gelişmiştir. Bu kavramın kabulüyle dünyada fiilen yarar sağlayabilecek devlet sayısı 30'u aşmayacaktır. (Toluner, 1996, s.272).

Münhasır ekonomik bölgenin BMDHS'nin 75. maddesi gereğince kıyıdaş ülke tarafından ilan edilmesi ve sınırlara ilişkin harita ve coğrafi koordinatların yayımlanarak BM'ye deklare edilmesi gerekmektedir (Kurumahmut ve Yaycı, 2011, s.53).

Münhasır Ekonomik Bölge olarak bilinen deniz alanının devlet uygulamalarına girmesinin; 23 Temmuz 1947 tarihli Şili'nin kıta sahanlığı ve bitişik 200 millik bir alan üzerinde egemenlik iddiasında bulunduğu başkanlık açıklamasıyla gerçekleştiği iddia edilmektedir. Daha sonra Peru, 1 Ağustos 1947'de ve benzer şekilde, diğer devletlerin kıyından 200 mile ulaşan bir deniz alanında seyrüsefer serbestilerini engellemeyen bir koruma, saklama ve araştırma bölgesi kurma bildirisini açıklamıştır. Kavramın ilk devresinde diğer Latin Amerika devletlerinin 200 millik deniz bölgelerini yasama kararlarıyla kurdukları görülmektedir. 1945'te kıyından uzak kaynakların farkına varılması sonucu ABD, iki başkanlık bildirisini ile daha önceden açık deniz alanı olarak kabul edilen bir bölgede iddialarda bulunuyordu. 1945 öncesinde, denizlerin bölünüşü bilindiği gibi karasuları ve açık deniz şeklindeydi, ayrıca bitişik bölge kuramı da milletlerarası hukuka yerleşmeye başlamıştı. ABD bu dönemde 3 mil karasuları genişliğinin önemli taraftarlarındandı. Truman'ın yayınladığı bildirimler, Kıta Sahanlığı, deniz yatağı ve toprak altının doğal kaynakları üzerinde yetki ve kontrol iddiasında bulunuyordu. 1970'lerin ikinci yarısında birçok devlet, tek taraflı olarak 200 millik bölge uygulamaya başladıklarında, münhasır ekonomik bölge kavramı ile istemeyerek de olsa tanıştılar (Topsoy, 2006).

2.2. Uluslararası Hukukta Adalar

İlk ada tanımının 1930 La Haye Uluslararası Hukuk Kodifikasyonu Konferansı çerçevesinde II. Komisyona bağlı II. Alt Komisyon raporunda yer aldığı görülmektedir. Bu rapordaki tanıma göre, "bir ada, suların en yüksek olduğu zaman sürekli olarak açıkta kalan, etrafı sularla çevrili bir kara parçasıdır" denilmektedir. 1958 Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi'nde (madde 10/1), 1930 tanımında iki değişiklik yaparak, "Bir ada, suların en yüksek olduğu zaman açıkta kalan, etrafı sularla çevrili bir doğal kara parçasıdır" şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım, 1930'daki tanımında yer alan "sürekli olarak" (permenant) terimini gereksiz bularak kaldırırken, kara parçasının "doğal" olması koşulunu getirmektedir. Böylece, 1930'daki tanımın yapay adaları da içerebilmesine karşılık, 1958 ada tanımı yalnızca doğal adaları içermektedir (Pazarcı, 1989, s.254).

1982 tarihli BMDHS madde 121(1)'de de ada tanımı aynı esaslarla kabul edilmiştir. Bu tanıma göre de; "*Bir ada, sularla çevrili olan ve suların en yüksek olduğu zaman açıkta kalan, doğal olarak meydana gelmiş bir kara parçasıdır*". 1958 tarihli CKBBS, adaların kara ülkesiyle aynı haklara sahip olduğunu açıklarken yine aynı Konvansiyon içinde kabul edilen diğer bir Sözleşme olan Cenevre Kıta Sahanelığı Sözleşmesi (CKSS)'nin 1 (b) maddesi gereğince adaların aynı zamanda kıta sahanlığı hakkından da istisnasız olarak yararlanacağı kabul edilmiştir. 1982 tarihli BMDHS'nde de durum aynıdır. Bu sözleşmenin 121(2). maddesi adaların istisnasız olarak karasularına sahip olduğunu açıklamıştır. Bu sözleşmenin 1958 tarihli CKBBS'den farkı, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge haklarını, kayalıklara özgü 121(3). madde istisnası ile kabul etmiş olmasıdır (Gündüz, 1987, s.284).

Uluslararası hukukta adaların da anakara gibi münhasır ekonomik bölgeye sahip olduğu kabul edilmektedir. 1982 tarihli BMDHS m. 121(2) uyarınca, "*3. Paragraf hükümleri saklı kalmak üzere, bir adanın karasularının, bitişik bölgesinin, münhasır ekonomik bölgesinin ve kıta sahanlığının sınırlandırılması, işbu Sözleşmenin diğer kara parçalarına uygulanabilir hükümlerine uygun olarak yapılır.*" Dolayısıyla, münhasır ekonomik bölgeye sahip olmak bakımından anakara ile adalar arasında kural olarak bir ayırım yapılmamıştır. Bu kuralın en önemli istisnalarından biri, BMDHS madde 121(3)'te yer alan, kayalıklara özgü düzenlemedir. Sözleşmede kayalıktan "ikinci sınıf adalar" olarak adlandırılmasına da neden olan düzenleme uyarınca, İnsanların barınmasına olanak vermeyen kendisine ait ekonomik hayatı olmayan kayalıkların hiçbir münhasır ekonomik bölgesi ve kıta sahanlığı yoktur (Duran ve Ergün, 2011, s.5).

Ayrıca, adanın her zaman su üstünde olması özelliği onu cezir yüksekliklerinden; her tarafı sularla çevrili doğal bir kara parçası oluşu ise, deniz üzerinde inşa edilen tesislerden ve yapay adalardan farklı kılmaktadır (Toluner, 1996, s.71).

Bugün uygulanan uluslararası hukukta adaların deniz alanlarına sahip olmalarının ve sınırlandırma sırasındaki etkilerinin her bir adanın özelliklerine bağlı olarak saptanacağı kabul edilmektedir. Bu açıdan değerlendirme yapıldığında, özellikle adanın boyutları ve adanın coğrafi konumunun sahip olacakları deniz alanlarını etkilediği görülmektedir. Bir adanın boyutlarının adanın sahip olacağı deniz alanına etkisi özellikle kayalıklara ve adacıklara ilişkin olarak ortaya çıkmaktadır. Bir adanın coğrafi konumunun bu adanın sahip olacağı deniz alanlarına etkisi ise özellikle kıta sahanlığı sınırlandırılması sırasında adaların ana ülkelere ya da komşu devlet ülkesine yakın olup olmadıkları, gerek uluslararası mahkeme kararlarında gerek öğretide, çok temel öğelerden biri olarak kabul edilmektedir (Pazarcı, 1989, s.256).

Adaların sınırlandırma etkileri, karasularının 3 mil genişliğe sahip olduğu dönemlerde pek önemli değilken, karasuları ve bitişik bölge genişliklerinin artması ve kıta sahanlığı ile münhasır ekonomik bölge gibi yeni ve 200 mil ve hatta daha ötesine kadar gidebilen çok geniş deniz alanlarının ortaya çıkması ayrıca karasuları genişliğinin 12 mile çıkması karşısında, komşu devletlerarasında büyük sınırlandırma sorunları yaratmıştır. Uygulanan uluslararası hukuk, bu sorunun çözümünü adaların özellikle sahip olabilecekleri deniz alanları ve bu alanların sınırlandırılmaları ile ada tanımı arasında bir bağ kurulmama yoluna gitmekte bulmuştur. Uluslararası Adalet Divanı'nın Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı Davaları'nda 20.2.1969 tarihinde verdiği karar bu konudaki örneklerden biridir. Bu davada adalara ilişkin bir sorun oluşturmamasına rağmen adaların da kıta sahanlığına sahip olduğu hükmünü içeren 1958 CKSS'nin 1. ve 2. maddelerine ilişkin olarak Adalet Divanı, bu maddeler ile sınırlandırma konusu arasında doğrudan bir bağ olmadığını açıkça belirtmiştir (Duran ve Ergün, 2011, s.31).

Toluner (1996)'e göre takımada, iki veya daha fazla adadan meydana gelen ve coğrafi bakımdan bir bütün olan bir doğal yapıdır. Takımadalar, coğrafi özellikleri açısından çeşitlilik gösterirler (s.73).

Takımada, birbiriyle sıkı bağlar içinde bulunan, coğrafi, ekonomik ve siyasal bir bütün oluşturan ya da tarihsel olarak böyle kabul edilen adalar ya da bir kesimleri ile bunlara bitişik sular ve öteki doğal öğelerin tümü olarak tanımlanmaktadır(BMDHS madde 46/b). Takımada devleti, tümüyle bir ya da birkaç takımada ile, gereğinde, başka bireysel adalardan oluşan bir ada devletini belirtmektedir(BMDHS madde 46/a). Başka bir deyişle, bir devletin "takımada devleti" statüsünden yararlanabilmesi için hiçbir kara ülkesine sahip bulunmaması gerekmektedir. Böylece, örneğin Ege'de kimi takımadalara sahip olan Yunanistan takımada devleti statüsünden yararlanamamaktadır. Deniz alanlarının sınırlandırılmasının her zaman bir uluslararası yönü vardır; bu, yalnızca kıyıdaş devletin iç hukukunda açıklandığı biçimiyle onun iradesine bağlı olamaz. Her ne kadar, tek kıyı devletinin bunu gerçekleştirme vasfına sahip olması nedeniyle, sınırlandırma işlemi zorunlu olarak tek-tarafli bir işlem ise de, buna karşılık, bu sınırlandırmanın üçüncü devletler bakımından geçerliliği uluslararası hukuku ilgilendirmektedir (Pazarcı, 1989, s.258).

Takımada ilkeleri, uluslararası gündemde ağırlığı olan konulardır. Ayrıca, takımada devleti sularının konsepti kendine özgü uluslararası hukuk kurallarına tabidir (Churchill, 1988, s.103). MEB'nin kıyıları karşı karşıya ya da komşu devletler arasında sınırlandırılması sorunu Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı'nda kıta sahanlığının sınırlandırılması ile birlikte ve Konvansiyonun en çok tartışılan konuları arasında yer almıştır. BMDHS'de bu konudaki karşıt görüşlerin uzlaştırılması ve sınırların belirlenmesinde adaletli bir çözüm bulunabilmesi 74(1).maddedeki Uluslararası Adalet Divanı'nın 38. maddedeki belirlenen milletlerarası kurallardan yararlanılacağına hüküm altına alınması ile konferansın son toplantılarında belirlenebilmiştir (Toluner, 1996,s.205). Bu kurallar; uluslararası anlaşmalar, genel hukuk ilkeleri, hukuk kurallarının belirlenmesinde yardımcı araç olarak adli kararlar ve çeşitli ulusların yetkin yazarlarının öğretileri olmaktadır (T.C. Adalet Bakanlığı, 2012).

Kıta Sahanlığının ve MEB'in sınırlandırılması konusunda Milletlerarası hukukun öngördüğü sınıflandırma ilkeleri, hukuki içtihat tarafından saptanmış bulunmaktadır. BMDHS madde 83(1)'e göre sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletlerarasında kıt'a sahanlığının sınırlandırılması, hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmak amacıyla, Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 38. maddesinde belirtildiği şekilde, uluslararası hukuka uygun olarak anlaşma ile yapılacaktır. 83.maddenin 4. fıkrasında, taraflar arasında bir anlaşma bulunması durumunda sorunların anlaşma ile çözüleceği belirtilmektedir. Bu hukuki uygulamada doğal uzantı ilkesi ile hakkaniyete uygun ilkeler esaslarına ağırlık tanınmış olduğunu, orta hat veya eşit uzaklık ilkesinin ise hakkaniyete uygun bir sonuca götürdüğü takdirde uygulanabilen bir ilke olarak değerlendirildiğini ve yine, komşu devletlere ait olacak Kıta Sahanlığı alanlarını önemli ölçüde etkileyebilecek veya bir birine benzeyen bir coğrafi konumu olan devletlere ait olacak deniz alanlarının bu devletlerden birisi aleyhine değişmesi sonucunu doğurabilecek bir coğrafi konumda bulunan adaların Kıta Sahanlığı alanlarının saptanmasında hakkaniyet gereği doğal uzantı ilkesinden sapıldığını ve bunların ana kara ülkesi gibi değerlendirilmediğini söyleyebiliriz (Toluner, 1996, s.226).

Uluslararası Adalet Divanı kararları incelendiğinde kıta sahanlığı ve MEB sınırlandırmasının farklı olabileceği yönünde kararlar alınmıştır. Grönland ve Jan Mayen Arasındaki Deniz Alanlarının Sınırlandırılması Davasında Divan, Norveç ile Danimarka arasındaki kıta sahanlığını ve balıkçılık bölgesini sonuçta örtüşen fakat hukuken ayrı iki çizgi ile sınırlandırmıştır.Eşit uzaklık çizgisini başlangıç noktası olarak "uygun" bulan divan, Cenevre Kıta sahanlığı Sözleşmesi'nin 6. maddesindeki bileşik kuralın örf ve adet hukuku kuralının özel bir görünümü olduğunu 6. madde ile örf adet hukuku kuralını eş tutmuş ve eşit uzaklık metodunu örf ve adet hukukuna taşımıştır. Böylece kıta sahanlığı için 6. maddeyi uygulayarak eşit uzaklık ile başlayan Divan, şeklen ayrı olarak örf ve adet hukukunca sınırlandırılacağı balıkçılık bölgesi içinde aynı metodu izlemenin yolunu açmıştır (Özbek, 2002).

1958 CKSS Madde 6 (1) Aynı kıta sahanlığının. kıyıları karşı karşıya olan iki ya da daha fazla devletin ülkesine bitişik olduğu yerlerde, bu devletlere ait kıta sahanlığının sınırı bu devletler arasında anlaşma ile tespit edilecektir. Anlaşma yoksa ve özel şartlar başka bir sınır hattını haklı kılmıyorsa, sınır, her noktası her bir devletin karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatların en yakın noktalarına eşit uzaklıkta olan orta hattır. (2) Aynı kıta sahanlığının kıyıları yan yana olan iki devletin ülkesine bitişik olduğu yerlerde, kıta sahanlığının bu devletler arasında anlaşma yolu ile tespit edilecektir. Anlaşma yoksa ve özel şartlar başka bir sınır hattını haklı kılmıyorsa, sınır, her iki devletin karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatların en yakın noktalarından itibaren eşit uzaklık ilkesinin uygulanması suretiyle tespit edilecektir. (3) Kıta sahanlığının sınırlarını tespit ederken, bu maddenin 1. ve 2. paragraflarına uygun şekilde çizilen herhangi bir hat belirli bir tarihte mevcut olan haritalara ve coğrafi hususiyetlere göre tarif edilmeli ve kara üzerindeki teşhisi kabil daimî sabit noktalar dikkate alınmalıdır. (Kuran, 2009, s.287).

Mayen Davası kararına göre kıyıların karşı karşıya olduğu durumlarda deniz alanlarının sınırlandırılması, ister örf ve adet hukukunca ister sözleşmelerden kaynaklanan kurallar uyarınca yapılsın, ister kıta sahanlığının ister MEB'nin sınırlandırılması olsun, başlangıç olarak eşit uzaklığın kullanılması ve bunun özel durumlara göre ayarlanarak hakkaniyete uygun sonuca ulaşılması gerekmektedir (Özbek, 2002).

3. DOĞU AKDENİZ'DE MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE POLİTİKA VE UYGULAMALARI

3.1. Münhasır Ekonomik Bölge Hukuki Rejimi ve Doğu Akdeniz'de Uygulanması

Doğu Akdeniz, Türkiye, Mısır, İsrail, Filistin, Lübnan, Suriye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY)'nin kıyıdaş olduğu deniz bölgesi olarak tanımlanmaktadır. Bu deniz alanının, yüzyıllardır var olan stratejik önemi, 2000'li yılların başından itibaren yapılan doğal gaz keşifleriyle daha da artmıştır. 2000 yılının başından günümüze kadar, bölgede yoğun bir ruhsatlandırma, sismik veri toplama ve sondaj faaliyetleri gerçekleştirilmektedir (Sünnetçioğlu, 2011).

Deniz yetki alanları sınırlandırmasına ilişkin uluslararası hukuk kurallarının gelişim ve buna bağlı olarak geçirdiği değişimin yarattığı güçlükler bir yana bölgede bölgenin karmaşık fiziki ve siyasi coğrafyası, çatışan menfaatler, kıyı devletleri arasındaki mevcut ciddi uyuşmazlıklar ve özellikle bölgede bulunduğu söylenen petrol taraflar arasında her an tırmanmaya açık ve uzun vadeli bir sorun haline gelmiştir (Başeren, 2010, s.1). Devletlerin sahip oldukları kıyıları boyunca deniz alanlarının dar olması, kıyı şekilleri, bölgede ada ve adacıkların bulunması iki veya daha fazla devletin talep ettikleri deniz alanları çakışabilmektedir (Acer, 2005).

Akdeniz'in yarı kapalı (semi-enclosed) bir deniz olması, Doğu Akdeniz'le ilgili sorunları yakından ilgilendirmektedir. Burada önemli olan husus Akdeniz'in yarı kapalı bir deniz olmasının, Doğu Akdeniz havzasında deniz yetki alanlarına ilişkin yapılacak sınırlandırmada bölgenin niteliğine uygun olarak ve bütün ilgili durumlar dikkate alınarak özel kuralların uygulanmasını gerektirecek olmasıdır (Kaya, 2007).

3.2. Kıyıdaş Devletlerin Politika ve Uygulamaları

21. yüzyılın ikinci yarısında devletler denizlerde sahip oldukları egemen hakları büyük oranda genişletmişlerdir. Klasik deniz alanları olan karasuları ve bitişik bölge, balıkçılık bölgesi gibi dar deniz alanlarından başka devletlere belirli konularda egemen haklar ve yetkiler tanıyan kıta sahanlığı ve MEB gibi çok daha büyük ve geniş deniz alanları uluslararası hukuka yerleşmiştir (Acer, 2005).

MEB ile ilgili hükümler BMDHS'nin 55 ve 85. maddeleri arasında düzenlenmiştir. MEB ilan etmek için ilan ve antlaşma şeklinde iki ayrı bütünler yöntem vardır. BMDHS'nin 75. maddesi gereğince ilan edilen MEB alanını gösteren harita ilgili devlet tarafından yayınlanarak bu haritanın BM genel sekreterliğine de sunulması gerekmektedir. 1982 BMDHS kıyı devletlerine karasularında ve devamında münhasır ekonomik bölge ilan etme hakkı vermektedir. Ayrıca kıyıları bitişik veya karşı karşıya bulunan devletler hakkaniyet ilkesi gereğince, Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'nün 38. maddesi gereğince uluslararası hukuka uygun olarak kendi aralarında anlaşma yaparak sonuca ulaşmaları gerekmektedir (Yaycı, 2012).

3.2.1. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY)'nin karasularının genişliği 12 mildir; 200 metre derinlik ya da işletilebilirlik esasında kıta sahanlığına sahip olduğunu öngören bir yasaya sahiptir. Kıbrıs ile karşılıklı sahilleri olan devletlerin kıta sahanlığı dış sınırının, Kıbrıs ile ilgili devlet tarafından aksine karar verilmedikçe, ortay hattın¹ ötesine geçmeyeceği hüküm altına alınmıştır (Madde 2). Ayrıca GKRY Mayıs 1993'de esas hatlarını Birleşmiş Milletler (BM)'ye bir dizi koordinat ve bir harita üzerinde çizilmiş olarak bildirmiştir. GKRY, 5 Nisan 2004 tarihli Resmi Gazetesinde yayınlanarak yürürlüğe giren yasalarla 24 mil genişliğinde bitişik bölge ve 200 mil genişliğinde MEB ilan etmiştir. Her iki yasanın da bölgedeki ülkelerin karşılıklı kıyıları söz konusu olduğunda, bu ülkeler arasında anlaşma sağlanana kadar ortay hattın geçerli sınır olacağı hususu belirtilmektedir (Başeren, 2010, s.11).

¹ Karşılıklı iki nokta arasında ortay hat çizgisinin belirlenmesi, iki noktayı birleştiren hattın dikey açıortayı olarak tanımlanmaktadır (Karagöz, 2003, s.47).

GKRY'nin BM'e sunduğu haritaya göre Arnauti (Akamas) Burnu ile Erenköy açıklarını, oradan Lefke açıklarını daha sonra Koruçam Burnu'nu ve oradan da Zafer Burnu'na kadar çeşitli çıkıntıları birleştiren düz esas çizgiler esas alınacak Kıbrıs kıyılarını oluşturacaktır (Acer, 2005).

GKRY, AB'nin desteğini de alarak 2 Nisan 2004'te KKTC ve Türkiye'nin haklarını yok sayarak "Kıbrıs Cumhuriyeti" adına 21 Mart 2003 tarihinden geçerli olmak üzere münhasır ekonomik bölge ilanında bulunmuştur. GKRY, 17 Şubat 2003 tarihinde Mısır ile MEB sınırlandırma antlaşması yapmıştır. Bu antlaşma Şubat 2004'de Birleşmiş Milletler'e tescil ettirilmiştir. Türkiye BM Deniz Hukuku Bülteninde yayınlanmasını temin ettiği bir nota ile GKRY-Mısır MEB sınırlandırması antlaşmasını tanımadığını bildirmiştir. GKRY, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Hükümeti olarak diğer bir egemen devlet olan Mısır Arap Cumhuriyeti ile dört yüz deniz milinden daha yakın olan ilgili kıyıları arasında kalan MEB sınırlandırması için hukuki egemen haklarını kullandıklarını iddia etmiştir. Sınırlandırmayı yaparken Uluslararası Hidrografi Örgütünün ilgili el kitabında toplanmış olan uluslararası kabul görmüş teknik metot ve teferruata tam anlamıyla uyduklarını ileri sürmüştür (Başeren, 2010, s.12).

GKRY ve Mısır basınında, söz konusu antlaşmaya "Ortak Ticaret Bölgesi" Antlaşması olarak atıfta bulunulmuştur. Bu antlaşmanın 1'inci maddesine göre, iki ülke arasındaki MEB sınırları, Kıbrıs Adası ile Afrika sahilleri arasında belirlenen sekiz nokta ile ana kara statüsünde ve coğrafi açıdan üstün olan Mısır'ın Doğu Akdeniz'deki hakları erozyona uğratarak eşit uzaklık çizgisi esasında tespit edilmiştir. Türkiye bu antlaşmayı tanımamaktadır. Akabinde, 19 Temmuz 2005 tarihinde Mısır Petrol Bakanı ile GKRY Ticaret, Sanayi ve Turizm Bakanı arasında "Anlayış Memorandumu"nun imzalanması ve 8 Eylül 2005 tarihinde, memorandumun uygulanmasını hedefleyen Akdeniz'de petrol yataklarının aranmasını da öngören "Petrol Araştırmaları İş Birliği Protokolü" imzalanmıştır (Kaya, 2007, s. 38).

GKRY'nin Lübnan ile imzaladığı anlaşma Türkiye'nin girişimleri neticesinde Lübnan iç hukukunda henüz onaylanmamıştır. (Bkz. Ek-3) Türkiye, 2 Mart 2004 tarihinde BM genel sekreterliğine bir nota vererek, Türkiye'nin uluslararası hukuktan doğan haklarının mevcut olduğunu BM nezdinde bildirmiştir (bkz. Ek-4). Bu antlaşmanın imzalanmasından sonra Türkiye tarafından antlaşmanın Türkiye ve KKTC'nin Kıbrıs Adası'nın etrafındaki deniz alanlarında mevcut hak ve menfaatlerini dikkate almadığı, GKRY'nin tek başına bütün Ada'yı temsil etme yetkisinin bulunmadığı bildirilmiş, böyle bir antlaşmanın yürürlüğe konulmaması talep edilmiştir (Yaycı, 2012).

GKRY, adanın güneyinde, kendisinin kabul ettiği Mısır ve Lübnan ile anlaşmaya vardığı münhasır ekonomik bölge sınırları içerisindeki bölgeyi 13 adet ruhsat sahasına ayırmıştır. GKRY'nin ilan ettiği 13 adet ruhsat sahasının toplam yüzölçümü 70.000 km²'dir. Bunlardan 1, 4, 5, 6 ve 7 numaralı sahalar, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığı alanlarının 7.000 km²'lik kısmına tecavüz etmiştir. GKRY'nin kontrol altına almaya çalıştığı alan, Kıbrıs Adası'nda hükmettiği alandan büyüktür (Erdurmaz, 2011).

GKRY'nin ilan ettiği 13 adet ruhsat sahasından, 12 numaralı sahada ruhsat ihalesini Noble Energy firması kazanmıştır. (Sünnetçioğlu, 2011). GKRY, 2006 yılı başlarında, merkezi Norveç'te bulunan Petroleum Geo-Services adlı şirketle petrol rezervlerinin araştırılması konusunda bir anlaşma imzalayarak Kıbrıs'ın güneyinden Mısır'a kadar uzanan deniz bölgesindeki tüm yer altı rezervlerinin tespit edilmesi çalışmalarına başlamıştır. GKRY bu arada, araştırma sonuçlarının değerlendirilmesi ve Rum hükümetine rapor sunulması konusunda ise, Fransız Devlet Petrol Enstitüsü'nün yan şirketi "Beicip-Franlap" ile de anlaşma imzalamıştır (Uzel, 2012).

Rumların sondaj yaptığı Doğu Akdeniz'de ki bölgede bulunan hidrokarbon yataklarının ekonomik değerinin 7 trilyon dolardan fazla olduğu ve tek başına Avrupa Birliği'nin 25 yıllık enerji ihtiyacını karşılayabileceği değerlendirilmektedir (Özgöker, 2011).

12. parselde sondaj 18 Eylül 2011’de başladı. GKRY akılcı bir hamle ile Türkiye’nin itirazlarına karşı cepheyi genişletmiş ve bölgedeki hidrokarbon kaynaklarının daha hızlı ve güvenli bir şekilde çıkartılarak faydaya dönüşmesi sağlanmıştır (Yıldız ve Yaşar, 2010, s.174).

AB Resmi gazetesinin 11 Şubat 2012 tarihli nüshasında GKRY’nin sözde münhasır ekonomik bölgesinde yeni bir uluslararası hidrokarbon arama ruhsat ihalesine çıktığı duyurusu yayınlanmıştır. GKRY’nin bu duyurusu üzerine Türk Dış işleri bakanlığı 15 Şubat 2012 tarihli bir açıklama yaptı. (Bkz. Ek-5) 1982 BMDHS’nin “Sahilleri Bitişik veya Karşı Karşıya Olan Devletler Arasında Kara Sularının Sınırlandırması” na ilişkin 15’inci maddesi, “Sahilleri Bitişik veya Karşı Karşıya Olan Devletler Arasında Münhasır Ekonomik Bölge Sınırlandırması”na ilişkin 74’üncü madde, “Sahilleri Bitişik veya Karşı Karşıya Olan Devletler Arasında Kıta Sahaneliğinin Sınırlandırması”na ilişkin 83’üncü madde, “Yarı Kapalı Denizler”e ilişkin 122 ve 123 ncü maddeler, “Sözleşmenin uygulanmasında hakkın kötüye kullanılmamasını” içeren 300’ncü ve 311’nci maddeleri aynı zamanda uluslararası kamu düzeni (Jus cogens) kuralları niteliğine bürünmektedir. GKRY Ada’nın tamamını temsil etmemektedir. GKRY tarafından çıkarılan yasaların ya da diğer taraflarla yaptığı anlaşmaların Türkiye Cumhuriyeti açısından ve diğer devletler açısından bir geçerliliği söz konusu değildir (Kaya, 2007).

3.2.2. Yunanistan

Yunanistan kara sularının genişliği 6 mildir. Ayrıca, kara sularının deniz yatağında ve altında ve kara sularının dışında ada kıyılarına bitişik deniz yatağında ya da altında 200 metre derinliğe kadar ya da bunun ötesinde üzerindeki suların araştırma ve işletmeye elverişli olduğu derinliğe kadar, uluslararası sözleşmelerle kabul edilen kıta sahanlığında münhasır hakları olduğunu kabul eden bir yasası bulunmaktadır. Yunanistan, Türkiye’nin Girit, Kaşot, Çoban (Kerpe), Rodos ve Meis hattının güneyinde kıta sahanlığı haklarını elinden alacak bir anlayış oluşturmaya çalışmaktadır. Yunanistan bu çabalarını diplomatik girişimlerine de yansıtmıştır (Başeren, 2007, s.6) (Bkz. Ek-4).

Yunanistan, Girit, Kaşot, Çoban, Rodos, Meis hattını ilgili kıyı kabul ederek Türkiye'yi Doğu Akdeniz'den dışlamaya çalışmakta, GKRY ile birlikte ortay hatları esas alıp bunları hakkaniyete uygun hale getirmekten kaçınarak, Türkiye'ye sadece Antalya Körfezi ile sınırlı çok az bir kıta sahanlığı ve MEB alanı bırakmaya yönelik hareket etmektedir. (Bkz. Ek-7) Bu yaklaşımın gerekçeleri ise şu şekildedir; Öncelikle söz konusu Adalar Yunan ana karası ile Anadolu kıyıları arasında çizilen ortay hatta bakarak "Ters Tarafta" yer alan adalar olduklarından, sınırlandırma konusunda kıyı oluşturamaz ve karasuları dışında kıta sahanlığına sahip olamaz. Bu husus Uluslararası Hakem Mahkemesi'nin İngiltere ile Fransa arasındaki Kanal kıta sahanlığı uyuşmazlığında açıkça belirtilmektedir (Yaycı, 2012).

Hakkaniyet prensipleri çerçevesinde değerlendirildiğinde, Doğu Akdeniz'de, Kıbrıs Adası'nın batısındaki bölgede yer alan Yunan adalarına önemli miktarda bir deniz alanı verilmemesi gerekir. Her ne kadar bu adalarda Girit ve Rodos nispeten büyük adalar sayılsa da, özellikle Girit Adasının projeksiyonu Mısır ve Libya yönündedir. Rodos Adasının güneydoğuya doğru, Türkiye'nin güneye doğru uzanacak deniz alanlarını kapatmayacak derecede sınırlı bir etki sahibi olması hakça sayılabilir (Acer, 2005).

Yunanistan, Türkiye'nin GKRY-Mısır Antlaşması'na itiraz etmek için verdiği 2 Mart 2004 tarih ve 2004/Turkuno DT/4739 sayılı notasına atıfta bulunarak verdiği notada iddialarını ortaya koymuştur. Diğer taraftan da kıta sahanlığı sınırlandırması yapmak için Mısır ile görüşmeler yapmaya başlamıştır. Yunanistan bu notası ile hiçbir kayda tabi tutulmaksızın adalara da tam olarak kıta sahanlığı verilmesini istemekte, Türkiye ile arasındaki kıta sahanlığı sınırının Meis dâhil en yakın Yunan adaları ile Anadolu arasından geçen ortay hatta dayandırılmasını istemektedir. Böylece Türkiye'yi Rodos ve Meis adaları ile Anadolu arasında çizilen ortay hatların kuzeyine hapsedtikten sonra güneyde kalan geniş deniz alanlarında kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgesini Girit, Kaşot, Çoban (Kerpe), Rodos ve Meis güney kıyıları ile Mısır'ın kuzey kıyıları arasında sınırlandırmaya çalışmaktadır (Başeren, 2007, ss.6-7).

Girit, Kaşot, Çoban, Rodos ve Meis Adalarının bir hatla birleştirilerek Yunanistan için Türkiye'nin sınırlandırma bölgesine cepheli ilgili kıyı şeridini ortadan kaldıran yeni bir kıyı oluşturması mümkün değildir. Herhangi bir sınırlandırma işleminde, aralarından duruma uygun olan prensiplerin seçilebileceği bir hakkaniyet prensipleri listesinin mevcut olduğu ilgili yargı ve hakemlik kararlarından ortaya çıkmaktadır. Kararlardan ön plana çıkarılan prensip “coğrafyanın üstünlüğü” prensibidir. Coğrafya kavramından, iki ülke arasında sınırlandırmaya konu olan alandaki ana kara coğrafyası anlaşılmaktadır. En önemli coğrafi unsur ana kara kıyılarının uzunluğudur (Yaycı, 2012).

Yunanistan'ın bölgeye projeksiyonu olan Girit, Rodos, Kerpe (Karpathos), Çoban (Kasos) ve Meis adalarının coğrafi konumlarının yanlış taraftaki adalar olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Bu bölgedeki sınırlandırma Türkiye ile bu adalar arasında değil Türkiye ile Yunanistan arasındadır. Bu çerçevede sınırı asıl belirleyecek olan şey iki ülkenin anakara coğrafyasıdır (Acer, 2005).

Uluslar arası Adalet Divanı (UAD) tarafından bu prensip, Kuzey Denizi davaları kararında, “coğrafyanın yeniden şekillendirilmesi söz konusu olamaz”, İngiltere-Fransa kararında “eşit uzaklık ya da başka herhangi bir sınırlandırma metodunun uygunluğunu coğrafi şartlar belirler”, Libya-Malta Davası kararında “ tarafların kıyıları başlama çizgisini oluşturur” ve Tunus-Libya Davası kararında “kıta denize hakimdir” şeklinde belirtmiştir. MEB ve kıta sahanlığının tek davada sınırlandırıldığı kararlarda coğrafyanın üstünlüğü prensibi ön plana çıkarılmıştır. Özellikle anakaralar arasındaki adalara ne kadar etki verileceğini, coğrafi denge ve nüfus, konum ve büyüklük gibi özellikler belirlemektedir. Başka bir ülkenin kıyılarına yakın adaların, sınırlandırmadaki rolü çok daha fazla kısıtlamaya tabi tutulmaktadır. Zira iki anakara arasındaki sınırlandırmada bu şekilde konumlanmış adaların anakaraların gerektirdiği sınırlandırma çizgisi üzerindeki “bozma” (distortion) etkisi çok daha fazladır. Dolayısı ile bu şekilde konumlanmış adalara çoğu kez ya çok sınırlı etki verilmekte veya tümüyle ihmal edilmektedir (Yaycı, 2012).

3.2.3. Mısır

Mısır, 1958'den bu yana 12 mil genişliğinde kara suları uygulamasını sürdürmektedir. Başkanlık Kararnamesi ile düz esas hatlarını ilan etmiştir. Buna göre 200 metre ya da işletilebilir derinliğe kadar kıta sahanlığı haklarını kullanacağını öngören bir düzenlemeye sahiptir. Ayrıca, BMDHS'yi onaylarken 26 Ağustos 1983'te BMDHS Bölüm V ve VI hükümleriyle Akdeniz ve Kızıldeniz'de kara sularının ötesinde kendisine verilen MEB'e ilişkin haklarını kullanacağını, Sözleşme'ye göre kendi münhasır ekonomik bölge haklarını kullanıp yükümlülüklerini yerine getirirken diğer devletlerin hak ve yükümlülüklerine gereken saygıyı göstereceğini, Sözleşme hükümlerine uygun hareket edeceğini ve MEB'inin sınırlarını Sözleşme'de ortaya konan kurallara göre belirleyeceğini beyan etmiştir Mısır, kendi MEB'inde bulunan doğal gaz kaynaklarını da uzun süredir işletmektedir (Başeren, 2010, s. 18).

Mısır ekonomisinde hidrokarbonların oynadığı rol, hem üretim hem de Süveyş Kanalı ve 200 mil uzunluğundaki Süveyş-Akdeniz Boru Hattı'ndan elde edilen gelir bakımından çok önemlidir. Mısır ayrıca Afrika'daki en büyük petrol rafineri sektörüne sahiptir. Doğal gaz sektörü hızlı bir gelişme göstermektedir. The U.S. Geological Survey'in, Nil Deltası Baseni Provensinde gerçekleştirdiği çalışma sonuçlarına göre; ortalama 1.8 milyar varil kurtarılabılır petrol, 223 trilyon feet küp kurtarılabılır gaz ve 6 milyar varil doğal gaz sıvıları'nın varlığı tahmin edilmektedir (Balkaş, 2011).

Mısır, bölgede hidrokarbon arama faaliyetleri sonucunda, Akdeniz'de yaptığı doğal gaz keşifleriyle doğal gaz ihraç eden bir ülke konumuna gelmiştir. Bugün ülkenin ispatlanmış doğal gaz rezervinin 60 tcf (trilyon kübik feet)'civarında olduğu düşünülmektedir. Mısır, yaptığı doğal gaz keşifleriyle günlük üretiminin % 80'e yakını Akdeniz'deki üretimden karşılayacaktır. Bu bilgiler, gelecekte de Mısır'ın Akdeniz açıklarındaki münhasır ekonomik bölge sınırları içinde yaptığı keşiflerle çevredeki ülkeler için önemli bir kaynak ülke olacağını göstermektedir (Sünnetçioğlu, 2011).

Mısır, kendi MEB'inde bulunan doğal gaz kaynaklarını uzun süredir işletmektedir. GKRY Mısır antlaşmasının imzalanmasından önce Mısır'ın GKRY Büyükelçisi basına sık sık beyanatlar vererek; kendi ülkesiyle GKRY'nin doğal gaz sahasında ortak işletmeler oluşturmasının söz konusu olduğunu, henüz bu konuda bir antlaşma bulunmama ile beraber bir düzenleme yapılabileceğini, BMDHS'ne taraf iki devlet arasında çıkabilecek uyuşmazlıkların kolayca çözülebileceğini, kıta sahanlığı ve MEB'in belirlenmesi konusunda iş birliği yapmaya hazır olduklarını beyan etmiştir. Mısır, müzakere açısından tanınan tek bir "Kıbrıs" olduğunu ve bu devleti (GKRY) muhatap alacağını bildirmiştir. Türkiye tarafından yapılan girişimlere rağmen, GKRY ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasında MEB sınırlandırmasını öngören antlaşma 17 Şubat 2003 tarihinde imzalanmıştır. (Başeren, 2010, ss.19-20).

Antlaşma iki taraf arasındaki deniz sınırını eşit uzaklık prensibi temelinde oluşturmuştur. Söz konusu antlaşma ile oluşturulan ve koordinatlar antlaşmada verilmiş olan sınırın özellikle batı kesimi potansiyel eşit olarak Türkiye'ye ait olabilecek deniz alanlarını da kapsadığından Türkiye bu antlaşmaya resmen itiraz etmiştir (Acer, 2005).

Mısır'ın GKRY ile yaptığı MEB sınırlandırması antlaşmasında ortay hattı esas alması nedeniyle gerçekten de önemli kayıplara uğradığı görülmektedir. Türkiye kıyıları ile Mısır kıyıları arasında çizilecek ortay hat esas alınarak yapılacak bir sınırlandırma, Mısır'a mevcut duruma bakarak yaklaşık 12.000 km² daha fazla kıta sahanlığı/MEB alanı verecektir. Mısır'ın toplam yüz ölçümünün %1'ine tekabül eden bu alan aynı zamanda Kıbrıs adasından daha büyük bir sahadır. Mısır, Yunanistan'ın Girit, Kaşot, Çoban (Kerpe), Rodos ve Meis hattını kendi ilgili kıyısı kabul ederek yaptığı Mısır ile MEB/kıta sahanlığı sınırı çizme teklifini kabul eder ise sadece Türkiye açısından hüküm ifade etmeyecek uluslararası hukuka aykırı bir belge daha üreterek ilave 7400 km²'lik bir alan daha kaybedecektir. Buna karşılık Mısır MEB/kıta sahanlığı sınırlandırmasını Türkiye ile yapar ise, Anadolu kıyıları daha kuzeyde bulunduğu için ortay hat kuzeye doğru kayacak ve Mısır 7400 km²'lik bu kayıptan kurtulacaktır (Başeren, 2010, ss. 21-22).

3.2.4. Lübnan

Lübnan'ın 1970-1975 yılları arasında Rus, İngiliz ve ABD'li uzmanlara deniz ve karada petrol yatakları ile ilgili etüt çalışmaları yaptırdığı, etüt sonuçlarına göre petrol çıkarma maliyetinin petrolden elde edilecek gelirden fazla olması nedeniyle petrol arama faaliyetlerine son verilmiştir. 1990 yılından itibaren koalisyon hükümetlerinin başarısızlığı, İsrail işgali ve İsrail işgaline karşı teşkil edilen silahlı örgütlerin varlığı gibi istikrarı olumsuz etkileyen nedenlerle stratejik kararlar alınamadığından devletin ekonomik gücünün yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. GKRY, Mısır ile MEB antlaşmasını imzaladıktan sonra Lübnan ile 6 Ekim 2005 tarihinde MEB oluşturulması için "İş Birliği Memorandumu" imzalamıştır (Başeren, 2010, s.23).

GKRY, 17 Ocak 2007 tarihinde Lübnan ile MEB sınırlandırma anlaşması imzalamıştır. GKRY'nin Lübnan ile imzaladığı anlaşma Türkiye'nin girişimleri neticesinde Lübnan iç hukukunda henüz onaylanmamıştır (Yaycı, 2010).

GKRY ile Lübnan arasındaki MEB Sınırlandırması Antlaşması'na göre, her noktası tarafların esas hatları üzerindeki en yakın noktalardan eşit uzaklıkta olan ortay hat esas alınarak çizilmiştir. MEB sınırı, 1'den 6'ya kadar altı noktada belirlenmiştir. GKRY-Lübnan MEB Sınırlandırması Antlaşması'nın imzalanmasından sonra Türk Dışişleri Bakanlığı tarafından Lübnan'ın Ankara Büyükelçiliğine verilen bir nota ile, bu Antlaşmanın Türkiye ve KKTC'nin Kıbrıs adasının etrafındaki deniz alanlarında mevcut hak ve menfaatlerini dikkate almadığı, GKRY'nin tek başına bütün adayı temsil etme yetkisinin bulunmadığı bildirilmiş, böyle bir antlaşmanın yürürlüğe konulmaması talep edilmiştir. Lübnan'ın söz konusu Sınırlandırma Antlaşmasını onaylamamasında Türkiye'nin bu notasının etkili olduğu anlaşılmaktadır (Başeren, 2010, ss. 24-25).

Lübnan tarafından 2008 yılında Akdeniz’de 5000 km² boyutlu sismik veri toplanmıştır. Ayrıca, 2006 ve 2007 yıllarında Petroleum Geo-Services firmasına 1550 km² ve 700 km² olmak üzere toplam 2250 km² üç boyutlu sismik veri toplatılmıştır. Karada 1947 ile 1967 yılları arasında yedi adet arama kuyusu açılmış ancak kuyular kuru kuyu olarak terk edilmiştir. Şu ana kadar deniz alanında hiç kuyu açılmamıştır. 3 boyutlu sismik verinin yorum sonuçları Tamar ve Dalit keşifleri ile birlikte değerlendirildiğinde, bölgenin hidrokarbon potansiyelinden uzak olmadığı görülmektedir. Ancak ülkedeki siyasi istikrarsızlıklar sebebiyle arama faaliyetleri sondajlı arama fazına ulaşamamıştır (Sünnetçioğlu, 2011).

3.2.5. Suriye

Suriye, Hazar Denizi’nden başlayıp Türkiye ve İsrail üzerinden Kızıl Deniz’e uzanan, aynı zamanda Irak’ı da Akdeniz’e bağlayan iki önemli enerji koridorunun ortasında yer alan bir ülkedir (Yıldız ve Yaşar, 2010, s.250). Suriye, 1981’de kara sularının genişliğini 35 mile çıkarmış daha sonra 12 mile çekmiştir. 200 metre ya da işletilebilir derinliğe kadar kıta sahanlığına sahip olduğunu hüküm altına alan bir düzenlemesi bulunmaktadır. Suriye Doğal Kaynaklar ve Petrol Bakanı ile GKRY Ticaret Bakanı arasında yapılan görüşmelerden sonra 2001 yılı sonunda Suriye ile GKRY’nin kıta sahanlığı ve MEB’in sınırlandırılmasına ilişkin antlaşmayı imzalamayı umut ettikleri açıklanmıştır. Anılan antlaşmanın imzalanması bugüne kadar gerçekleşmemiştir (Başeren, 2010, s.25).

Suriye deniz alanlarını 2005 yılında büyük bir atılım yaparak Inseis Terra firmasına 5000 km² boyutlu sismik veri ile taratmıştır. Kalınlığı 2 ile 5 km arasında değişen Triyas’tan günümüze kadarki dönemlerde çökelen sedimanlar², sismik veri ile görüntülenebilmektedir. Fakat, bu sismik yoğunluğa rağmen, tıpkı GKRY ve Lübnan deniz alanında olduğu gibi hiç arama kuyusu açılmamıştır. 2007 yılında, Suriye deniz alanında dört adet ruhsat ihaleye açılmış, fakat sadece Dove Energy’nin bir teklifte bulunduğu ihale olumlu sonuçlanmamıştır (Sünnetçioğlu, 2011).

² Sedimanlar, kayaçların fiziksel bozunması süresince serbest kalan kayaç parçacıkları ve minerallerdir (Dirik, 2006).

Suriye tarafından ilan edilen petrol arama sahalalarının kuzey bölümü Türkiye'nin deniz yetki alanlarının da bir kısmını kapsamaktadır. İhaleye açılan sahaların kuzey sınırı Türkiye-Suriye kara sınırının bitiminden itibaren genel batı istikametinde yaklaşık 30 deniz mili mesafeye kadar uzanmaktadır. Suriye; ihaleye açtığı bu deniz alanını ihale ilanında Suriye'nin karasuları ve münhasır ekonomik bölgesinin bir bölümü olarak tanımlamıştır (Yaycı, 2012).

Küresel güçler bu coğrafyadaki enerji güzergahlarını kontrol altında tutmak için Suriye'yi kontrol etme gereği duymaktadırlar. Doğu Akdeniz'deki olası doğal gaz sahalarına Çin ulaşamayacağı bir konumda tutulmaktadır. Bunun yanında bölgede tehdit algısı yaratan ülke olarak Rusya Federasyonu'nun Suriye'de askeri olarak tutunma noktası yaratmış olması, Akdeniz satrancının diğer hamlesi olarak dikkate alınmalıdır (Yıldız ve Yaşar, 2010, s.250)

3.2.6. İsrail

İsrail Doğu Akdeniz'de 128 mil uzunluğunda bir kıyı şeridinde sahiptir (Yıldız, 2009, s.56). GKRY ve İsrail 17 Aralık 2010 tarihinde deniz alanlarını sınırlandıran bir anlaşma imzalamıştır. İki ülke Dışişleri Bakanlarının imzaladığı bu anlaşma iki ülkenin de MEB alanlarını belirlemektedir (Ma'an News Agency, 2010). Bugüne kadar önemli bir hidrokarbon potansiyeli olmadığı düşünülen İsrail, Doğu Akdeniz derin deniz alanında yaptığı doğal gaz keşifleriyle geçmiş istatistikleri değiştirmeye başlamıştır (Sünnetçioğlu, 2011).

2009 yılının başında Doğu Akdeniz'in de en doğusunda yer alan İsrail'in liman kentlerinden Hayfa'da 15 milyar dolar değere sahip doğalgaz rezervi bulunduğu açıklandı. 2009 yılının ilk aylarındaki bu gelişmeler, Doğu Akdeniz'in en doğusundaki doğalgaz kaynaklarının bölgedeki hareketliği arttıracak diğer bir unsur olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Bulunan doğal gaz rezervleri İsrail'i enerji alanında bölgenin jeopolitiğini değiştirecek oyuncu haline getirecektir (Yıldız ve Yaşar, 2012, s. 284).

Türkiye İsrail ilişkilerinin İsrail'in kuruluşundan bu yana gelen süreçteki gelişimi, bu ilişkinin küresel ve bölgesel olmak üzere iki düzlemde seyretmiştir. Küresel parametreler temelinde İsrail'in bir devlet olarak ortaya çıkışını sağlayan güç eksenini ile Türkiye'nin bu dönemde Sovyet tehdidi dolayısıyla yapmak zorunda olduğu blok tercihi arasındaki uyum yatmaktadır. İsrail'in doğuşu, Atlantik ekseninin desteği ile söz konusu olmuş, Türkiye'de Sovyet tehdidini aynı eksen doğrultusunda stratejik bir tercih yaparak aşmıştır. Türkiye bölgesel politika oluşumunda İsrail'in küresel bağlantılarını ve özellikle ABD üzerindeki etkisini sürekli göz önünde bulundurmuştur (Davutoğlu, 2009, 417-418).

Stratejik anlamda zayıflayan Türkiye İsrail işbirliğine dayalı ilişkilerde soğuma yaratan gelişmeler ise Ocak 2006'daki Filistin seçimleri sonrası Hamas'ın siyasi büro şefi Halid Meşal'in Türkiye'yi ziyareti, İsrail'in 27 Aralık 2008'de Gazze'ye karşı başlattığı "Dökme Kurşun Operasyonu", Davos Ekonomik Forumu'nda Başbakan Erdoğan ile İsrail Cumhurbaşkanı Simon Peres arasında yaşanan "Davos krizi", Anadolu Kartalı Tatbikatı'nın uluslararası boyutunun Türkiye tarafından iptal edilmesi, İsrail'de Türkiye'nin Tel Aviv Büyükelçisi'nin alçak bir koltuğa oturtulmasıyla yaşanan "Alçak Koltuk Krizi" ve nihayet 2010 Mayıs ayının sonunda Gazze'de sivil halka yardım götürme amacıyla yola çıkan insani yardım konvoyunda bulunan Mavi Marmara gemisine İsrail askerlerince yapılan saldırıyla başlayan "Mavi Marmara Gemisi Krizi", Türkiye-İsrail ilişkilerini zor bir döneme sokmuştur (Yılmaz, 2010, ss.19-20).

3.2.7. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Kıbrıs, Güney ve Güneydoğu Asya ile Güney Afrika'yı Avrupa'ya bağlayan deniz yolu üzerinde yer almakta olup, Anadolu'ya 40 mil, Yunanistan anakarasına 600 mil uzaklıkta yer alır. Orta Doğu ve Hazar Bölgesi enerji kaynaklarını kontrol edebilecek bir konuma sahiptir. Kıbrıs Adası, Anadolu coğrafyası ve bölgede çıkarları bulunan büyük devletler açısından sürekli stratejik değere sahip olmuştur. Bu stratejik değer günümüze kadar artarak gelmiştir (Öztürk, 1999).

Anadolu'nun güney sahillerinin ve Doğu Akdeniz-İstanbul deniz yolunun güvenliğini sağlamak zorunluluğu nedeniyle stratejik bir konumda bulunan Kıbrıs Adası, 1 Ağustos 1571 tarihinde Türkler tarafından fethedilmiştir. Türkiye'nin ve Türk ulusunun ulusal dava olarak benimsediği Kıbrıs'a ilişkin politikası tarihten gelen bir geçmişe dayanmaktadır. Osmanlı Devleti zamanında stratejik nedenlerle Kıbrıs'a duyulan ilgi günümüzde de devam etmektedir (Bulunç, 2007).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nin karasuları genişliği 12 mildir. Ayrıca 2005 yılında çıkarılan deniz yetki alanları yasası bulunmaktadır. Bu yasaya göre, karasularının iç sınırlarının belirlenmesinde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Karasuları Yasası hükümlerine uygun olarak, normal esas hatlar kullanılır. "Kıt'a Sahanlığı", karasularının ötesinde kıt'a kenarının veya Kıbrıs Adasının doğal uzantısının dış sınırına kadar uzanan veya kıt'a kenarının veya Kıbrıs Adasının doğal uzantısının dış sınırının 200 deniz miline kadar uzanmadığı yerlerde, karasularının ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz miline kadar uzanan su altı alanlarının deniz yatağı ve toprak altlarını kapsamaktadır. Bakanlar Kurulunun önerisi üzerine Meclisin alacağı karar ile esas hatlardan itibaren 24 deniz milini geçmeyecek ve sınırları KKTC'ye karşılıklı veya yan yana kıyısı bulunan ülkelerle antlaşma ile belirlenecek şekilde bitişik bölge ilan edilebilir (Başeren, 2010, s.36).

KKTC, Kıbrıs adasının münhasır ekonomik bölgesinin ve kıta sahanlığının sınırlandırılmadığını, her şeyden önce bu sınırlandırmanın uluslararası hukuka uygun olarak Türkiye dahil bölgedeki tüm ilgili ülkelerle karşılıklı anlaşmalarla gerçekleştirilmesi gerektiğini, bu sınırlandırmanın öncelikle KKTC ile bir antlaşmaya varılmadan mümkün olamayacağını beyan etmiştir (Özkan, 2012).

Özellikle Kıbrıs adasının güney ve güneydoğusunda zengin petrol ve doğal gaz kaynakları bulunmasından sonra daha da hassas hale gelen bölgede kıyı oluşturularak sahiplenme çabalarının arttığı görülmektedir. Türkiye KKTC'den koparılarak dar bir deniz alanına hapsedilmek istenmektedir (Yıldız ve Yaşar, 2012, s. 310).

KKTC'nin Kıbrıs adasının kara ve deniz alanlarındaki doğal kaynakları üzerinde de hakları bulunmaktadır. GKRY'nin hukuk dışı işlemlerine itibar edilmesi GKRY'nin tek başına adanın kaynaklarından yararlanmasına yol açar ise AB üyeliğine kabul edilmesinde olduğu gibi Rum tarafının kendisini güçlü hissederek taleplerini artırması ve uzlaşmak istemeyen bir tutum içine girmesi özendirilmiş olacaktır. KKTC, ayrıca uygulamada da kıta sahanlığına ilişkin haklarını kullanmakta ve korumaktadır. NIMA'nın 2474/2002 (54) East Med. Sayılı Hydrolant Mesajında Türk bayraklı MTA Sismik I Gemisi tarafından 11-16 Kasım 2002 tarihleri arasında sismik araştırma yapılacağı ilan edilmiştir. Araştırma, Türkiye Cumhuriyeti adına ve KKTC ile iş birliği hâlinde yapılmıştır (Başeren, 2010, ss.38-39).

3.3. Bölge Dışındaki Devletlerin/Kuruluşların Politika ve Uygulamaları

Üç kıtanın bulunduğu Akdeniz Havzası, farklı kültür ve uygarlıkların, ticari ilişkilerin, petrol ve doğalgaz kaynaklarının ve okyanuslara açılan su yollarının yer aldığı ve bu nedenle de stratejik açıdan son derece önemli bir deniz havzasıdır. 20. yüzyılın son çeyreğinde yaşanan hızlı ekonomik ve siyasal gelişmeler ve teknolojik ilerlemeler sonucunda Akdeniz'de kıyıdaş ülkeler birbirine daha çok yakınlaştırmıştır. Kıyıdaş ülkeler arasında başta enerji ticaret ve çevre olmak üzere birçok sektörde karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin artmasıyla iki yüzyıl önce büyük bir deniz olarak görülen Akdeniz göreceli olarak küçülmüştür. Akdeniz'i kapalı bir havza niteliğindeki bir iç deniz konumuna taşıyan bu gelişmeler, ortak bir kaderi paylaşmak durumunda olan Akdeniz havzası ülkeleri arasındaki işbirliği arayışını da artırmıştır (Yıldız, 2006).

Dünyanın tüm büyük savaşları yüzyılların diplomasisinin gündeminde olan Doğu Akdeniz ile doğrudan yada dolaylı olarak bağlantılıdır. Akdeniz'in doğusunda tek bir gücün hakimiyet kurması jeopolitik ve jeostratejik güç ve mücadelelerle sürekli olarak engellenmeye çalışılmıştır (Yıldız ve Yaşar, 2012, s.63)

3.3.1. Avrupa Birliği

AB'nin ilk ve en önemli ticari ortaklarından olan Akdeniz Bölgesi ile ilişkileri, ikili anlaşmalar kapsamında 1960'lı yıllara uzanmaktadır. Akdeniz'in kuzey ve güney kıyısındaki ülkeler arasında artan dengesizlikler Avrupa'da yeni stratejilerin geliştirilmesine neden olmuştur. 1970'lerin ikinci yarısında "Global Akdeniz politikası" benimsenmiş, ABD politikalarına karşı rolün yeniden tanımlanarak çok taraflı bir Akdeniz politikası oluşturulması üye ülkeler tarafından kabul edilmiştir. Söz konusu zaman diliminde ortaya çıkan petrol krizi ve İsrail ile petrolü İsrail'e karşı bir koz olarak Arap devletleri arasında güçler dengesinin sağlanması mevcut politikaların oluşumunu hızlandıran önemli bir olay olmuştur. Global Akdeniz Politikası'nın sanayi mallarının serbest ticareti, bazı tarım ürünlerinde gümrük tarifelerinin indirilmesi ile teknik ve sanayi alanlarında işbirliğinin sağlanması olmak üzere üç temel yönü bulunmaktadır (Biçer, 2003, ss. 401-405).

AB, temelde enerji kaynakları konusunda birliğe üye ülkelerle birlikte hareket etme hedefi doğrultusunda oluşturulmuştur. Ancak bugün itibarıyla AB ihtiyaç duyduğu enerjinin yarısını dışarıdan ithal etmek zorunda kalmaktadır. Yine AB'nin kullanmış olduğu petrolün % 80'i ve doğal gazın ise % 40'ı ithalat yoluyla gelmektedir. Bu nedenle AB, tüketiminde herhangi bir sorunla karşılaşmamak ve mevcut kullanım kaynaklarına bir alternatif sağlamak düşüncesiyle yeni enerji kaynaklarına sahip olma konusunda bir strateji takip etmektedir (Mutioğlu ve Özdemir, 2008).

AB, 1990'a kadar Akdeniz bölgesiyle sınırlı ilgileniyordu. 1992 yılından itibaren, Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra AB yasama organı niteliğindeki AB Konseyi, Akdeniz politikasında değişikliğe gitti ve Akdeniz politikasına daha çok ağırlık vermeye başladı. Bu kapsamda, Avrupa Konseyinin sırasıyla, 1992 Lizbon, 1994 Corfu ve Essen toplantılarında gelişerek, nihayet 1995 Cannes toplantısında, Avrupa Komisyonu tarafından sunulan "Avrupa-Akdeniz Ortaklığı"nın benimsenmesiyle son hâlini almıştır (Kaya, 2007).

Barselona Konferansı'yla 1995 yılında başlatılan yeni Avrupa-Akdeniz ortaklığıyla bir istikrar ve güvenlik kuşağı kurulması ve Akdeniz ülkelerinde kalıcı ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın koşullarının yaratılması için destek verilmesi amaçlanmıştır (Yıldız ve Yaşar, 2012, s.98).

AB ve Akdeniz ülkelerinden (Cezayir, GKRY, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Malta, Fas, Suriye, Tunus, Türkiye, Filistin Yönetimi) 27 dış işleri bakanının Kasım 1995'te Barselona'da bir araya gelerek bölgenin refahı, barışı, güvenliği gibi da içeren Barselona Bildirgesi imzalanmıştır. Girişim; tüm AB üyeleri, Cezayir, GKRY, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Malta, Fas, Suriye, Tunus, Türkiye ve Filistin Devleti ile toplanabilecek kadar geniş katılımlı olmuştur. Toplantı serbest ticaret, güvenlik konuları, kültürel faaliyetler ve sivil toplum konularını içermiştir. Faaliyetler, gerek hükümet temsilcilerinin gerekse zaman zaman Dışişleri Bakanlarının katılımıyla gerçekleşen toplantılar aracılığıyla koordine edilmiştir (Kaya,2007).

2001 yılında AB Komisyonu tarafından hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgesi'nde Türkiye'nin bölgesel politikalara uyumu konusunda, orta ve kısa vadeli atması gereken adımlar belirtilmiştir (Kahraman, 2008).

12 Ocak 2007 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Birliği Konseyinin "Akdeniz'de Balıkçılık Kaynaklarının Sürdürülebilir Kullanımına İlişkin Yönetim Tedbirleri Tüzüğü", AB'nin ortak balıkçılık politikası reformu çerçevesinde, sürdürülebilir balıkçılık yönetiminin bir parçasıdır. AB, söz konusu Tüzük ile Akdeniz'e münhasır olarak sorumlu balıkçılık ve doğal yaşam alanlarını koruyucu yönetim anlayışına dayalı tedbirler almayı öngörmektedir. AB, "Akdeniz'de Balıkçılık Kaynaklarının Sürdürülebilir Kullanımına İlişkin Yönetim Tedbirleri" konulu Tüzük ile birlikte, Akdeniz'de sürdürülebilir balıkçılığın temini için egemenlik alanları ve açık denizlerde uygulanmak üzere "Balıkçılık Koruma Alanları" adı altında yeni bir deniz yetki alanı geliştirmekte ve buralarda amaç doğrultusunda yetki kullanmaya yönelik hukuki bir alt yapı oluşturmaktadır. (Eren, 2009).

AB, Bölgesel Danışma Konseyi'nin önerisi ile İspanya'nın Seville Üniversitesine Akdeniz deniz yetki alanlarını sınırlandıran MEB haritası hazırlatmıştır. (Bkz. Ek-8) Harita incelendiğinde, AB'nin GKRY'ni kullanarak bölgenin çok büyük bir kısmını kendi kontrolü altına almak istediği açıkça görülebilmektedir. Kıbrıs Adası'na, ortay hatlar sınır kabul edilerek çok geniş MEB / kıta sahanlığı verilmiş, Yunanistan da, Girit, Kaşot, Kerpe, Rodos, Meis hattını ilgili kıyı kabul ederek bu hattın güneyindeki deniz alanında MEB / kıta sahanlığını Mısır ile paylaşmış sonra Meis'ten Kıbrıs Adası'nın MEB'ine bir hat çekilerek Kıbrıs ile Yunanistan sınır komşusu haline getirilmiştir. Türkiye ise, Antalya Körfezi açıklarında dar bir deniz alanına mahkum edilmiştir. Harita incelendiğinde Türkiye'nin kıta sahanlığı, Türkiye'ye en yakın Doğu Ege adalarıyla Anadolu kıtası arasından geçen bir hatla sınırlandırılmış, yani Türkiye denizden kopartılmıştır (Başeren, 2007).

Britanya adaları İngiltere'nin başı, Akdeniz'de kalbi kabul edilmektedir (Tarakçı, 2005, s.338). 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşından sonra İngiltere, Ruslara karşı Osmanlı Devletini korumak karşılığında, Kıbrıs adasının yönetimini geçici olarak devralmış ve 1914'te bütünüyle adayı ilhak etmiştir (Erendil, 1992, s.29).

Kıbrıs Cumhuriyetinin Kurulmasına Dair Antlaşma ile İngiltere'nin egemenliğine bırakılan bölgelerin bütünlüğüne saygı gösterme yükümü altına giren üç devlet (Türkiye, İngiltere, Yunanistan) aynı zamanda söz konusu antlaşmanın, İngiltere'ye sağladığı hakların kullanılmasını da garanti etmişlerdir. İngiltere'nin etkisinin hissedildiği bu madde ile İngiltere, tam egemen durumda bulunduğu bölgelerin statüsüne ilişkin düzeni ve bu düzenin kendi lehine sağladığı hakları, Antlaşmanın adına uygun olarak bir kere daha garanti altına almıştır. 11 Şubat 1959 Zürih Antlaşması'nda dört maddeden oluşan Garanti Antlaşması, 19 Şubat 1959 Londra Konferansında imzalanan "Garanti Antlaşmasına Konacak Ek Madde" bildirisi ile beş maddeye çıkarılmıştır. 16 Ağustos 1960 Lefkoşa Antlaşması'nda imzalanan Garanti Antlaşması'nın 3. maddesini oluşturan bu ek madde, İngiltere'nin egemenliği altındaki bölgelerle ilgilidir (Özarlan, 2007, s.57).

16 Ağustos 1960'da imzalanan Kurucu Antlaşmanın ilgili hükümleri, Kıbrıs Cumhuriyeti'ne, iki egemen İngiliz üssü Akrotiri ve Dikelya topraklarından çizilen dört çizgi arasında kalan deniz sahasının, kendi karasularının bir parçası olduğunu ileri sürmeme mükellefiyeti getirmektedir. Antlaşmanın bitişik iki ülke arasındaki karasularını sınırlandırdığını ileri sürmek yanlış olmayacaktır. Çizgiler arasındaki suların İngiliz karasuları mı yoksa açık deniz mi olduğu belli değildir. İngiltere adadaki Akrotiri ve Dikelya üslerini Irak savaşında da kullanmıştır (Başeren, 2007).

İngiliz donanmasına ait HMS Enterprice isimli oşinoğrafi gemisi 7-10 Şubat 2005 tarihleri arasında Akrotiri ve Dikelya üsleri arasında petrol ve doğal gaz araştırmaları yapmıştır (Yıldız ve Yaşar, 2012, s.69).

3.3.2. Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı

Genel anlamda Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı (NATO)'nun kuruluşundan günümüze kadar geçen dönemde, İttifakın stratejik yaklaşımının dört belirgin evreden geçtiği söylenebilir: Birinci evre Soğuk Savaş Dönemi (1949-1991) ikinci evre, Soğuk Savaş'tan hemen sonraki dönem (1991-2001) üçüncü evre, 11 Eylül 2001 sonrası güvenlik ortamı (2001-2010) ve dördüncü evre, NATO'nun Lizbon Zirve deklarasyonu ve kabul edilen yeni stratejik konsepti. 19-20 Kasım Lizbon Zirve Toplantısı'ndan sonra yayımlanan deklarasyon; ittifakın güvenlik sorunlarına bakış açılarını da ortaya koymaktadır. Uluslararası toplumun gayretlerinin bir parçası olarak NATO'nun kriz yönetimlerine katkısı arttırılacaktır. Kritik çevresel ve kaynak sınırlamaları, sağlık riskleri, iklim değişiklikleri, su kıtlığı ve artan enerji gereksinimleri NATO'nun ilgi sahasındaki güvenlik ortamını şekillendirecektir (BİLGESAM Stratejik Araştırma Merkezi, 2010).

NATO güvenlik ortamını şekillendirirken aynı zamanda ABD politikalarına hem kısa vadeli hem de uzun vadeli olarak hizmet etmektedir. NATO'nun ve AB'nin büyümesi temelde demokratik kazanımları hem Avrupa hem de ABD yararına pekiştirecektir (Brzezinski, 1997, s. 272)

Varşova Paktı'nın yıkılması ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği (SSCB)'nin dağılmasıyla soğuk savaşın sona ermesi ve özellikle Kuzey ve Orta Avrupa'da NATO'ya direkt bir askerî tehdidin ortadan kalkması nedeniyle NATO, "Esnek Mukabele Sistemi" olarak adlandırılan askerî doktrinini değiştirme ihtiyacı hissetmiştir. Bu değişimlere uyum sağlayabilmek için 1994 Brüksel Zirvesi'nde ittifakın iç ve dış adaptasyonu çalışmaları başlatılmış, Washington Zirvesi'nde yeni stratejik konsept ile güvenlik, caydırıcılık, danışma ve kriz yönetimi gibi unsurlara önem verilmesi gerektiği vurgulanarak "5'inci madde dışı krizlere müdahale operasyonları" fikri ortaya atılmıştır. Yeni tehdit algılamaları ve değişen uluslararası ortam, NATO'nun komuta ve kuvvet yapılanmasının bölgesel çatışmalar ile kolektif güvenlik gereksinimlerine cevap verebilecek şekilde daha esnek ve fonksiyonel bir yapıya kavuşturulmasını gerekli kılmış, bu çerçevede müşterek operasyonların etkin bir şekilde yapılabilmesini temin için Birleşik Müşterek Görev Kuvveti (BMGK) Konsepti geliştirilmiştir. NATO'nun genişleyerek daha etkin ve kapsayıcı bir örgüt hâline getirilmesi düşüncesi ve buna göre belirlenen yeni strateji, Batılı güçlerin Akdeniz, Orta Doğu, Kafkaslar ve Güneydoğu Asya'daki çıkarlarını garanti altına alma hedefini içermektedir (Yıldız, 2010, s.54).

NATO'nun Akdeniz'deki ilişkileri üç döneme ayrılabilir. Birinci dönem Washington Antlaşması'nın onaylanmasıyla başlamıştır NATO'nun bu kurucu yasasının 6. Maddesi, "Fransa'nın Cezayir Büroları"nın Kuzey Atlantik sahası içinde olduğunu özellikle belirtmektedir. Cezayir'in bağımsızlığını kazanması üzerine 1963 yılında Washington Antlaşması'na eklenen ikinci bir dipnot ile bu durum ortadan kalkmıştır. Ancak bu tarihe kadar iki Akdeniz ülkesi daha (Türkiye ve Yunanistan) NATO'ya katılmışlardır. (1952) İkinci dönem, sömürge devrinin sona ermesinden Soğuk Savaşın sonuna kadar uzanan dönemdir. Bu dönemde Akdeniz'den NATO'nun "Güney Kanadı" olarak söz ediliyordu. Varşova Paktı ve Sovyetler Birliği'nin dağılması Avrupa'nın jeopolitik konumunu değiştirmiş ve NATO'nun Akdeniz'deki angajmanının üçüncü dönemini başlatmıştır. NATO'nun Akdeniz politikası üç ayak oluşturacak şekilde bölünmektedir: Akdeniz Diyalogu, İstanbul İşbirliği girişimi ve İttifak'ın Irak'taki angajmanı (Masala, 2005).

1994 yılında oluşturulan NATO'nun Akdeniz Diyalogu (AD), Akdeniz Bölgesi'nin bütününde barış ve istikrara katkıda bulunulmasını, bölge ülkeleri ile NATO arasında ortak anlayışın geliştirilerek İttifak hakkında oluşabilecek yanlış anlama ve algılamaların giderilmesini amaçlamaktadır. Halihazırda Cezayir, Mısır, İsrail, Ürdün, Fas, Moritanya ve Tunus Diyaloga katılmaktadır. Bir Akdeniz ülkesi olarak Türkiye, kuruluşundan bu yana Akdeniz Diyalogunu desteklemektedir. Avrupa güvenliğinin Akdeniz'in güvenliği ve istikrarı ile yakından bağlantılı olduğu inancıyla Türkiye, İttifak'ın, Akdeniz Diyalogunun NATO'nun katma değer sağlayabileceği alanlarda güçlendirilmesi hedefini paylaşmaktadır. Lizbon Zirvesi Bildirisinde ülkemizin de çabalarıyla, İttifak'ın AD ülkeleriyle ilişkilerinin daha da geliştirilmesi niyeti bir kez daha güçlü ifadelerle teyit edilmiştir. Yeni Stratejik Konsept'te ise, yukarıdaki hususlara ilaveten AD ülkeleri arasındaki işbirliğinin derinleştirilmesinin amaçlandığı ve AD sürecinin diğer bölge ülkelerinin katılımına açık olduğu kaydedilmektedir. Yıllık formatta hazırlanan Akdeniz Diyalogu Çalışma Programı kapsamında, askeri işbirliği, olağanüstü hal planlaması, kriz yönetimi, lojistik ve dil eğitimi gibi alanlarda çok sayıda faaliyet icra edilmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2012).

Terörizme karşı mücadele bağlamında AD ülkelerinin Akdeniz'de sürdürülmekte olan Etkin Çaba Harekatı'na (OAE) katkıları üzerinde yapılan çalışmalara da devam edilmektedir. Bu ülkelerden bazıları NATO operasyonlarına katkıda bulunmaktadır İstanbul İşbirliği Girişimi (İİG) çerçevesinde İttifak, Orta Doğu bölgesindeki ülkelerle güvenlik ve istikrarın arttırılmasına yönelik ilişkiler geliştirmeyi hedeflemektedir. Girişime bu aşamada Kuveyt, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri iştirak etmektedir. Türkiye, tüm Akdeniz Diyalogu ülkelerinin yanı sıra İİG üyesi ülkelerle de iyi ilişkiler yürütmekte olup, söz konusu ülkelerle askeri alanda pek çok ikili teknik anlaşma imzalamış bulunmaktadır. Akdeniz Diyalogunun ve İİG'nin geliştirilmesine aktif katkısının bir göstergesi olarak Türkiye, Ankara'da yerleşik Barış İçin Ortaklık Eğitim Merkezini (BİOEM) AD ülkelerinin katılımına açmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2012).

NATO'nun Orta Doğu ve Akdeniz stratejisi çerçevesinde, ABD ile Avrupa'da askerî gücüyle öne çıkan Fransa arasında iş birliğinin gelişeceğinden söz edebiliriz. Fransa birçok değişikliği yapabilecek askerî güç ve siyasal hırsla sahip bir ülke olarak anahtar konuma sahiptir. Bu çerçevede NATO'nun yeni yapılanmasında Akdeniz ülkeleri, özellikle Türkiye, İspanya, İtalya ve Fransa daha ağırlıklı rol oynayacaklardır (Yıldız, 2004, s.65).

2011 senesinde özgürlük ve sosyal adalet çağrıları ile ilk olarak Tunus'ta gerçekleşen Arap Baharı devrimleri, Mısır'a kısa bir süre sonra da Libya'ya sıçramıştır. 2011'de, önce Fransa ve İngiltere'nin sürüklemesi ve Amerika'nın katılımı ile başlayan, ardından da NATO komutası altında yürütülen Libya operasyonu, doğrudan bir Ortadoğu ülkesinde gerçekleşen ilk operasyondur. Libya operasyonu boyunca, 2011 bahar döneminde Türkiye, Libya'dan, çoğu Türk vatandaşı, yaklaşık 25 bin kişinin tahliyesini gerçekleştirmiştir. Türkiye, daha sonra 2011 yılı boyunca, Libya'ya insani yardımda bulunmuştur. Libya'ya yönelik hava müdahalesinin bir NATO operasyonuna dönüşmesinden sonra, Türkiye operasyon boyunca muharip taraf olmayarak, gayretlerini insani yardımlar, tahliyeler ve lojistik destek üzerine yoğunlaştırmıştır (Diriöz, 2012).

3.3.3. Amerika Birleşik Devletleri

Dünyada tüketilen enerjinin yüzde 23'ünü tek başına tüketen Amerika Birleşik Devletleri (ABD), bu tüketimin yüzde 27'sini ithal kaynaklardan elde etmektedir. Daha da önemlisi, ABD Enerji Bakanlığı tahminlerine göre, enerji tüketiminde ithalata bağımlılık oranı 2025 yılında yüzde 38'e yükselecektir. ABD, dünyada tüketilen ham petrolün de yüzde 25'ini tüketmektedir (Pamir 2012). Gün geçtikçe artmakta olan global enerji ihtiyacının karşılanmasında temel kaynaklar arasında yerlerini koruyacak olan petrol ve doğal gazın temini konusunda arz bölgeleri, tüketim bölgeleri, transit bölgeler daha fazla stratejik öneme sahip olacaklardır. Ayrıca mevcut doğal gaz rezervlerinin üretim kapasitesi 2030 yılında yarı yarıya düşecektir. Bu yüzden yeni doğal gaz sahaları ve üretime ihtiyaç vardır. Doğu Akdeniz bu bağlamda ABD gibi küresel aktörlerin mücadele sahasıdır (Sevim, 2011)

ABD temel politikasını, dünya enerji kaynaklarının kontrol edilmesi üzerine kurduğu strateji ile yürütmektedir. Bu stratejisini de açık açık bütün dünyaya bildirmekte ve gereğini de yapmaktadır. Petrol ve diğer enerji kaynaklarının, ABD ve onun müttefiki olan gelişmiş ülkelerin ekonomilerine zarar vermeyecek şekilde çıkarılması, işletilmesi ve uygun fiyatlarla kesintisiz bir şekilde dağıtımının yapılmasıdır. Bu temel politika gereği ABD, Ortadoğu, Kafkasya ve Orta Asya gibi petrol ve doğalgaz bakımından çok zengin ülkeleri ve bu ülkelerin yer aldığı coğrafyayı daimi bir şekilde kontrol etmek istemekte ve bu bölgedeki güç dengelerinin hep kendi ulusal çıkarlarına uygun biçimde şekillenmesine çalışmaktadır (Taşkiran, 2003).

Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) ile Doğu Akdeniz de içine alan geniş bir coğrafya'yı yeniden şekillendirmeye çalışan ABD'nin Doğu Akdeniz'deki çıkarları hayati çıkarlardır. Ancak Doğu Akdeniz sadece kendi enerji ihtiyacı için değil aynı zamanda enerji merkezlerini kontrol ederek küresel güç dengesi içindeki güçlü konumunu sürdürmek açısından da ABD için çok önemli bir bölgedir. Doğu Akdeniz'de egemen bir ABD enerji ihtiyaçlarını bu bölgedeki enerji merkezlerinden karşılayan ülkeler üzerinde de dolaylı olarak etkili olma ve bu ülkeleri de kontrol etme olanağı bulunmaktadır.. ABD'nin Doğu Akdeniz'e özgü temel stratejisini ekonomik çıkarlarının ve stratejik ilişkilerinin devamı ile Ortadoğu ve Avrupa'daki güç dengelerini kendi lehinde tutma çabaları oluşturmaktadır. Doğu Akdeniz bölgede ABD ile birlikte hareket eden İsrail ve diğer bazı Arap ülkelerinin güvenliğinin sağlanması açısından da ABD için büyük önem taşımaktadır (Yıldız ve Yaşar, 2012, s.28-68).

ABD, uzun vadeli jeostratejik girişimleriyle Doğu Akdeniz'in güç mücadelelerinin merkezinde olacağı Avrasya'ya odaklanacaktır. Rekabetçi jeopolitik etkenler, siyasi iktidar ve ekonomik dinamizm bu bölgeyi dünya meselelerinin merkezi arenası yapmaktadır. Bu bölgeyi domine eden güç, dünyanın en gelişmiş ve ekonomik anlamda en verimli bölgelerinden birisini kontrol edebilecektir. Uzun vadeli stratejik girişimler bu bölgeye odaklanacaktır (Brzezinski, 2012, s.153).

3.3.4. Rusya

Rusların coğrafi ve stratejik ihtiyaçlarından kaynaklanan değişmez bir dış siyasetleri vardır: “sıcak denizlere çıkmak ve buralarda hakimiyet kurmak.” Bu siyaset, Çarlık Rusya’sında ve Sovyet Rusya’sında olduğu gibi muhafaza edilmiştir. Bugün, Rusya Federasyonu’nun Doğu Akdeniz’e ve Kıbrıs’a gösterdiği ilgi de, bu siyaset bağlamında açıklanabilir (Işık, 2003).

Dünyada ispatlanmış ham petrol rezervlerinin % 6.1’ine sahip olan Rusya Federasyonu dünyanın yedinci büyük petrol rezervine sahiptir. Global enerji dengelerini, bilhassa doğalgazda alt-üst edebilecek güce sahip en önemli aktörler arasındadır. Rusya Federasyonu, dünyanın en büyük doğal gaz üreticisi ve ihracatçısı olup OECD-Avrupa bloğu gaz ihtiyacının 1/4’üne yakını sağlamaktadır. Aynı zamanda Suudi Arabistan’ın ardından dünyanın ikinci en büyük petrol üreticisi ve ihracatçısı konumuyla enerji arenasındaki stratejik gücünü her geçen gün biraz daha yukarıya taşımaktadır (Pala, 2007).

Rusya’nın endişelerine ve stratejik çıkarlarına ilişkin olarak güney sınırından itibaren üç alt bölge oluşmuştur. Birinci bölge, Rusya’nın “yakın çevre” olarak adlandırdığı ve eski Sovyetler Birliği ülkelerinin oluşturduğu bölgedir. İkincisi, “bitişik çevre olarak adlandırılan ve doğrudan yakın çevre ile sınırı olan Türkiye, İran ve Afganistan’ı içermektedir. Üçüncüsü ise, “dış çevre olarak adlandırılmakta olup, Mısır, Ürdün, Irak, İsrail, Lübnan, Libya, Suudî Arabistan, Bahreyn, Katar, Umman, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri ve Yemen ile Suriye’yi içermektedir (Yılmaz, 2005).

Rusya’nın bitişik bölgesinde yer alan Türkiye, Doğu Akdeniz’deki güç mücadelesinde hesaba katmak zorunda olduğu en önemli ülkedir. Türkiye, Akdeniz’e inen yolda bir engel yerine bir köprü olması için ilişkilerin sıcak tutulması gereken ülkedir (Yıldız ve Yaşar, 2012, s.77)

Doğu Akdeniz'in kontrolü Moskova için yaşamsal olduğu da söylenebilir. Çünkü, Rusya, enerjiye dayalı bir sistemin üzerinde ayakta durmaktadır. Bu nedenle, Doğu Akdeniz'i kontrol, Moskova'nın dünya enerji piyasası nezdindeki konumunu pekiştirmek suretiyle, aslında Moskova'nın mevcut bu sistemini besleyecektir. Ancak, tam aksi yönde, Doğu Akdeniz'in bütününün Moskova'ya rakip bir aktörün kontrolüne girdiği bir tabloda da, Rus sistemi tümenden tehdit altında olacaktır. Doğu Akdeniz, Rusya'nın, hem kurulu sistemini ayakta tutmak, hem de ileriden savunmasını sağlamak açısından önemlidir. Putin'in iktidara gelmesi, Moskova'nın bir toparlanma sürecine girmesine yol açmış ve bu durum Doğu Akdeniz'e de yansımıştır. Türkiye ve Rusya arasında 16 Kasım 2001'de imzalanan ve iki ülkenin diğer birçok alanın yanı sıra, Doğu Akdeniz ve Kıbrıs konularında da ortak çalışmasını öngören Avrasya İşbirliği Eylem Planı, bu yansımanın bir işareti sayılabilir (Öztürk, 2006).

1990'lı yıllarda Rusya'da yaşanan gerilemeye paralel olarak çöküş içerisine giren Rus Deniz Kuvvetleri, 1990'ların ortasına gelindiğinde yarı yarıya azalmıştır. Nükleer deniz altılarının çoğunluğu devre dışı kalmıştır. 1990'lı yıllarda deniz kuvvetlerine ayrılan kaynakların yaklaşık olarak yüzde 90'ı deniz kuvvetlerinin mevcut durumunun devam ettirilmesine harcanmıştır. Rusya'nın yeni güvenlik önceliklerinin ortaya çıkmasıyla birlikte, savunma bütçesinden deniz kuvvetlerine ayrılan miktar yüzde 23'ten yüzde 10'a düşmüştür. 1999'da dönemin Başbakanı Putin, deniz kuvvetlerinin canlandırılacağı konusunda işaret verse de, 2000 yılında Kursk nükleer deniz altısının batışı, Putin'in ilk başkanlık döneminin ve Rus deniz kuvvetlerinin çöküşünün bir simgesi haline gelmiştir. Ne var ki, Putin'in başkanlığı sırasında deniz kuvvetlerindeki çöküş trendi kırılmış veya en azından durdurulmuştur (Karabayram, 2007).

Rusya, doğal gaz üretiminde en büyük, petrolde de Suudi Arabistan'dan sonra ikinci büyük ülke konumundadır. Ayrıca, Avrupa Birliğine doğal gaz temin ederek bunu jeopolitik etki aracı olarak kullanabilmektedir (Lacoste, 2008, s.156).

Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında Suriye, Rusya'yı askeri alanda en önemli ve güvenilir ortak olarak değerlendirmektedir. Bu yüzden, Şam'ın askeri alandaki harcamaları daha çok Rusya menşeli silahlara yönelik olmaktadır. Rusya da silah ihracatında Suriye'yi önemli bir pazar olarak görmekte ve yatırımlarını bu çerçevede yapmaktadır. Rusya'nın 2010 yılındaki toplam silah anlaşmalarının tutarı 15 milyar \$'a varmıştı. Ancak, dünyanın 2. büyük silah ihracatçısı olan Rusya'nın Arap devrimleri süresince 2011 yılının ilk yarısında silah ticaretinden kaybı 5,9 milyar \$'a ulaşmıştır. Bu rakamın ise yaklaşık 4 milyar \$ kadarı Libya'yla imzalanmış olan anlaşmalardan kaynaklanmaktadır. Öte yandan, İran ve Libya'ya uygulanan ambargolardan sonra Suriye, Rusya'nın silah ihracatı için daha önemli bir pazar haline dönüşmüştür. Bu açıdan da, Suriye'ye silah ihracatında yaşanabilecek bir aksaklık Moskova'yı tedirgin etmektedir. Tartus Üssü ve Geleceği Askeri alanda yapılan ticaretin yanında ilişkilerin diğer bir yanını da Suriye'nin Tartus limanındaki Rus askeri deniz üssü oluşturmaktadır. Ülkenin Lazkiye'den sonra 2. büyük limanı olan Tartus Limanı Şam'ın kuzeybatısında 220 km uzaklıkta stratejik bir bölgede 1971'den beri Sovyet/Rus deniz üssüne ev sahipliği yapmaktadır. Sovyetler Birliği zamanında liman daha çok Sovyet donanmasına maddi-teknik ikmal/donanım ve gemi onarımı için kullanılmış ve üsse olan yatırım sınırlı kalmış olsa da, 2008'deki Rusya-Gürcistan Savaşı sonrası üsse konuşlanan Rus donanmasının durumu iyileştirilmeye başlanmış ve Akdeniz'deki tek Rus askeri deniz üssü olarak önemi artmıştır. Günümüzde 50 civarında kişinin çalıştığı üs sembolik bir mahiyet taşısa da, modernizasyon projesi çerçevesinde limanın genişletilerek büyük gemilerin ve hatta uçak gemilerinin kullanımına açılması planlanmaktadır (USAK, 2012).

Tartus Limanı, 1970 yılında hizmete açılmıştır. Suriye 1980 yılından itibaren Ortadoğu'da etkinliğini arttırırken üçüncü dünya ülkeleri içinde Rusya'dan en fazla silah ticareti yapan ülkelere birisi olma konumunu korumuştur. Silah ticaretinde Suriye'nin en büyük ticari partneri Rusya olmuştur. Birçok Rus askeri danışman Suriye'de çalışmıştır. Bu ticari ilişki günümüze kadar süregelmiştir. Rus savaş gemileri de Suriye'deki limanları kullanmaya başlamışlardır (Şen, 2010, s.295).

3.3.5. Çin Halk Cumhuriyeti

5. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar Asya kıtasına hâkim olmuş olan Çin, 15. Yüzyıldan itibaren bu hâkimiyetini Avrupalılara kaptırmıştır. Kıtada ağırlığının azaldığında Komünist ihtilali ile bağımsız bir kimlik kazanmış, önce ABD sonra da Sovyet Rusya ile anlaşmazlıklara düşmüştür. Deng Xiaoping'le yaşadığı reform ve ekonomik kalkınma süreci ile 20. yüzyılın ikinci yarısında Çin, tekrar bir küresel aktör olmaya başlamıştır (Tutal, 2010).

Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC)'nin binlerce yıllık geçmişi, güncel dış politikasının temel değişkenlerini oluşturmaktadır. ÇHC, bulunduğu siyasi coğrafyayı güvenlik açısından merkez-çevre eksenine biçimlendirerek stratejilerini buna göre geliştirmiştir. 2500 yıldan beri savuna geldiği çok kutuplu dünya düzenini, günümüz modern dünyasında da savunmaktadır. Bunun bir sonucu olarak ÇHC, geçmişte ne Varşova Paketi'ni ne de NATO'yu bir çözüm aracı olarak görmüştür. Soğuk savaşın bitmesiyle birlikte, ortaya çıkan belirsizliğin içine sürüklenen ÇHC, strateji sanatındaki geçmişten gelen ustalığını bir kez daha kullanmış ve çoğu zaman diyalektik ilişkilerle örülü bölgesel güvenlik stratejilerini uygulamıştır. Stratejilerini ÇHC ana karası veya merkezi olarak yapılandırmış, bunların çevre üzerindeki etkileşimini siyaset hâline getirmiştir (Adıbelli, 2004).

Çin'in Afrika'daki Ekonomik ve ticari ilişkileri ile güçlenen varlığı, AB ve ABD'nin ilgisinin Doğu Akdeniz'e yoğunlaşmasının başlıca nedenleri olarak öne çıkmaktadır. Çin, ABD'den sonra Afrika petrolünün ikinci büyük ithalatçısı durumunda bulunan bir ülkedir. Afrika, bu konumu ile ABD ve Çin arasında kalan bir çekişme alanı özelliği göstermektedir. Çin 2012 yılının başında GKRY ile petrol ve doğal gaz iletim hatları konusunda ikili ilişkiler kurmuştur. Çin, bölgede ticari bir adımla stratejik bir konum yaratmaya çalışmaktadır. Bu hamleleri Çin'in Doğu Akdeniz'e ilgisinin artacağına göstergesi olmaktadır (Yıldız ve Yaşar, 2010, ss.76-77).

ÇHC, enerji ihtiyacının büyük bir bölümünü Orta Doğu'dan karşılamaktadır. Bundan dolayı da Arap ülkeleriyle sıkı ilişkileri bulunmaktadır. Körfez Savaşı'yla birlikte ABD'nin ortaya çıkan askerî ve teknolojik üstünlüğü, bölgesel güç olma ve uluslararası alanda söz sahibi olma özellikleri bulunan ÇHC'nin pek işine gelmemiştir. Bu savaşla birlikte, ABD'nin gerek Orta Doğu'ya gerekse Avrasya'ya yerleşme süreci de başlamıştır. Bu bakımdan ÇHC'nin stratejik algılamasında “enerji güvenliği” de önemli bir yer tutmaktadır. ÇHC, enerji taşımacılığının büyük bir bölümünü deniz yoluyla yapmaktadır. Bu taşıma rotası, Güney Çin denizi üzerinden Tayvan boğazı ardından Hint okyanusu ve Malaka boğazından geçerek, Hürmüz boğazından Basra körfezine ulaşmaktadır (Adıbelli, 2004).

Çin dünyanın en çok petrol ithal eden 2. ülkesi olmakla birlikte büyüyen ekonomisine enerji tedarik etme sıkıntısı çekmektedir. Dünyanın en çok enerji tüketen ülkesi olan Çin'in petrol ithalatı Uluslararası Enerji Ajansı verilerine göre, 2015'te yaklaşık 310 milyon tona çıkması beklenmektedir. Enerjide dış bağımlılığın artması, kaynaklara güvenli ve sürekli ulaşım sorununu da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, enerji güvenliği konusu tüm dünyada olduğu gibi Çin'de de politik ajandanın üst sıralarında yer almaktadır. Yüksek petrol fiyatları ve enerjiye güvenli bir şekilde ulaşma sorunu Çin'i yeni yollar bulmaya yöneltmiştir. Halihazırda %18'i Suudi Arabistan, %17'si İran'dan olmak üzere Çin'in enerji ihtiyacının yaklaşık %40'ı Orta Doğu'dan karşılanmaktadır. Çin'in Ortadoğu enerji kaynaklarına bağımlılığının gelecekte daha da artması ve bu rakamın 2015 yılında %70'lere çıkması beklenmektedir. Çin, tarihi ipek yolunu yeniden canlandırarak Ortadoğu ve Orta Asya ülkeleriyle ilişkilerine ivme kazandırmaya, stratejik enerji bağlarını güçlendirmeye ve bölgedeki siyasi ve askeri varlığını hissettirmeye çalışmaktadır (Karaçin, 2009).

Çin, öncelikle ekonomik büyümesini tamamlamak istemektedir. Çin, büyüyen ekonomisiyle orantılı olarak olağanüstü büyüme sürecini zamanı gelince sınırlarının dışında da uygulamaya çalışacaktır (Lacoste, 2008. s.186).

4. DOĞU AKDENİZ VE TÜRKİYE

Türkiye, jeopolitik ve jeostratejik konumu itibarıyla; Dünyanın en önemli petrol rezervlerine sahip Orta Doğu ve Hazar Havzası, Önemli deniz ulaştırma yollarının kavşağı durumunda bulunan Akdeniz Havzası, Üç kıtayı birbirine bağlayan ve çok önemli bir jeostratejik konuma sahip olan Türkiye, aynı anda bir Avrupa, Asya, Balkan, Kafkas, Akdeniz ve Karadeniz ülkesidir. Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan dinamikler çerçevesinde yeniden tanımlandığı bu dönem; Türkiye'ye hem farklı sorumluluklar yüklemiş, hem de yeni fırsat ve ufuklar açmıştır. Ülkemiz, Avrasya'da ve Akdeniz-Orta Doğu havzasında stratejik öneme sahip bir duruma gelmiş; politika, güvenlik ve ekonomi alanlarında önemi artmıştır. Dünya doğal enerji kaynaklarının %70'i Türkiye'nin etrafında kümelenmiştir. Hazar petrolünün batıya taşınmasını sağlayan ve uluslararası camiadan büyük destek bulan Bakü-Tiflis-Ceyhan Projesi, petrol nakil güzergâhı bakımından en istikrarlı ve güvenli ortamı sunmakta ve çevrenin korunması bakımından da en az riski taşımaktadır. Soğuk Savaş sonrası şartlar içinde dünyanın en hassas bölgelerini oluşturan Balkanlar, Karadeniz ve Akdeniz Havzaları, Kafkasya, Orta Asya ve Orta Doğu coğrafyasındaki hızlı politik ve askerî gelişmeler, Türkiye'nin bu bölgelerdeki rollerine ve etkinliklerine yenilik ve hareketlilik getirmiştir (T.C. Milli Savunma Bakanlığı,2007).

Türkiye'nin Ortadoğu ülkelerine yönelik dış politikasının önemli saç ayaklarından birisini “iç işlerine karışmama” ilkesi, diğerini ise “bölge ülkeleri arasındaki sorunlarda taraf olmama” ilkesi oluşturmaktadır. Türkiye bu iki ilkeyi Cumhuriyetin kuruluşundan beri takip etmektedir. Ortadoğu'daki değişimi etkileme kapasitesi olan en önemli aktörlerin ABD, İran ve Türkiye olduğu söylenebilir. ABD ile İran arasındaki ilişkilerin yakın dönemdeki seyri nedeniyle Türkiye'nin İran'dan daha aktif rol üstlenmesi, başta ABD olmak üzere, batı tarafından olumlu karşılanmaktadır. Arap baharı nedeniyle bölgede meydana gelen gelişmeler ve aktörlerin tutumu, Türkiye'nin jeopolitik ve konjonktürel önemini artırmıştır (Akbaş, 2012).

4.1. Türkiye Açısından Doğu Akdeniz'in Önemi

Balkanlar ve Ortadoğu bölgelerinin etkileşim alanı Ege-Doğu Akdeniz hattıdır. Bu bölgeleri ilgilendiren her politika, stratejik bir bütünlük içinde değerlendirilmek zorundadır. Bu yüzden bölgeler arası etkileşim bakımından Türkiye-Suriye ve Türkiye Irak ilişkileri böylesi bir stratejik ortam içinde ve biri Mezopotamya-Basra, diğeri Doğu Akdeniz hattından oluşan iki temel hat üzerinde seyretmektedir. Soğuk savaşın çift kutuplu dengelerinin çözülmesi ile birlikte karşılıklı bağımlılık ilişkisi artan Kafkasya ve Ortadoğu bölgelerinin jeoekonomik ve jeopolitik geçiş havzası Kuzey Kafkasya'dan başlayan stratejik kuşağı Mezopotamya üzerinden Basra Körfezine, Toroslar ve Harran üzerinden Doğu Akdeniz'e indirmektedir. Birinci hat Türkiye'nin Irak politikasının, ikinci hat ise Suriye politikasının en temel unsurlarıdır (Davutoğlu, 2009, ss.398-399).

Türkiye'nin Akdeniz, Karadeniz ve Ege Denizi'ndeki ilan edilmiş ve ilan edilmemiş deniz yetki alanları Türkiye yüzölçümünün yaklaşık yarısına eşit büyüklükte bir alanı kapsamaktadır. Deniz taşımacılığı yolu ile Türkiye'nin ithalat ve ihracat hareketinin yüzde doksanı karşılanmaktadır. Limanlarımıza uğrayan gemi sayısı, 2011 yılı ilk 7 ayında 42.807 adet iken, 2012 yılı ilk 7 ayında 42.670 adettir. Limanlara uğrayan gemi sayısı düşmesine rağmen gemi tonajında artış yaşanmıştır. Bu da ülkemize daha büyük tonajda gemilerin geldiğinin göstergesidir (Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü, 2012).

Avrupa ile Hazar havzasının ortasında yer alan Türkiye, enerji kaynakları açısından zengin bölgeler ile enerji kaynaklarına muhtaç dünya pazarlarını birbirine bağlayan bir enerji köprüsü durumundadır. Coğrafi konumu ve bunun yanında mevcut olan ve yapımı planlanan petrol ve doğalgaz boru hatları dikkate alındığında, Türkiye bölgesinde bir enerji dağıtım merkezi olarak ortaya çıkmaktadır. Karadeniz, Ege Denizi ve Akdeniz'e Türk Boğazları vasıtasıyla ulaşan deniz enerji koridorunun artan önemine ilave olarak, Bakü-Tiflis-Ceyhan, Kerkük-Yumurtalık ve gelecekteki Samsun-Ceyhan boru hatları Türkiye'nin deniz yetki alanlarını geçmişe nazaran çok daha önemli kılmaktadır (Gürdeniz, 2007).

Türkiye tedarik kaynaklarını ve ithalat güzergahlarını çeşitlendirmeye çalışmaktadır. Ayrıca coğrafi konumundan kaynaklanan enerji köprüsü olma rolünü üstlenmektedir (Kramer, 2011, s.526). Stratejik enerji hammaddelerinin Akdeniz’de toplanması, üretenlerin ve tüketenlerin kontrollerini kolaylaştıracaktır. Akdeniz’de tesis edilecek petrol ve doğal gaz muslukları ile, gelecekte bir taraftan Asya’nın petrolü diğer taraftan da, dünya sanayisi, teknolojisi, ve ekonomisi kontrol edilebilecektir (Hergüner, 2007).

Türkiye, ispatlanmış petrol ve doğal gaz rezervlerinin dörtte üçüne sahip bölge ülkeleriyle, Avrupa’daki tüketici pazarları arasında jeostratejik bir konuma sahiptir. Bu ayrıcalıklı doğal köprü konumu Türkiye’ye enerji güvenliği bağlamında fırsatlar sağlamakta, aynı zamanda sorumluluklar da yüklemektedir. Doğu-Batı Enerji Koridorunun en önemli bileşenini oluşturan Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi (BTC), Azeri-Çırac-Güneşli (AÇG) sahasından başlayarak, Azerbaycan ve Gürcistan üzerinden, çevresel açıdan hassas Karadeniz ve Türk Boğazlarını by-pass ederek, Türkiye’nin Akdeniz kıyısındaki Ceyhan terminaline ulaşmaktadır. BTC, 1 milyon varil/gün kapasiteye sahip olup, 1.760 km ile dünyanın en uzun ikinci boru hattıdır. BTC boru hattından ilk petrol 4 Haziran 2006 tarihinde, Ceyhan’da tankere yüklenmiştir. 12 Ekim 2012 tarihi itibariyle söz konusu hat üzerinden yapılan petrol ihracatı 1,5 milyar varili aşmıştır. Irak - Türkiye (Kerkük-Ceyhan/Yumurtalık) Ham Petrol Boru Hattıyla, Kerkük’te üretilen petrol Ceyhan Terminaline sevk edilmektedir. Daha sonra sırasıyla 986 km ve 890 km uzunluğa sahip birbirine paralel iki boru hattından oluşan proje, 1976 yılında işletmeye alınmış ve ilk tanker yüklemesi 1977 yılında gerçekleştirilmiştir. Yıllık taşıma kapasitesi toplam 70,9 milyon tondur (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2012)

Akdeniz’in ortasında bulunan ve adeta sabit bir uçak gemisi konumundaki Kıbrıs Adası, Doğu Akdeniz, Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının birleştiği bir konumda geniş bir coğrafyayı kontrol etmekte olup, petrol ve doğal gaz naklinin güvenliği için stratejik öneme sahiptir (Olçar, 2011).

Akdeniz'in üçüncü, Doğu Akdeniz'in en büyük adası Kıbrıs; Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının kavşak (düğüm) noktasında bulunmakta, bu özelliği ile her üç kıtadan diğerine yönelik taarruz harekâtında bir ileri üs gibi kullanılabilir stratejik özellikler taşımaktadır. Süveyş Kanalı, İskenderun Körfezi ve Girit üçgeni içerisinde yer alan Kıbrıs, Doğu Akdeniz'de üç ana stratejik deniz ticaret ve ulaştırma hatlarını kontrol altında tutmaktadır. Bu hatlar; (1) Karadeniz'den gelerek Türk Boğazları ve Ege Denizi üzerinden geçerek Akdeniz'e ulaşan hatlar, (2) Akdeniz'den Süveyş Kanalı ve Kızıldeniz vasıtasıyla Hint Okyanusu'na ulaşan hatlar, (3) Doğu Akdeniz'den başlayarak Fırat-Dicle nehirleri vadilerini takiben Basra Körfezi'ne ulaşan hatlar. Tüm bu hatların iki yönlü oldukları, üzerinde enerji hammadde kaynakları da dahil ilgili bölgelerin zenginliklerinin tüketici ülkelere ulaştırılmaları dikkate alındığında, Kıbrıs'ın stratejik önemi çok daha açık olarak görülebilmektedir (Yavuz, 2010).

Türkiye, ayrıca dünyanın en önemli su yollarından biri olan ve alternatifi bulunmayan Türk Boğazları'na (İstanbul Boğazı ve Çanakkale Boğazı) sahip olup, Doğu Akdeniz'de de çok önemli su yolu olan Süveyş Kanalı ve "Doğu-Batı-Kuzey-Güney" enerji koridorunu kontrol eder durumdadır. Böyle bir coğrafyada, Türkiye'yi hedef alan ya da almayan her türlü terörist tehdit, silahlı çatışma ve illegal faaliyetler Türkiye'nin güvenliğini ve ekonomisini doğrudan etkileyebilecektir. Doğal gaz ve hidrokarbon potansiyeli yüksek olduğu değerlendirilen Doğu Akdeniz'de, Kıbrıs Adası'nın kendisi uyuşmazlık konusu iken GKRY'nin, Kıbrıs Adası'nın tümünü temsil etme iddiasıyla günümüze kadar Doğu Akdeniz'de henüz belirlenmemiş kıta sahanlığını ve MEB'i sahiplenmeye yönelik olarak anlaşma yaptığı Mısır ve Lübnan'ın haklarını da erozyona uğratarak yapmış olduğu diplomatik ve uluslararası hukuka aykırı girişimleri, Doğu Akdeniz'in önemini bir kez daha ortaya koymaktadır (Kaya, 2007, s.23).

Önemli deniz alanı olan Doğu Akdeniz'i kara, deniz ve havadan en iyi şekilde kontrol edebilecek coğrafi avantaja sahip ülke olan Türkiye bölgenin anahtar ülkesidir. Akdeniz'in en güçlü donanmalarından birisine sahip olan Türkiye aynı zamanda bölgesel güçtür (Yıldız ve Yaşar, 2012, s.66).

4.2. Doğu Akdeniz’de Türkiye’nin Taraf Olduğu Anlaşmalar

Devletlerarası deniz alanlarına ilişkin ortaya çıkan egemenlik anlaşmazlıkları ile ilgili deniz hukuku dalıdır. Devletler arasındaki denize ilişkin egemenlik anlaşmazlıklarının çözümü, karasularının genişliği, kıta sahanlığı, bitişik bölge, MEB, deniz araçlarının denizlerdeki hukuki rejimiyle ilgili temel kuralları düzenleyen uluslararası sözleşmeler şunlardır:

i-1958 Tarihli Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmesi, 4 Ana sözleşmeden oluşmaktadır. Bu sözleşmeler 28 Nisan 1958 tarihinde Cenevre’de imzalanmıştır. Türkiye bu sözleşmelere taraf değildir.

-Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi

-Kıta Sahanlığı Sözleşmesi

-Açık Deniz Sözleşmesi

-Balıkçılık ve Açık Denizin Canlı Kaynaklarının Korunması Hakkında Sözleşme

ii- 10 Aralık 1982 Tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, Türkiye bu sözleşmeye de taraf değildir. 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, 16 Kasım 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Deniz hukuku konuları bu sözleşme ile ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. BM öncüsünde yapılan üçüncü deniz hukuku konferansı sonucunda bu sözleşmeler imzalanmıştır. Avrupa Birliği, 157 devletin imzaladığı 1982 sözleşmesine 1 Nisan 1998 tarihinde resmi onay vermiştir (Kuran, 2009,ss.2-3).

Doğu Akdeniz’de komşu ve kıyıdaş devletler arasında kıta sahanlığı veya münhasır ekonomik bölge sınırlandırılmasına ilişkin KKTC dışında Türkiye’nin taraf olduğu ikili bir antlaşma yapılmamıştır. Türkiye, 33° 40’ Kuzey enlemi ile 32° 16’ 18” ve 27° 22’ 00” Doğu boylamları arasında kalan bölgeyi, kıta sahanlığı ve muhtemel münhasır ekonomik bölgesinin asgari sınırı olarak belirtmektedir (Kurumahmut ve Yaycı, 2011, ss.67-69).

GKRY, 2007 senesinde sözde münhasır ekonomik bölge alanını parsellere bölerek sözde 12 nci parselde Noble Energy şirketine arama ve çıkarma ruhsatı vermiştir. Bu gelişmeler üzerine 2011 senesinin Eylül ayının ortasında Türkiye GKRY'nin sondaj çalışmalarına başlaması halinde KKTC ile bir kıta sahanlığı sınırlandırma anlaşması imzalayacağını ve Kıbrıs Türklerinin Türkiye'nin yardımıyla Kıbrıs'ın etrafında petrol ve doğal gaz arama faaliyetlerine başlayacağını önceden uluslararası topluma duyurmuştur. Böylece, ilgili uluslararası aktörlere GKRY'nin bahse konu faaliyetlerini durdurmak için son bir defa müdahale etme şansı tanındığı ve daha sonra Türkiye tarafından atılacak adımların uluslararası alanda meşruiyetinin kuvvetlendirilmesi amaçlanmıştır.

GKRY'nin 19 Eylül 2011 tarihinde 12. parselde sondaja başlaması üzerine Türkiye ve KKTC arasında 21 Eylül 2011 tarihinde Kıta Sahanlığı Sınırlandırma Anlaşması yapılmıştır. Anlaşma 14 Ekim 2011 tarihinde TBMM tarafından ve 9 Ocak 2012 tarihinde KKTC Cumhuriyet Meclisi tarafından onaylanarak kanunlaşmıştır. Anlaşma ile; Türkiye ile KKTC arasındaki kıta sahanlığının uluslararası hukukun ilgili ilkelerine uygun bir şekilde hakça sınırlandırılması ve aynı zamanda Kıbrıs Türklerinin, Ada'nın tüm kıta sahanlığı üzerindeki meşru, eşit ve ayrılmaz haklarını mahfuz tuttuğunun kayıt altına alınması amaçlanmaktadır.

Bu anlaşmaya göre, taraflar aralarındaki kıta sahanlığı sınırlandırma çizgisinin doğuda 35-49-09.889K ile 34-48-51.634D koordinatlarında olan nokta ve batıda 35-33-09.584K ile 32-16-18D koordinatları olan noktaya kadar saptama konusunda anlaşmaya varmışlardır. Ayrıca, kıta sahanlığının deniz yatağında veya toprak altında doğal kaynak rezervinin anlaşmayla belirlenen sınırın üzerinde, her iki tarafın da kıta sahanlığı alanına girecek şekilde bulunduğu belirlenmesi durumunda, taraflar bu rezervin en verimli şekilde nasıl işletileceği konusunu müştereken saptamak üzere görüşmeler yapacaklardır. KKTC Bakanlar Kurulu 22 Eylül 2011 tarihinde Ada'nın etrafında yedi ruhsat sahası belirleyerek bu alanlara ilişkin ruhsatları Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına (TPAO) vermiş, TPAO da Piri Reis gemisini kiralayarak 26 Eylül 2011 tarihinden itibaren sismik araştırma faaliyetlerine başlamıştır (TBMM, 2012).

Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) Akdeniz'in korunmasını öncelikli hedefleri arasına dahil etmesi kararı, Akdeniz'e kıyıdaş ülkelerin ve AB'nin katılımıyla, eyleme yönelik Akdeniz Eylem Planı'nın (AEP) 1975 yılında oluşturulmasıyla sonuçlanmıştır. AEP çerçevesinde yürütülecek olan faaliyetlerin hukuki dayanağını oluşturmak için hazırlanan "Akdeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi" (Barselona Sözleşmesi) 16 Şubat 1976'da Barselona'da imzaya açılmıştır. 1992 yılında Rio de Janeiro'da yapılan BM Çevre ve Kalkınma Zirvesinde alınan kararların ruhuna uygun olarak, Barselona Sözleşmesi, 1995 yılında, deniz çevresinin yanı sıra, kıyı alanlarını da kapsayacak biçimde genişletilmiş, ayrıca, sürdürülebilir kalkınma hedefi, halkın katılımı, çevresel etki değerlendirmesi gibi unsurlar getirilmiştir. Bu çerçevede, yenilenen Sözleşme'nin adı "Akdeniz'in Deniz Çevresinin ve Kıyı Alanlarının Korunması Sözleşmesi" olarak değiştirilmiş olup, 9 Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ülkemiz yeniden düzenlenen Barselona Sözleşmesi'ne 2002 yılı itibariyle taraf olmuştur. Barselona Sözleşmesi'nin taraf olduğumuz Protokolleri aşağıda sunulmuştur:

-Akdeniz'de Gemilerden ve Uçaklardan Boşaltma veya Denizde Yakmadan Kaynaklanan Kirliliğin Önlenmesi ve Ortadan Kaldırılması Protokolü,

-Akdeniz'in Kara Kökenli Kirletici Kaynaklara ve Faaliyetlere Karşı Korunması Protokolü,

-Akdeniz'de Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokol,

-Olağanüstü Hallerde Akdeniz'in Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Yapılacak Mücadele ve İşbirliğine Ait Protokol,

- Akdeniz'in Tehlikeli Atıkların Sınır ötesi Taşınması ve Bertaraf Edilmesinden Kaynaklanan Kirliliğe Karşı Korunması Protokolü (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2012).

Sözleşmeye taraf olan ülkeler: Arnavutluk, Cezayir, Bosna Hersek, Hırvatistan, Kıbrıs, Mısır, Avrupa Topluluğu, Fransa, Yunanistan, İsrail, İtalya, Lübnan, Libya, Malta, Monako, Fas, Sırbistan Karadağ, Slovenya, İspanya, Suriye, Tunus, Türkiye'dir (T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, 2012).

4.3. Türkiye'nin Münhasır Ekonomik Bölge Hukuki Rejimi ve Politika Uygulamaları

MEB, karasularının ötesinde ve bu sulara bitişik bir bölge olup, belirlenen özel hukuki rejime tabidir ve bu özel rejimi gereği sahildevletinin hakları ve yetkileri ile diğer devletlerin hakları ve serbestlikleri BM Deniz Hukuku Sözleşmesiyle düzenlenir. Türkiye 1958 Cenevre Kıta Sahanlığı Sözleşmesi'ne ve 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne taraf değildir. Ulusal hukukunda kıta sahanlığı ve MEB düzenlemeleri bulunmamaktadır. Türkiye'nin kara sularının genişliği 6 mildir ancak Karadeniz ve Akdeniz'de 12 mil uygulanmaktadır. 476 sayılı eski Türk Kara Suları Kanunu'nda hem normal esas hatlara hem de düz esas hatlara yer verilmiştir. Bu kanunun uygulanma yetkisi Bakanlar Kuruluna aittir. Hâlen yürürlükte olan Kara Suları Kanunu'nda ise yöntemden söz edilmeksizin esas hatları çizme yetkisi Bakanlar Kuruluna verilmiştir. Bakanlar Kurulu bugüne kadar bu yetkisini kullanmamıştır (Başeren, 2010, s.27).

Akdeniz'in Doğu Havzası'nda, Girit-Libya hattının doğusunda, komşu ve karşı kıyıdaş devletler arasında kıta sahanlığı ve MEB'nin sınırlandırılmasına ilişkin çok taraflı bir anlaşma ile Türkiye'nin taraf olduğu ikili bir anlaşma henüz yapılmamıştır. GKRY ile Mısır arasında 18 Ocak 2003'te, GKRY ile Lübnan arasında ise 18 Ocak 2007'de münhasır ekonomik bölgelerin sınırlandırılmasına ilişkin ikili anlaşmalar yapılmıştır. Suriye, Lübnan, İsrail, Mısır, Libya, KKTC ve GKRY karasularını 12 mil olarak uygulamaktadırlar. Türkiye, Antalya Kemer burnundan geçen arızın batısında 6 mil, doğusunda ise 12 mil karasuyu genişliği uygulamaktadır (Kurumahmut ve Yayıcı, ss.67-68).

Türkiye ve Suriye arasında karasuları yan sınırı sorunu bulunmaktadır. Suriye karasuları 19 Kasım 2003 yılında alınan kararla 12 mil genişliğine sahiptir. Türkiye'nin Kıbrıs'ın kuzey kıyılarına bakan kıyı uzunluğunun hesaplanmasında Kıbrıs Adası'nın kuzey kıyılarının en batı noktasının yani Arnauti (Akamas) Burnu'nun tam karşısındaki noktadan İskenderun Körfezi'nin ağzını kapatan çizginin Suriye tarafındaki Akıncı Burnu'na kadar uzaması gerekmektedir (Acer, 2005)

Doğu Akdeniz’de Suriye ile bir yan sınır söz konusu olmaktadır. Ancak, bugüne kadar iki komşu devletin sınırlarını ilgilendiren yayınlanmış andlaşma ve belgeler arasında bu konuyu düzenleyen herhangi bir hükme rastlanmamıştır. Sorunla ilgili tek bilinen nokta, 23.6.1939 tarihli Türkiye ile Suriye arasında “Arazi Mesalinin Kati Hallini Mutazammın Anlaşmanın” 1. maddesinde kara sınırının Karaduran deresini izleyerek denizde son bulmasının kabul edildiğidir. Dolayısıyla, iki devlet arasındaki karasuları yan sınırının başlangıç noktasını Karaduran deresinin ağzı oluşturmaktadır. Bununla birlikte, bugün söz konusu bölgede fiili bir karasuları yan sınırının oluşmuş bulunması olasılığı büyüktür. Nitekim, 9.6.1971 tarihli Türkiye-Suriye Hudut Komisyonu Toplantıları Protokolünde ilgili komisyonun iki devlet uyrukluların, bölgede balık avlaması ya da zararsız geçiş haklarını kullanmaları sırasında, her bir devletin egemenliği altında bulunan karasularında uluslararası hukuka uygun davranmaları gerektiği 14. maddede vurgulanmıştır (Pazarcı, 1989, s. 296).

Türkiye ile Suriye arasındaki deniz yan sınırının kıyı esas çizgisinden itibaren tespitinde, kıyıların genel olarak kuzey-güney istikametinde uzandığı gerçeğinden hareketle sınırın kuzey-güney doğrultusuna dik bir şekilde oluşturulması gerekmektedir (Acer,2005).

Sahip olduğu Rodos, Kerpe, Kaşot, Girit, ve Meis adaları ile bu deniz alanına kıyıdaş diğer bir devlet olan Yunanistan karasularını 6 mil olarak uygulamaktadır. Ege Denizi’nin güney sınırı konusunda Türkiye ile Yunanistan’ı bağlayan ikili ya da çok taraflı bir andlaşma mevcut değildir. Dünyadaki okyanus ve denizlerin sınırlarını belirten ve merkezi Monaco/Fransa’da bulunan Uluslararası Hidrografi Bürosu tarafından yayınlanmış olan ve devletleri bağlayıcı yanı bulunmayan 1953 tarihli “SP 23 Limits of Oceans and Seas” dokümanında mevcut olan sınırlar bu konuda bir fikir vermektedir. Söz konusu sınırın 1953 haritasında olduğu gibi Akyar burnundan değil de Dalaman Çayı ağzından başlatılması, Türkiye’nin coğrafi bölge düzenlemesinde Dalaman Çayı’nın Ege Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi’ni ayıran uygulamasıyla tutarlılık sağlama çabasına dayanmaktadır (Kurumahmut, 1998, ss.2-3).

GKRY 2002 yılından itibaren sismik araştırma faaliyetlerine ağırlık vermiştir. GKRY Bandıralı Northern Access Araştırma Gemisi bir Norveç şirketi adına 14- 19 Mart 2002 tarihleri arasında, sismik araştırma yaparken 33° 40' 00" K 029° 04' 00" D noktasından Türkiye'nin kıta sahanlığında bulunduğu gerekçesiyle bölgeden uzaklaştırılmıştır. Northern Access Gemisi'nin sismik araştırma yaparken Türk kıta sahanlığında bulunduğu gerekçesiyle 17 Mart 2002 tarihinde uzaklaştırıldığı nokta, hem GKRY tarafından ilan edilen ruhsat alanlarının, hem de GKRY-Mısır MEB sınırının daha güneyindedir (Başeren, 2012).

2003 yılında GKRY Doğu Akdeniz'de denizlerin paylaşım mücadelesini başlatmıştır. 2003 yılından bu yana ise Türkiye, henüz Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına yönelik olarak herhangi bir kıyıdaş devlet ile bir antlaşma (21 Eylül 2011 tarihinde Newyork'da Türkiye ile KKTC arasında adanın kuzeyi ile Türkiye arasında kalan bölgeye yönelik kıta sahanlığı sınırlandırma antlaşması imzalanması hariç) akdetmemiş ve münhasır ekonomik bölge ilanında da bulunmamıştır (Başeren, 2010, s.28).

GKRY, MEB tesis etmekle bir çok maksadı gerçekleştirme imkanına sahip olabilmeyi amaçlamaktadır. Bunlar; Doğu Akdeniz'de bulunan rezervlerden istifade ile kendi enerji ihtiyacını karşılamak; AB'nin tek petrol üreticisi konumunu kazanmak; AB'nin petrolde Ortadoğu'ya bağımlılığını azaltmak; yeni krizler yaratarak, Kıbrıs görüşmelerini aksatmak; Türkiye'yi tepki göstermeye zorlayarak AB müzakerelerini tıkamak; Yunanistan ve İsrail'i de yanına alarak Doğu Akdeniz'de söz sahibi olmaktır (Erdurmaz, 2011).

Kıbrıs Rum Kesimi, bütün Kıbrıs adasının etrafında düz esas hat yöntemini uygulamış, ve bunu 1996 yılında bir harita ile Birleşmiş Milletler'e sunmuştur. Haritaya göre, Arnauti (Akamas) Burnu ile Erenköy açıkları, oradan Lefke açıkları, daha sonra Koruçam Burnu'nu ve oradan da Zafer Burnu'na kadar Çeşitli çıkıntıları birleştiren düz esas çizgiler, esas alınmıştır (Acer, 2005).

Bununla birlikte Türkiye, (32°16'18"D Boylamı Batısı ve 33°40'K Enlemi Kuzeyi) deniz alanlarında uluslararası hukuktan kaynaklanan meşru hak ve menfaatleri olduğunu ve hatta bu alanın kendi deniz yetki alanı olduğunu ifade etmiştir. Alcatel Telefon Şirketi adına Bari/İtalya GKRY-İsrail-Mısır arasında telekomünikasyon ağı tesis edilmesi projesi kapsamında hazırlık çalışması yapmak üzere İtalyan R/Y Explora gemisi tarafından Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığına ve muhtemel MEB'sine girilmesi üzerine 12 Mart 2011 tarihinde TCG Bandırma tarafından söz konusu gemiye muhtemel Türk MEB'si sınırları içerisinde araştırma faaliyetlerinde bulunamayacağı koordinatlar verilerek bildirilmiş ve geminin sahayı terki sağlanmıştır. Müteakiben 11 Mart 2011 tarihinde İtalyan Büyükelçiliği'ne konuya ilişkin olarak Türkiye'nin deniz yetki alanları sınırlarını gösterir bir harita ekli nota ile durum tevdi edilmiş ve izin alması gerektiği bildirilmiştir (Başeren, 2010, s.29). Bilahare 21-27 Mart 2011 tarihlerinde bahse konu geminin Türkiye'nin deniz yetki alanlarında araştırma yapması için İtalyan Büyükelçiliği tarafından Dışişleri Bakanlığı'na izin talebinde bulunulmuş ve gerekli izin verilmiştir (Yaycı, 2012).

Türkiye, GKRY ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasında 17 Şubat 2003 tarihli MEB Sınırlandırması Antlaşmasının gerçekleştirilmesinden sonra 2 Mart 2004 tarihinde verdiği bir nota ile konu ile ilgili görüşlerini açıklamıştır. Doğu Akdeniz'de özellikle 32° 16' 18" meridyenin batısında kalan sahalarda MEB veya kıta sahanlığı sınırlandırmasının Türkiye'nin yerleşik uluslararası hukuktan doğan mevcut hukuki egemen haklarını ilgilendirdiğini beyan etmiştir. (Başeren, 2010, s.29).

GKRY Parlamentosu, GKRY-Lübnan MEB sınırlandırma anlaşması imzalandıktan sonra 26 Ocak 2007 tarihinde bir yasa kabul ederek Kıbrıs Adası'nın güneyinde, Mısır ve Lübnan ile çizdiği sınırların içerisinde 13 adet petrol arama ruhsat sahası ilan etmiştir. GKRY'nin ilan ettiği 13 adet ruhsat sahasının toplam yüzölçümü 70.000 km²'dir. Bunlardan 1, 4, 5, 6 ve 7 numaralı sahalardan, Türkiye'nin 2 Mart 2004 tarih ve 2004/Turkuno DT4739 sayılı Notası ile haklarını saklı tuttuğu Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığı alanlarının 7.000 km²'lik kısmına tecavüz etmiştir (Başeren, 2012).

Doğu Akdeniz’de Türkiye’nin de meşru ve hukuki hak ve çıkarları vardır. Türkiye Doğu Akdeniz’deki hak ve çıkarlarını korumakta kararlı olup bunların aşınmasına yönelik teşebbüslere müsaade etmeyecektir. Türkiye ayrıca, Anadolu sahilleri ile 32° 16' 18" boylamı 34° 00' 00" enlemi ve 28° 00' 00" boylamı arasında kalan deniz alanlarının kendi kıta sahanlığı olduğunu ve 28° 00' 00" boylamının batısında Ege Denizi’ndeki Türk Yunan kıta sahanlığı sınırının Akdeniz’e ulaştığı noktaya kadar batıya doğru uzanacağını bildirmiştir. Türkiye ve KKTC, kıta sahanlığına ilişkin bölgedeki haklarını korumaya yönelik politikalar izlemekte ve uygulamalar yapmaktadır (Başeren, 2010, ss.31-32).

GKRY, 16 Ağustos 2007’de Kıbrıs Adası doğusunda Lübnan kıyıları ile Kıbrıs Adası kıyıları arasında kalan 3 ve 13 numaralı sahalar dışında, Türkiye’nin haklarına tecavüz eden alanlar da dâhil olmak üzere, geriye kalan 11 sahada ruhsat vermek için ihale açmıştır. GKRY’nin ihaleye açtığı alanların yüz ölçümü 55.000 km²’ye ulaşmaktadır. Türkiye’nin haklarına tecavüz eden 7.000 km²’lik deniz alanı çıkarıldıktan sonra geriye kalan 48.000 km²’lik sahanın her bir santimetre karesinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin de hakları vardır (Başeren, 2012). 2007 yılında bir buçuk milyon dolar ödeyerek şartname ve sismik verileri alan Exxon-Mobil, BP, Shell, Total ve Lukoil gibi küresel şirketler bölgedeki diğer parseller için de hazırlık yapmaktadırlar (Yıldız ve Yaşar, 2012, s.311).

Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de 032° 16' 18" D ve 027° 22' 00" D meridyenleri, bu meridyenler arasında kalan Antalya Gazipaşa’dan Muğla Deveboynu Burnu’na kadar Anadolu kıyıları ve bu kıyıları ile Mısır kıyıları arasındaki ortay hatla aşağı yukarı örtüşen 33° 50' 00" K enlemi arasında kalan bölgedeki kıta sahanlığı ve bunun üzerinde ilan edilebilecek MEB’inin yüz ölçümü yaklaşık 145.000 km²’dir ve tüm kıta sahanlığı alanlarımızın yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır. Ege Denizi’nde sahip olabileceğimiz kıta sahanlığından büyük olan bu alan, Marmara Denizi ve Kıbrıs Adası’nın her birinin 10 katından fazla ve Karadeniz’in tamamındaki Kıta Sahanlığımıza denk büyüklüktedir (Başeren, 2012).

Doğu Akdeniz’de karasuları dışındaki deniz alanları ekonomik bölge hakları bakımından açık deniz statüsündedir. Bu alanda kıyıdaş olsun veya olmasın tüm devletler açık deniz serbestilerinden yararlanabilmektedir. Doğu Akdeniz’in karasuları dışındaki deniz alanlarında bütün devletler, diğer serbestiler yanında balıkçılık ve bilimsel araştırma faaliyetlerini de serbestçe yapabilmektedirler (Kurumahmut ve Yayıcı, 2011,s.69).

Eğer Yunanistan ve GKRY’nin sürmekte olan çabaları sonuç verir ise, Türkiye açık denizdeki 145.000 km²’lik kıta sahanlığı alanının 71.000 km²’sini Yunanistan’a, 33.000 km²’sini GKRY’ne kaptıracak, kendisine de sadece 41.000 km²’lik bir alan kalacaktır. Açıkçası Doğu Akdeniz’deki 145.000 km²’lik bu kıta sahanlığı parçasına sahip olup olamamak, Türkiye’nin denizlerinin üçte birine sahip olup olamamak anlamına gelmektedir. Türk Silahlı Kuvvetleri GKRY’nin açtığı ihaleden sonra bölgede Türkiye Cumhuriyeti’nin söylediklerinin arkasında durduğunu gösterecek tatbikatlar yapmıştır (Başeren, 2012).

Deniz Kuvvetlerinin planlı tatbikatlarından olan “Deniz Kurdu” tatbikatları, son beş senedir ağırlıklı olarak Ege Denizi’nde yapılırken, son yıllarda Doğu Akdeniz’de yapılmaktadır. Bölgedeki gelişmeler karşısında bunun özellikle yapılmış bir tercih olduğunu düşünmemek mümkün değildir. Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki kıta sahanlığında GKRY tarafından uluslararası hukuka aykırı olarak verilecek ruhsatlara dayanılarak yapılacak arama faaliyetlerine göz yummayacağı görülmelidir (Başeren, 2012).

Türkiye, Doğu Akdeniz’de 800 deniz mili uzunluğunda kıyıdaş ülkeler arasında en uzun kıyı şeridinde sahiptir. Doğu Akdenizden Türk Boğazlarına gelen ve Karadeniz’de üretilen petrol miktarının artması, BTC petrol boru hattının tamamlanması, İskenderun ve Mersin Limanlarında deniz trafiğinin potansiyel artışı nedeniyle Türkiye için önemi gün geçtikçe artmaktadır (Gürdeniz, 2005).

Türkiye'nin şimdiye kadar attığı en önemli adım 9 Ağustos 2007 tarihli Resmî Gazete ile gelmiştir. Petrol İşleri Genel Müdürlüğü, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının dört bölgedeki (TPO/XVI/A, TPO/XVI/D, TPO/XVI/E ve TPO/XVI/F) ruhsat ve arama izni taleplerini 9 Ağustos 2007 tarihli Resmî Gazete ile ilan etmiştir. Uluslararası hukuk açısından bakıldığında, Türkiye ilgili bölgelerde kıta sahanlığı haklarına sahip olduğunu üstü örtülü olarak resmen uluslararası kamuoyuna bildirmektedir (Başeren, 2012).

Türkiye için hayati önem taşıyan bu bölgede ve deniz ulaştırma hatları boyunca küresel ve bölgesel enerji güvenliğini destekleyecek şekilde derinliğine deniz güvenliğinin sağlanması Türk Deniz Kuvvetleri açısından da çok önemli bir görev haline gelmiştir. Bu kapsamda Türk Deniz Kuvvetleri Doğu Akdeniz’de BM Güvenlik Konseyinin ilgili kararlarının sağladığı hukuki çerçeve temelinde 1 Nisan 2006 tarihinde “Akdeniz Kalkanı Harekâtı” adı altında deniz güvenlik harekâtı başlatmıştır (Gürdeniz, 2007).

TPO/XVI/A sahası, ilan edilen diğer üç sahaya bakarak stratejik önemi en büyük olan sahadır. Bu saha, doğuda Türkiye’nin daha önce batısında hak sahibi olduğunu ilan ettiği 32° 16' 18" meridyenine, güneyde ise Anadolu ile Mısır kıyıları arasındaki ortay hatta dayanmaktadır. TPO/XVI/A bölgesi, doğuda 32° 16' 18" meridyenine, güneyde ise Anadolu ile Mısır kıyıları arasındaki ortay hatta dayandığı noktalarda, Türk kıta sahanlığının ve münhasır ekonomik bölgesinin sınırlarını üstü örtülü olarak ama resmen çizmiştir. TPO/XVI/A bölgesi, GKRY’nin ilan ettiği blokların Türkiye’nin hak sahibi olduğunu ilan ettiği alanlara tecavüz eden kısımlarını da içine almaktadır. Bu durum Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de haklarına sahip olacağını, GKRY’nin vereceği ruhsatları tanımayacağını, bu ruhsatlara dayanarak sahada yürütülecek faaliyetlere müsaade etmeyeceğini ve müdahale edebileceğini göstermektedir (Başeren, 2012).

Türkiye 2009 yılı içerisinde Mısır ile deniz yan hududunun belirlenmesi konusunda görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmelerde Türkiye'nin Meis ve Strongili adalarının MEB haklarına sahip olmadıklarını ileri sürdüğü, böylelikle de Yunanistan ile Kıbrıs arasında ortak deniz sınırlarının son bulacağı iddia edilmiştir. Yunan tarafı, Meis adasının deniz yan hududu olduğunu, dolayısıyla Meis-Rodos, Meis-Kıbrıs arasındaki “hayali” deniz yan hududu ile de Türkiye ile Mısır arasında ortak bir deniz hududu olamayacağını ileri sürmektedirler. Yunanistan ile 20 Haziran 2009’da ve hemen ardından da 22 Haziran 2009’da Türkiye ile görüşmelerde bulunan Mısır’ın tutumu Yunanistan tarafından eleştirildi. İşin ilginç yanı Yunanistan, “deniz hukukunun açıkça ihlal edildiğini” ileri sürmesine rağmen, aynı masada Mısırlıların Türklerle birlikte oturacağını bilerek 20 Haziran’da görüşme yapmasıydı. Oysa durum Türkiye açısından çok daha farklı değerlendirilmektedir. Menteşe Adaları’nın (On iki adalar) İtalya’ya ait olduğu dönemde, İtalya ile yaptığı 4 Ocak 1932 tarihli sözleşmede sadece Meis adası ve civarındaki adacık-kayalıklarla ilgili bir düzenleme yapmış, bu bölge dışında “Deniz yan hududunu” belirleyen bir sözleşme imzalamamıştır (Yavuz, 2010).

“Akdeniz Kalkanı Harekâtı”nın amacı İskenderun’dan çıkan petrol ulaştırma hatlarının batı ve güney eksenlerinde sancak ve varlık göstererek caydırıcılık sağlamak ve denizde durumsal farkındalığı sağlamaktır. Türk Deniz Kuvvetleri Etkin Çaba hareketına, başlangıç tarihi olan Ekim 2001’den itibaren destek vermektedir. Akdeniz Kalkanı Harekâtı ve Etkin Çaba Harekâtı birbirini tamamlayan ve Doğu Akdeniz’de eş güdüm ve işbirliği içerisinde kesintisiz sancak/varlık gösterilmesini sağlayan harekâtlardır. Akdeniz’in deniz güvenliğine ilişkin olarak ise, özellikle Doğu Akdeniz’de Ceyhan Terminali çıkışlı stratejik petrol ulaştırmasının güvenliğinin sağlanması, bölgedeki muhtemel risk ve tehdit unsurlarına karşı caydırıcılık ve NATO’nun bölgedeki deniz güvenliği çabalarına destek sağlanması amacıyla, millî vasıfta Akdeniz Kalkanı Harekâtı (Operation Mediterranean Shield) icra edilmeye başlanmıştır (T.C. Milli Savunma Bakanlığı, 2012).

Buna ilave olarak, BM tarafından Lübnan'ın deniz sahalarının denetlenmesi maksadıyla icra edilen UNIFIL deniz harekâtı da bölgede sancak/varlık göstermek suretiyle aktif olarak deniz güvenliğine katkıda bulunmaktadır. Türk Deniz Kuvvetleri UNIFIL deniz harekâtına başlangıcından itibaren fırkateyn, korvet ve lojistik destek gemileri ile katkı sağlamaktadır (Gürdeniz, 2007).

22 Haziran 2012'de Türk Hava Kuvvetleri'nin Malatya Erhaç havaalanında konuşlu 173. Şafak Filosuna mensup silahsız foto keşif uçağı RF-4'ün Doğu Akdeniz'de Suriye hava sahasının 1 mil dışında (1852 metre) Suriye tarafından vurulması Türkiye ile Suriye arasındaki gerilimin artmasına neden olmuştur (Altay, 2012).

Türk Dışişleri Bakanlığı 24 Haziran 2012 tarihli bildirisi ile test ve eğitim görevi icra eden silahsız bir RF-4 uçağımızın 22 Haziran 2012 tarihinde saat 11:58'de Lazkiye'nin 13 mil açığında, Suriye karasularının 1 mil dışında uluslararası hava sahasında Suriye tarafından vurulduğunu ve bunun sonucunda Suriye karasularına düştüğünü açıklamıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2012).

Deniz Kuvvetleri Komutanlığının planlı tatbikatlarından olan "Mavi Balina-2012-Davet Tatbikatı"; NATO, ABD, Pakistan ve Türkiye'nin katılımı ile 05-13 Kasım 2012 tarihleri arasında Doğu Akdeniz'de icra edilmiştir. Tatbikatın amacı; koordineli denizaltı savunma harbi eğitimleri icra etmek, dost ve müttefik deniz kuvvetleri unsurları arasındaki karşılıklı iş birliğini ve birlikte çalışabilirliği geliştirmektir. Mavi Balina-2012 Tatbikatı'na NATO, ABD, Pakistan ve Türkiye'ye ait sekiz su üstü gemisi, üç denizaltı, iki Sahil Güvenlik botu, deniz karakol uçakları ve helikopterler ile Türk Hava Kuvvetleri uçakları iştirak etmiştir. (Türk Deniz Kuvvetleri, 2012).

4.4 Münhasır Ekonomik Bölge Sınırlandırılmasına İlişkin Uluslararası Adalet Divanı Kararları ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi

1970'lerin ikinci yarısında birçok devlet tek taraflı olarak 200 millik bölge uygulamaya başladıklarında, MEB ile istemeyerek de olsa tanıştılar. Bu uygulamanın yaygın hale gelmesiyle birlikte, birçok yazar milletlerarası örf ve adet hukukunun sahildar devlete 200 millik alanda haklar ve yetkiler uygulamaya imkân verdiğini ileri sürmeye başladılar. Bunun bir sonucu 1980'lerin ortalarında milletlerarası hukukta münhasır ekonomik bölgenin geğerliliği ile ilgili doktrinel yazılarda tartışmalar kavramın ortaya çıkışındaki ilk on yıla göre daha ayrılabilir hale geldi. Bu görüşlerden, 1979 yılından bu yana baskın olan görüşe göre, münhasır ekonomik bölgenin III. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı'nda pozitif hukuk kuralı olarak ortaya çıktığını iddia etmektedir (Kwiatkowska, 1989, s.28).

BMDHS'nin 73. maddesi gereğince kıyı devletinin kendi münhasır ekonomik bölgesindeki canlı kaynakları araştırma, işletme, muhafaza etme ve yönetme ile ilgili egemen haklarını nasıl kullanacağını gösteren kanun ve diğer ulusal düzenlemelerini yapması ve yürürlüğe koyması uluslararası bir yükümlülüktür (Kurumahmut ve Yaycı, 2011, s.54).

Bazı yazarlara göre, genel örf ve adet hukuku bütün sahildar devletlere 200 millik MEB kurmasına izin vermektedir. Ayrıca, 1982 Tunus/Libya Davasında MEB Milletlerarası Adalet Divanı tarafından da modern milletlerarası hukukça kabul edilebilir bir kavram olarak belirtilmiştir. Bu görüş, Divanın 1969 Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı Davasındaki ulaştığı sonuca benzemektedir. Bu davada Divan, Kıta Sahanlığının hukuki statüsünün 1958 Cenevre Kıta Sahanlığı Sözleşmesinden önce de milletlerarası örf ve adet hukukunun bir parçası haline geldiğini kabul etmiştir (Kwiatkowska, 1989, s.28).

20 Şubat 1969 tarihli karar önemli bir hukuki bir belgedir. Uluslararası Adalet Divanı Almanya, Hollanda ve Danimarka'nın tarafları olduğu Kuzey Denizi Kıta Sahanelığı davalarında; Kıta sahanlığının kara ülkesinin uzantısı olması, eşit uzaklık ilkesinin taraflarca uygulanmasının zorunlu olmadığına, hakça ilkeler ışığında her devlete kara parçasının denizin altında doğal uzantısını teşkil eden alanların verilmesini karara bağlamıştır (Kuran, 2009, s.204-205).

Divan, 1984 ABD-Kanada Maine Körfezi Bölgesi Davasında deniz sınırlarının sınırlandırılmasında (Bu davada Kanada 200 millik balıkçılık bölgesine, ABD ise, 200 millik bir MEB'ye sahip bulunmaktaydı) farklı bölgelerin sınırlandırılması farklı şekilde yapılmalıdır kararına ulaşmış; ve şimdiki andlaşma hukukunda ve genel hukukta sahidar devlete karasularının dışında denizde ve deniz altında egemen haklar tanınmıştır. Bu davanın diğer bir bölümünde ise, Divan, MEB'nin 1982 BMDHS'ne uygun olarak milletlerarası hukuka uyumlu olduğunu belirtmiştir. (Kwiatkowska, 1989, s.29).

Uluslararası Adalet Divanı, MEB haklarına ilişkin genel hükümlerin mutlak hüküm taşımayacağı başka devletlerin hakları söz konusu olduğu zaman kısıtlama yapılabileceği sonucuna uygun kararlar da almıştır. Doğal uzantının sınırlarının saptanmasıyla hakkaniyet ilkesine uygun bir sınırlandırmanın eş anlamda olamayacağı belirtmiştir (Kuran, 2009, ss. 207-208).

1985 Libya/Malta Davasında Divan, MEB devlet uygulamalarında milletlerarası örf ve adet hukukunun bir parçası haline getirmiştir. Benzer bir görüş Avrupa Toplulukları Adalet Divanıca da benimsenmiştir. Crujeiras Tome adıyla anılan Fransa ve İspanya arasındaki MEB'deki balıkçılık kaynakları ile ilgili davada Divan, balık avlama serbestisinin 1958 Cenevre Konvansiyonunda yeni bir örf ve adet hukuku haline geldiğini ve MEB ile genel uygulamada 200 millik münhasır bölgenin ve balıkçılık bölgesinin geliştirildiğini söylemiştir (Kwiatkowska,1989, s.29).

İkinci grup yazarlar, 200 millik bölgenin hukukun önemli ve yeni bir parçası olduğunu kabul etmektedirler. Fakat sahildevletlerin hakları ile ilgili şüpheleri bulunmaktadır. Su altı kaynakları ile ilgili yeni bir örf ve adet hukuku oluştuğu görüşündedirler. Bu yazarlar yeni bir örf ve adet hukuku kuralının devletlere 200 millik münhasır balıkçılık haklarına izin verildiğinin kabul edilebilirliğini ileri sürerler ve örf ve adet hukuku bütün MEB’de oluştuğu savunmaktadır. Üçüncü bir grup yazarlar ise MEB’in örf ve adet hukukunun bir parçası haline geldiğini kabul etmezler. Bunlar, Milletlerarası Adalet Divanının 1974 Balıkçılık Davasındaki kararı ile kendilerini desteklediğini ileri sürmektedirler. Yine aynı şekilde 1977 Kıta Sahanlığı Davasının da kendilerine yakın olduğunu söylemektedirler. (Duran ve Ergün, Uluslararası Hukukta Adalar, ss.198-205).

Yunanistan; Girit, Kaşot, Çoban, Rodos, Meis hattını ilgili kıyı kabul ederek Türkiye’yi Doğu Akdeniz’den dışlamaya çalışmakta, GKRY ile birlikte ortay hatları esas alıp bunları hakkaniyete uygun hale getirmekten kaçınarak Türkiye’ye sadece Antalya Körfezi ile sınırlı çok az bir kıta sahanlığı ve MEB alanı bırakmaya yönelik hareket etmektedir. Bu yaklaşımın gerekçeleri ise şu şekildedir; öncelikle söz konusu Adalar Yunan ana karası ile Anadolu kıyıları arasında çizilen ortay hatta bakarak “Ters Tarafa” yer alan adalar olduklarından, sınırlandırma konusunda kıyı oluşturamaz ve karasuları dışında kıta sahanlığına sahip olamaz. Bu husus Uluslararası Hakem Mahkemesi’nin İngiltere ile Fransa arasındaki Kanal Adaları kıta sahanlığı uyuşmazlığında da açıkça belirtilmektedir (Yaycı, 2012).

Kanal Adaları davasına konu olan İngiliz egemenliği altında dört grup ada ve adacık vardır. Bu adaların Fransa kıyısından uzaklığı 6.6-16 deniz mili olmasına karşılık İngiltere’ye uzaklığı en yakın noktada 49 deniz milidir. Mahkeme Atlantik sektöründeki adaların tam etkilerinin kısıtlanabileceği kararına varmış ve bu sektördeki sınırlandırmada adalara yarım etki tanınması gerekeceğine karar vermiştir. Mahkeme, Kanal adaları ile Fransız kıyılarının karşı karşıya olan iki ülke arasında olduğu gibi eşit uzaklık/orta hat ilkesi gereği sınırlandırmayacağını açıklamış ve bu adaların 12 millik bir kara suyuna sahip olabileceğini kabul etmiştir (Duran ve Ergün, 2011, ss.198-205)

Birçok ülke uygulamalarında, kıyı hattından uzaklaştıkça adalara verilen tam etkinin eşit uzaklık hattının çizimi amacıyla azaldığını göstermektedir. Bowett'e göre. Hakem Kararındaki yarım etki kuralı adanın anakaradan uzaklığına göre farklı oranlarda uygulanmaktadır. Buna göre, eğer adanın kara ülkesinden olan mesafesi X olarak kabul edilirse, adalara tanınacak etki bakımından $12/X$ formülü uygun bir orantı olarak kullanılabilir. Örnek olarak, X mesafesi 24 mil olduğunda, $12/X$ formülü gereği, X mesafesinde olan ada yarım etkiye ($12/24$) sahip olacaktır. Eğer X mesafesi daha fazla örneğin 36 mil olursa o zaman da X mesafesinde olan ada üçte bir oranında ($12/36$) sınırlı etkiye sahip olacaktır (Bowet, 1979, s.233).

Sınırlandırmada sınırlı etki tanınmasına örnek olarak, 1984 tarihli Maine Körfezi Davasında Kanada ve ABD devletlerinin kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgesi sınırının aynı hatla belirlenmesi ilk kez değerlendirilmiştir. Divan, uluslararası hukukun deniz sınırlarının komşu devletler arasında saptanmasında geçerli olmak üzere öngördüğü temel normu şöyle ifade etmiştir: *“Komşu devletler arasında deniz sınırları tek taraflı olarak saptanamaz. Bu tür sınırlandırma, iyi niyetle ve sonuca varma gerçek iradesiyle sürdürülecek görüşmeler sonucunda anlaşmayla gerçekleştirilmelidir. Anlaşmaya varılamıyorsa yetkili üçüncü bir merci tarafından yapılmalıdır.”* Ayrıca kararda, bir tarafta sınırlandırmayla ilgili uluslar arası hukuk ilkeleri ve kuralları ile diğer tarafta somut bir olayda bu ilke ve kuralların uygulanmasını gerçekleştirecek hakkaniyete uygun kriter veya uygulama yöntemlerinin farklı kavramalar olduğu açıkça belirtilmiştir. (Toluner, 2006, s.243).

Maine Davası kararında UAD, ABD'nin ilgili kıyı uzunluğunun 284 mil olduğunu ve Kanada kıyılarının ise 206 mil uzunluğunda olduğunu tespit etmiştir. Arada bulunan 78 millik farkın ABD kıyılarının, Kanada kıyılarına oranla 1.38 daha fazla olduğunu ve bunun da sınırlandırma çizgisi üzerine yansıtılması gerektiğini kararlaştırmıştır. Buradan çıkan sonuç, uluslar arası mahkeme kararlarında sınırlandırma ilgili ülkelerin kıyı uzunluğuna göre yapılmadığıdır. Bu durum genel bir hakkaniyet ilkesidir, sınırlandırmanın birebir kıyı uzunluğuna göre uygulanması anlamına gelmez (Acer, 2005).

Maine Körfezi davasında önceki davalardan farklı olarak, mahkemeden talep edilen yalnız münhasır ekonomik bölgenin sınırının saptanması değil, uluslararası hukukun halen öngördüğü ve gelecekte ön görebileceği tüm yetkilerin geçerli olacağı alanın sınırlarının saptanması olmuştur. Maine Körfezi davasında UAD sınırlandırmanın hakkaniyet prensipleri ve bölgenin coğrafi ve diğer özellikleri çerçevesinde hakkaniyetli bir çözüm oluşturacak sınırlandırma metotları çerçevesinde yapılması gerektiğini belirtmiştir. Kararın önemli bir diğer yönü ise, tarafların bölgedeki balıkçılık veya petrol arama gibi faaliyetlerinin sınırlandırmanın tespitinde kullanılacak hakkaniyet kriterleri olmadığını belirtmiş olmasıdır. (Toluner, 2006, s.243).

1985 tarihli Libya-Malta davasında kıyı şekillerinin etkisi de değerlendirilmiştir. Burada önemli olan kıyıların yaptığı girinti ve çıkıntılardır. Kıyı şekilleri açısından sınırlandırmada dikkate alınacak unsur temel olarak ilgili kıyıların genel doğrultusudur (Acer, 2005).

Bir ada devletine tanınacak kıta sahanlığı alanının tarafların kıyı uzunlukları arasındaki önemli fark (Libya 192 mil, Malta 24 mil), kıyıları arasındaki geniş mesafe (195 mil), eşit uzaklık metodunun uygulanmasında seçilecek esas noktalar, genel coğrafi çerçeve olarak ifade edilen ilgili koşullar göz önünde tutularak açıkça kısıtlandığı bir yargı olması nedeniyle de büyük önem taşır. UAD, ilk olarak genel coğrafi çerçeve içinde Malta'nın yarı kapalı bir denizde oldukça küçük bir olgu oluşunu, ikinci olarak tarafların kıyı uzunlukları arasındaki büyük farkı göz önünde bulundurarak geçici orta hatta sınırın Malta kıyılarının daha yakınından geçmesini sağlayacak biçimde bazı düzeltmeler yapılması ve yakınından geçmesini sağlayacak biçimde bazı düzeltmeler yapılması ve bu düzeltmenin ortamın özellikleri içinde orta hattın olduğu gibi kuzeye kaydırılması biçiminde gerçekleştirilmesi gereğine karar vermiştir (Toluner, 2006, s.243).

Libya-Malta davasının adalar bakımından önemi, bu davada Adalet Divanının ilk kez bir ada devletine tanınacak deniz alanları konusunda karar vermiş olmasından kaynaklanmaktadır(Duran ve Ergün, 2012, s. 228).

1982 tarihli BMDHS'nin kabulünden sonraki gerek Maine Körfezi ve gerekse de Libya-Malta kararlarında Adalet Divanı, hakkaniyete uygun bir sonucun gerçekleştirilmesinde genel coğrafi çerçeve içinde kıyıların gerçek coğrafi ilişkisi faktörüne ağırlık tanındığını açıkça göstermektedir. Divan, adalar sorununun yalnız Malta'nın bağımsız bir devlet olması esasına dayanılarak değil, aynı zamanda bu adaların "daha geniş coğrafi çerçeve içindeki yerine, özellikle yarı-kapalı bir denizdeki yerine ilişkin bir sorun olduğunu" belirtmekle, bu noktadaki tutumunu tutarlı olarak sürdürmüştür (Toluner, 2006, s.243). İlgili yargı ve hakemlik kararlarından ortaya çıkan sonuç, herhangi bir sınırlandırmada aralarından duruma uygun olan prensiplerin seçilebileceği hakkaniyet prensipleri listesi mevcuttur (Acer, 2005).

2009 tarihli Romanya-Ukrayna Davasında uyuşmazlık konusu özellikle Ukrayna ve Romanya'nın deniz sınırında bulunan Zmeinyi Adası (Yılan Adası) ve çevresindeki 12 bin kilometrekarelik petrol ve doğal gaz sahasının paylaşılmasına ilişkindir. Yılan Adası'nın statüsü İki ülke arasından uzun süredir devam eden tartışmanın ana konusunu oluşturmuştur. Romanya söz konusu bölgeyi kayalık olarak nitelendirmiş ve Ukrayna'nın ada çevresindeki deniz sahasını kullanmasına engel olmak istemiştir (Duran ve Ergün, 2011).

UAD'nın, Romanya-Ukrayna uyuşmazlığındaki kararı, emsal karar niteliğinde sayılabilir. Çok küçük adalara, deniz alanlarına sahip olma bakımından tam etki verilmesinin orantısız bir etki doğuracağı durumlarda sınırlandırmada bu adalara tam etki tanımama veya bunları tamamen göz ardı etme yoluna gidilebilmektedir. Endonezya-Malezya Antlaşması'nda (1969), Malezya kıyılarına yakın Endonezya adalarına da sınırlı etki verilerek, Malezya'nın deniz alanlarının önemli bir kısıtlamaya uğraması engellenmiştir. Yanlış taraftaki adaların, karşı ülkenin deniz alanlarını önemli oranda kısıtladığı durumlarda bu adalara sınırlı etki verildiği görülmektedir. Dar deniz alanlarında karşı kıyıya yakın adalara tam etki sağlanmasının hakça olmayacağı düşüncesi devletlerarası uygulamalarda sağlam bir yer bulmuştur (Acer, 2008).

Devletler kıyıların genel durumunu, coğrafi özelliklerini uygulanacak genişliğin açık deniz alanlarından diğer devletlerin yararlanmalarının engellenip engellenmediğini hesaba katmak zorundadırlar (Kuran, 2009, s.128).

Avustralya-Papua Yeni Gine Antlaşması (1978) ise çok değişik bir örnek oluşturmaktadır. Avustralya'nın Boigu ve Sabai adaları Papua Yeni Gine kıyılarından sadece 3 ve 4 mil açıklarda yerleşmiştir. Papua Yeni Gine ülkesi tarafında basitleştirilmiş eşit uzaklık çizgisi belirlenirken deniz tarafında bütün Avustralya adasına karasuları dışında kendilerine ait bir münhasır ekonomik bölgeler verilmemiştir. Sadece tarihi balıkçılık haklarının korunduğu bir 'korunmuş bölge' (protected zone) kabul edilmiştir (Acer, 2008).

5. TÜRKİYE’NİN DOĞU AKDENİZ’DE MUHTEMEL MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE SINIRLARI

Türkiye’nin bütün Akdeniz kıyı uzunluğunun Kadirga Burnu’ndan Türkiye Suriye kara sınırına kadar 1665.321 km olduğu hesaplanmaktadır. GKRY üzerindeki Arnauti (Akamas) Burnu ile Türkiye anakarası arasındaki mesafe yaklaşık olarak 122.5 km, diğer uçta ise KKTC üzerindeki Zafer Burnu ile Türkiye anakarası arasındaki mesafe yaklaşık 116.5 km dir En dar kesimde, KKTC üzerindeki Koruçam Burnu ile Türkiye’de Anamur Burnu arasındaki mesafe yaklaşık 68 km dir (Acer, 2005).

Uluslararası hukuka göre kıta sahanlığı sınırlandırması hakkaniyete uygun şekilde yapılmalıdır. Her durumda sınırlandırmayı hakkaniyete uygun hale getiren bir metot bulunmamaktadır. Bununla beraber önce ortay hatların çizilmesini sonra hakkaniyete uygun hale getirilecek şekilde deniz alanlarının belirlenmesini öngören metot ağırlık kazanmaktadır. Bu metot esas alınır, başlangıç aşamasını Anadolu’nun ilgili kıyıları ile Mısır’ın ve Kıbrıs Adası’nın ilgili kıyıları arasında çizilecek ortay hatlar oluşturacaktır (Başeren, 2012).

Ayrıca sınırlandırmanın hakkaniyet prensipleri temelinde ve hakça bir çözüm bulmak maksadı ile yapılmasının bir gereği olarak, coğrafya dışı ilgili faktörlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Türkiye ve Kıbrıs Adası arasındaki sınırlandırmada dikkate alınması gereken coğrafya dışı bir unsur Kıbrıs’ın bir başka ülkeye bağlı bir ada olmaktan ziyade, üzerinde KKTC ve GKRY’nin bulunduğu bir ada devleti olmasıdır (Acer, 2005). Türkiye’nin söz konusu sınırlandırma sahasına bakan ilgili kıyıları, Antalya Gazipaşa’dan Muğla Deveboynu Burnu’na kadar uzanmaktadır. Bu kıyıların profil uzunluğu ise 294 deniz milidir. Buna karşılık, GKRY’nin batı kıyılarının profil uzunluğu ise 28 mildir. Türkiye’nin 10 kat daha uzun ilgili kıyılarının, UAD’nın Fransa ile Kanada arasındaki St. Pierre ve Miquelon Adaları Kıta Sahanlığı Uyuşmazlığı Kararı’nda belirtildiği gibi açık deniz alanlarına azami erişiminin kesilmemesi için Türkiye ile GKRY’nin ilgili kıyıları arasında çizilecek ortay hattın, Türkiye sahillerinin önünü açacak şekilde doğuya doğru çekilmesi gerekir (Başeren, 2010, s.41).

Doğu Akdeniz’de komşu ve kıyıdaş devletlerarasında MEB sınırlandırılmasına ilişkin çok taraflı bir antlaşma ile Türkiye’nin taraf olduğu ikili bir antlaşma yapılmamıştır. Bu denize kıyısı bulunan devletlerden Suriye, Lübnan, İsrail, Mısır, Libya, KKTC, ve GKRY karasuları genişliğini 6 mil olarak uygulamaktadır. Türkiye, Antalya Kemer burnundan geçen arzın batısında 6 mil, doğusunda ise, 12 mil karasuyu genişliği uygulamaktadır. Ancak BM kaynaklarında Türkiye’nin Akdeniz’deki karasuları genişliğini gösteren bir bilgi mevcut değildir (Kurumahmut ve Yayıcı, 2011, s.68).

Bilindiği gibi, UAD’nin Malta-Libya Kıta Sahaneliği Uyuşmazlığı Kararı’nda, ortay hat sınırı Malta aleyhine 18 mil kuzeye çekilmiştir Bu ölçünün, Anadolu kıyıları ile Kıbrıs Adası’nın batı kıyılarının oranları ve bunlara verilecek kıta sahanlıklarının da bu orana uygun olması gerekliliği dikkate alındığında, hakkaniyeti sağlamaya yetmediği görülecektir. Ayrıca, bölgedeki önemli su yolu Süveyş Kanalı’na ulaşımın ve Gine-Gine Bissau kararında belirtildiği gibi bölgenin en önemli limanlarından olan Antalya ve Mersin Limanlarının önünün kapanmaması gerekir. Bu gerekçeler dikkate alındığında Türkiye ile GKRY’nin ilgili kıyıları arasındaki sınırın çizilmesinde başlangıç noktasını oluşturacak ortay hattın kıta sahanlığı sınırını oluşturabilmesi için, 032° 16' 18" D boylamına kadar doğuya doğru çekilmesi hukuki bir zorunluluk halini almaktadır (Başeren, 2010, s.43).(Bkz.Ek-9)

GKRY ve Mısır arasındaki MEB antlaşmasının eşit uzaklık metodunu uygulayarak yetki alanlarını belirlemesi, Kıbrıs ve Türkiye arasındaki sınırın da eşit uzaklık metodu ile belirlenmesini gerektirmez (Acer, 2005). Türkiye’nin Kıbrıs’ın batı sahillerine bakarak çok daha uzun olan güney sahillerinin etkisinin kesilmemesi için, Kıbrıs’ın daha kısa olan batı sahillerine etki tanınmaması ise hakkaniyete uygun olacaktır. Güneye doğru Türkiye ile Mısır’ın ilgili kıyıları arasındaki ortay hatta kadar, 032° 16' 18" D boylamını takip edecek sınır, gereken yerlerde GKRY’nin ülkesine girmemesi için GKRY’nin karasularının dış sınırını takip edecektir. Yarı kapalı bir deniz olan Doğu Akdeniz’de Türkiye ve Mısır’ın kıyı cepheleri karşılıklı olarak birbirine doğru açılmaktadır (Başeren, 2010, s.43).

Yunanistan'ın bölgeye projeksiyonu olan Girit, Rodos, Kerpe (Karpathos), Çoban (Kasos) ve Meis adalarının coğrafi konumlarının "yanlış taraftaki adalar" olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Bu durumun, onların elde edeceği deniz alanlarının aleyhine işleyen bir unsur olduğunu belirtmiştik Zira, aslında bu bölgedeki sınırlandırmada Türkiye ile bu adalar arasında değil, Türkiye ile Yunanistan arasındadır. Bu çerçevede, sorunu asıl belirleyecek olan şey iki ülkenin anakara coğrafyasıdır (Acer, 2005).

Türkiye ile Yunanistan arasındaki sınırlandırma bölgesinde iki devlet, Türkiye'nin Antalya Gazipaşa'dan Muğla Deveboynu Burnu'na kadar uzanan ilgili kıyı şeridinin batı ucunda hemen bu kıyı şeridinin önünde yer alan, doğudan batıya Meis, Rodos, Sömbeki, Nimos, Limoniya, Herke, Askino, İlyaki ve Çoban (Kaşot) Adaları nedeniyle komşudurlar. Sözü geçen adalar, Uluslararası Hakem Mahkemesi'nin İngiltere ile Fransa arasındaki Kanal kıta sahanlığı uyuşmazlığında belirttiği gibi Türk ana karası ile Yunan ana karası arasında çizilecek ortay hattın ters tarafında yer aldıkları için, bunlara sınırlandırma esasında karasuları dışında kıta sahanlığı ya da MEB verilmeyecektir. Aynı sebeple Girit, Çoban, Karpatos, Rodos ve Meis Adalarının bir hatla birleştirilerek Yunanistan için Türkiye'nin sınırlandırma bölgesine cepheli ilgili kıyı şeridini ortadan kaldıran yeni bir ilgili kıyı oluşturması mümkün değildir. Bu nedenle, Türkiye ile Mısır arasındaki ortay hat, Muğla Deveboynu Burnu'ndan geçen 027° 22' 00" D boylamı ile kesiştiği 33° 57' 30" K - 027° 22' 00" D noktasına kadar, batıya doğru Türkiye ile Mısır arasında kıta sahanlığı sınırını oluşturmalıdır. Sınırın bundan sonra Türkiye ile Yunanistan arasında çizilecek kısmı, şüphesiz Türkiye ile Yunanistan arasında Ege'deki kıta sahanlığının Akdeniz'e ulaştığı noktanın etkisi altında kalacaktır. 33° 57' 30" K - 027° 22' 00" D noktasında sona eren Türkiye ile Mısır arasındaki kıta sahanlığı sınırı kuzeye doğru yükselecek ve Ege kıta sahanlığı sınırlandırma sahasında bulunan "ters taraftaki adalar" çember içine alınarak sınır oluşturacak ortay hattın Kaşot ve Girit adaları arasından Akdeniz'e ulaşacak ucuna eklenerek Türk-Yunan sınırı haline dönüşecektir (Başeren, 2010, s.43).

Hakkaniyet prensipleri çerçevesinde düşünülduğünde, Doğu Akdeniz’de, Kıbrıs Adası’nın batısındaki bölgede belirtilen Yunan adalarına önemli miktarda bir deniz alanı verilmemesi gerekir. Her ne kadar bu adalarda Girit ve Rodos nispeten büyük adalar sayılabilirse de, özellikle Girit Adası’nın asıl projeksiyonu Mısır ve Libya yönünde ve sadece 33.5 km uzunluğunda bir kıyısı bölgeye bakmaktadır. Rodos Adası’nın, güneydoğuya doğru, Türkiye’nin güneye doğru uzanacak deniz alanlarını kapatmayacak derecede sınırlı bir etki sahibi olması hakça sayılabilir (Acer, 2005).

Başeren (2010)’e göre anlatılanları destekleyen bir başka karar da UAD’nin Romanya ile Ukrayna arasındaki Karadeniz’de Deniz Sınırlandırması Davasında verdiği karardır. Ukrayna, Romanya-Ukrayna MEB/kıta sahanlığı tek deniz sınırı güzergâhının Romanya ana karası ile Ukrayna’ya ait Serpents (Yılan) adası arasından geçmesini, Romanya, Serpents adasının 12 mil kara suları dışında deniz alanı olmadığını ve 12 milin ötesinde bir sınır hattı çizilmesinde esas nokta olarak kullanılmayacağını, Serpents adasının insan hayatının sürdürülmesine elverişli olmayan bir kaya olduğunu iddia etmiştir. Yunanistan’ın ve GKRY’nin sırasıyla Ege ve Doğu Akdeniz kıta sahanlığı uyuşmazlıklarında sınırın Anadolu ile Doğu Ege adaları arasından geçmesi gerektiğini ileri sürdüğü dikkate alınacak olursa, UAD’nin Serpent adasının MEB/kıta sahanlığı sınırlandırmasında oynayacağı role ilişkin verdiği hüküm, davada Türkiye’yi ilgilendiren en önemli konu hâline gelmektedir. UAD sınırın çizilmesinde başlangıç noktasını oluşturan eşit mesafe çizgisini çizerken Serpents adasında bir nokta belirlemeyi uygun görmemiştir (s.45).

Kısa ve açık bir ifade ile UAD, Serpents adasına kara suları dışında MEB ve kıta sahanlığı vermemiştir. Üstelik bu hükümler verilirken ıssız ya da kendine özgü ekonomik hayatı olmayan adaların MEB ve kıta sahanlığı olmayacağını öngören BM III Deniz Hukuku Sözleşmesi’nin 121’inci maddesi gerekçe olarak gösterilmemiştir. Bu hükmün, Ege ve Doğu Akdeniz MEB/kıta sahanlığı uyuşmazlıklarında Türkiye’nin meskun olanlar da dâhil Anadolu’ya yakın Yunan adalarına kıta sahanlığı tanınmamasını öngören tezini teyit ettiği görülmektedir (Başeren, 2010, s.46).

Genel olarak değerlendirildiğinde, coğrafi unsurlar ve Kıbrıs Adası'nın siyasi statüsü çerçevesinde önerilen sınırın bölgenin su altı doğal kaynakları, nüfusu, tarihi haklarının bulunup bulunmadığı ve jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri temelinde de hakça bir sınırlandırmayı ifade ettiği söylenebilir (Acer, 2005).

GKRY; bütün Kıbrıs'ı temsil eden meşru ve hukuki hükümet olduğunu, diğer devletler ile MEB/kıta sahanlığı sınırlandırması yapmaya ve kendi MEB'i içinde doğal zenginlikleri araştırma ve işletmeye hakkı bulunduğunu, antlaşmalara konu MEB sınırlarının hukuka uygun olarak çizildiğini, üçüncü tarafların haklarına tecavüz edilmediğini, Türkiye'nin kendi kıyılarına bitişik ya da karşılıklı olmayan kıyılar arasında yapılan sınırlandırmaya müdahale hakkı olmadığını, ulusal düzenlemelerinin BM'ye beyan edilmesinin kendilerine hak kazandırdığını, Türkiye'nin yarı kapalı denizlere kıyısı olan devletlerin haklarından istifade ederken ve yükümlülüklerini yerine getirirken birbirleriyle iş birliği yapmak zorunda oldukları tezini ileri sürmektedir (Başeren, 2010, s.47).

Türkiye bugüne kadar Doğu Akdeniz'de muhtemel MEB olarak gördüğü deniz yetki alanlarını ve ilgili kıyıdaş devletleri düşey hatlar kullanarak belirlemiştir. Dolayısıyla ilgili kıyıdaş devletler olarak sadece Suriye, KKTC ve Mısır'ı dikkate almış ve 145.000 kilometrekarelik bir deniz yetki alanını muhtemel deniz yetki alanı olarak tespit etmiş ancak ilan etmemiştir (Yaycı,2010) (Bkz. Ek-10).

Türkiye; Kıbrıs adasının etrafındaki deniz alanlarında hak ve menfaatleri bulunduğunu, 32° 16' 18" meridyeninin batısında GKRY ile Mısır arasında sınırlandırma yapılan denizlerde kıyısı ve hukuki egemen hakları olduğunu, GKRY Mısır sınırlandırma antlaşmasına itiraz etme hakkı bulunduğunu, Akdeniz gibi yarı kapalı bir denize kıyısı olan devletlerin, haklarını kullanır, yükümlülüklerini yerine getirirken birbirleriyle iş birliği yapmak mecburiyetinde olduklarını, MEB ve kıta sahanlığı sınırlandırması bölgedeki ilgili devletlere arasında hakça ilkelere dayalı antlaşmalarla gerçekleştirilmesi gerektiğini, bildirmiştir (Başeren, 2010, s.48).

Türkiye GKRY'nin izlediği yöntemi kullansa, Mısır, Suriye ve KKTC'nin yanı sıra Libya, İsrail ve hatta Lübnan ile ilgili kıyıdaş devlet olarak antlaşma imzalaması ve böylece gerek ilgili kıyıdaşların ve gerekse kendisinin öngördüğünden daha fazla deniz yetki alanına sahip olması mümkün olabilecektir. (Bkz. Ek-11) Bu haritadan da açıkça görüleceği üzere, karşılıklı kıyıları bulunan Türkiye ve İsrail bir sınırlandırma antlaşması akdetmeleri durumunda, GKRY'nin sahiplendiği parsellerden 12'nin tamamı, 8,9 ve 11'in büyük kısmı ve 1, 7 ve 10'un bir kısmı İsrail'in olurken, Türkiye de Kıbrıs'ın güneyinde deniz yetki alanlarına sahip olabilecektir Libya'nın Mısır sınırından Derne'ye kadar olan kıyıları ile Türkiye'nin Deveboynu Burnu'ndan itibaren doğuya uzanan kıyıları karşılıklıdır. Bu nedenle her iki ülke arasında deniz yetki alanları sınırlandırmasının Anadolu ile Afrika Kıtası sahilleri arasındaki ortay hattı esas alacak şekilde yapılması her iki devletin de en temel hakkıdır (Yaycı, 2012).

Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarını; Rodos, Meis ve Kıbrıs adaları ile Anadolu ortay hattının kuzeyine hapseden ve geriye kalan geniş deniz alanlarını Yunanistan'ın Girit, Kaşot, Çoban (Kerpe), Rodos ve Meis adalarının güney, Mısır ve GKRY'nin batı kıyıları arasında sınırlandıran anlayış uluslararası hukuka aykırıdır. Uluslararası hukuka göre, kıta sahanlığı/MEB sınırlandırması hakkaniyet ilkelerine uygun olarak yapılmalıdır. Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de doğu batı istikametinde uzanan hâkim kıyılarının açık denize azami erişiminin engellenmemesi gerektiğinden, Kıbrıs adasının kısa batı sahillerine kara suları dışında kıta sahanlığı MEB verilmemelidir. Türkiye ile GKRY arasında kıta sahanlığı sınırı 32° 16' 18" meridyeni ve GKRY kara sularının dış sınırını takip etmelidir. Coğrafi konumları itibarıyla ters taraftaki Yunan adalarına karasuları dışında kıta sahanlığı ya da MEB tanınmaması gerekir. Akdeniz'e hâkim olan Mısır kıyıları ile Türkiye'nin kıyıları arasındaki ortay hat iki ülke arasındaki kıta sahanlığı/MEB sınırını oluşturmalıdır. Bu sınır 36° 12' 18" meridyeninden başlamalı Datça Deveboynu Burnu'nun en batı noktasından geçen boylama kadar uzanmalı, Türkiye'nin bölgedeki kıta sahanlığı olarak Ege Denizi'nde çizilecek Türk-Yunan kıta sahanlığı sınırının güney ucuyla birleştirilmelidir (Başeren, 2010, ss.48-49).

Doğu Akdeniz’de Libya, Türkiye ile sınırlandırma antlaşması imzalayarak, Yunanistan ile imzalayacağı bir sınırlandırma anlaşmasına nazaran 16.700 km² daha fazla bir deniz yetki alanına sahip olacaktır. Ancak Libya’nın bu kazancı sadece 16.700 km² ile de sınırlı kalmayacak, bu antlaşma aynı zamanda Yunanistan ile anakaralar esas alınarak bir sınırlandırma antlaşması yapılmasına zemin hazırlayacağından, Girit Adası güneyindeki kümülatif deniz yetki alanı kazancı % 62 artarak asgari 39.000 km²’ye ulaşabilecektir. (Bkz. Ek-12) Ayrıca Yunan Adalarının ters tarafta bulunmaları ve Anadolu sahillerinin önünü kapatmak suretiyle Türkiye’nin denize açılımını engelliyor konumda olmaları sebebiyle de Yılan Adası davasında olduğu gibi sadece karasuları kadar deniz yetki alanlarına sahip olabileceği ifade edilebilir. Bu durumda Kıbrıs Adasının etkisi sınırlandırılarak Türkiye ile Mısır arasında karşılıklı kıyıların tümü boyunca bir sınırlandırma antlaşması yapılması hukuken uygun ve mümkündür. Benzer durum Lübnan ile Türkiye arasında bir deniz yetki alanları sınırlandırma antlaşması yapılması için de geçerlidir (Yaycı, 2010) (Bkz.Ek-13).

Deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasında coğrafi açıdan farklı bölgelerin ayrı ayrı ele alınması uluslararası yargı kararlarında kabul edilip uygulanmış bir yöntemdir. Böylelikle, özellikle coğrafi faktörlerin hakkaniyet açısından hak ettikleri değeri görmeleri, bir başka ifade ile her kesimin kendine has temel coğrafi özelliklerinin daha uygun bir biçimde değerlendirilmeleri mümkün olmaktadır. Uluslararası yargı ve hakemlik kararlarında sıklıkla dile getirildiği gibi sınırlandırma ilgili deniz alanlarının taraflar arasında kıyı uzunluklarına göre tahsis edilmesi işlemi değildir. Genel bir hakkaniyet ilkesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu asla sınırlandırmanın birebir kıyı uzunlukları bağlamında yapılması anlamına gelmemektedir. Hakkaniyetin sağlanması daha başka coğrafi unsurların da değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bölgede varlığı bilinen doğal canlı kaynaklar deniz canlıları ve cansız doğal kaynaklar petrol ve doğal gaz sayılabilir (Acer, 2005).

Öngörülen ve önerilen tüm bu deniz yetki alanı paylaşım yöntemleri Anadolu yarımadasına rağmen GKRY'nin haksızca izlediği ve Yunanistan'ın adaları vasıtası ile izlemeyi öngördüğü yöntemlerle benzerdir. Bu yöntemlerin kullanılması durumunda Türkiye'nin, Doğu Akdeniz'de yaklaşık asgari 189.000 km²'lik bir MEB alanına sahip olması gerektiği ortaya çıkmaktadır. (Bkz. Ek-14) Bu durum muvacehesinde, haritalar mukayese edildiğinde, yaklaşık asgari 44.000 km²'lik deniz yetki alanı farkının mevcut olduğunu söylemek mümkündür (Yaycı, 2012). (Bkz. Ek-15)

SONUÇ

Doğu Akdeniz, Türkiye, Mısır, İsrail, Filistin, Lübnan, Suriye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin bulunduğu deniz bölgesidir. Bu deniz alanının yüzyıllardır var olan stratejik önemi sahip olduğu yüksek enerji kaynakları ile daha da artmıştır. Kıyı ülkelerinin münhasır ekonomik bölgelerinin belirlenmesi ve bu alanların paylaşım mücadelesi, bölge içi ve bölge dışı aktörler arasında siyasi çekişmelere sahne olmaktadır. Gelecek yüzyılda uzayın kullanımı ileri teknoloji, bilgi birikimi ve yüksek maliyet getireceğinden devletlerarası mücadele denizlerde artarak devam edecektir. Mücadele alanı olan denizlerin kullanımını ise, uluslararası hukuk kuralları ve teamüller çerçevesinde olabilmektedir. Özellikle birden fazla ülkenin komşu olduğu ve küresel aktörlerin manevra alanı olan Doğu Akdeniz'de münhasır ekonomik bölge gibi deniz yetki alanları ülkelerin denizlerden yararlanma stratejisini belirlemekte ve denizlerden faydalanabilme imkânlarını sınırlandırmaktadır.

Ege Adalarının mevcut deniz yetki alanları ve Yunanistan'ın politik uygulamaları Türkiye'nin batıdan kuşatılmasına yol açmaktadır. Ayrıca Avrupa Birliği'nin tüm Akdeniz'i kendi nüfuz alanı olarak görmesi ve bölgeye yönelik strateji ve politikalar üretmesi ve uygulamaya koyması ülkemizi güneyde Antalya Körfezi ile sınırlı dar bir deniz alanına hapsedmeyi amaçlamaktadır. Diğer taraftan bölge dışı küresel aktörlerin ekonomik, siyasi ve askeri açıdan Doğu Akdeniz üzerinden politikalar üretmeleri ülkemizi güç mücadelelerinin merkezinde konumlandırmaktadır. Bu durumda Türkiye için Doğu Akdeniz, stratejik kırılma noktası olacaktır.

Türkiye, hâlihazırda Doğu Akdeniz'de Münhasır Ekonomik Bölge ilanında bulunmamıştır. Kıyıdaş ülkelerle KKTC dışında herhangi bir ikili anlaşması olmadığı gibi Doğu Akdeniz'de ilan ettiği bir münhasır ekonomik bölgesi de bulunmamaktadır. Bu durum stratejik manevra alanı da olan Doğu Akdeniz'de ülkemizin çıkarlarına uygun politika üretme ve pozisyon belirlemede belirsizliklere neden olmaktadır.

Türkiye, Antalya Kemer burnu batısında 6 mil, doğusunda ise 12 mil karasuyu genişliği uygulamaktadır. Başka bir ifade ile karasuyu genişliği Ege Denizi'nde 6 mil, Doğu Akdeniz'de 12 mil olarak uygulanmaktadır. Komşu kıyıdaş devletler ve Birleşmiş Milletler tarafından kabul görmüş Ege ve Akdeniz'i ayıran bir sınır hattı bulunmamaktadır. Ayrıca doğuda Türkiye ve Suriye arasında karasuları yan sınırının belirlenmesi gerekmektedir. Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin deniz yetki alanlarına istinaden sahip olabileceği münhasır ekonomik bölgesine ilişkin ulusal hukuk mevzuatında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Türkiye, 33° 40' Kuzey enlemi ve 32° 16' 18" ve 27° 22' 00" doğu boylamları arasında kalan deniz alanını muhtemel münhasır ekonomik bölgesinin sınırları olarak kabul etmektedir. Avrupa Birliği'nin Seville Üniversitesine hazırlatarak öne sürdüğü MEB haritası GKRY'nin MEB haritası ile uyumlu olup, Yunanistan'ın bölge politikalarına paralellik arz etmektedir. Diğer taraftan Türkiye'nin muhtemel MEB sınırları ile çakışmaktadır. Türkiye Antalya Körfezi ile sınırlı dar bir deniz alanına hapsedilmek istenmektedir.

Sonuç olarak, Başbakanlık koordinatörlüğünde Dışişleri Bakanlığı, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı ve Uluslararası İlişkiler ve Deniz Hukuku alanlarında uzman yetiştirmiş üniversitelerin katılımıyla bir çalıştay oluşturulması ve yapılan çalışmalar sonucunda stratejik değeri yüksek yeterli bilgi birikimi kazanımlarıyla ulusal çıkarlarımıza uygun politikalar oluşturulması sağlanmalıdır. Doğu Akdeniz'de kıyıdaş devletlerle ikili ve çok taraflı anlaşmalar yapılması, ülkemizin münhasır ekonomik bölge haritası hazırlanarak ilan edilmesi ve uluslararası kamuoyu oluşturulması ve nihayetinde ulusal MEB haritasının Birleşmiş Milletlere sunulmasıyla ulusal hukuk mevzuatımızın kapsamlı olarak yazılı hale getirilmesi, başta deniz gücü olmak üzere tüm milli güç unsurlarıyla desteklenen strateji ve politikalar üretilmesi ve uygulamaya geçilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Bir deniz ülkesi ve Doğu Akdeniz'de kıyıdaş olan Türkiye için deniz yetki alanlarının önemine dair kazanılan her birikim, elde edilen hak, siyasi ve ticari ulusal ve uluslararası stratejilerin geleceğine de ışık tutacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Başeren, S.H. (2010), Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı. İstanbul: TÜDAV Yayınları.

Biçer, S. (2003).Avrupa Birliği'nin Akdeniz Politikası ve Barselona Süreci Dünden Bugüne Avrupa Birliği, Edt. Beril Dedeoğlu, İstanbul: Boyut Yayınları.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP). (2001). Coastal Zone Management in the Mediterranean. Athens.

Bowett, D. W. (1979). The Legal Regime of Island in The International Law, Ocean Publication, New York.

Brzezinski, Z.(2012). Stratejik Vizyon. İstanbul: Timaş Yayınları.

Brzezinski, Z.(1997). Büyük Satranç Tahtası. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Churchill, R.R.Lowe A.V.(1988). The Law of The Sea, Manchester University Pres.

Çelik, E.F.(1969). Milletlerarası Hukuk, İkinci Kitap, İstanbul: İÜ. Hukuk Fakültesi Yayını.

Davutoğlu, A. (2009), Stratejik Derinlik, Küre Yayınları.

Duran, G.Y. ve Çağdaş E. E. (2011). Uluslararası Hukukta Adalar. Ankara: Çakmak Yayınevi.

Erendil, M. (1992), Çağdaş Ortadoğu Olayları, Ankara:Genelkurmay Basımevi.

Gündüz, A.(1987). Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar ile İlgili Temel Metinler, İstanbul: Beta Basım Yayım.

Hacısalıhoğlu, Y.(2001). Yeni Dünya Düzeni Arayışı ve Türkiye.İstanbul: Çantay Kitabevi.

Karagöz, M. (2006). Ege Denizi'nde Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılması. İstanbul: Deniz Basımevi.

- Kocamanoglu, A. (2005).Türkiye Açısından Doğu Akdeniz'in Stratejik Önemi, Deniz Basımevi, İstanbul.
- Kramer, L.M. (2011). Die Energiesicherheit Europas in Bezug auf Erdgas und die Auswirkungen einer Kartellbildung im Gassektor, Wirtschafts- und Sozialwissenschaftlichen Fakultät der Universität zu Köln.
- Kuran, S.(2009). Uluslararası Deniz Hukuku. İstanbul:Türkmen Kitapevi.
- Kurumahmut, A. ve Yayıncı, C.(2011). Deniz Subayları için Temel Deniz Hukuku Barış ve Savaş Dönemi. Deniz Kuvvetleri Kültür Yayınları, İstanbul:Deniz Basımevi.
- Kurumahmut, A.(1998), Ege'de Temel Sorun Egemenliği Tartışmalı Adalar, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kwiatkowska, B. (1989).The 200 Mile Exclusive Economic Zone in the New Law of the Sea.Dordrecht, Netherlands.
- Özarlan, B.B. (2007). Kıbrıs Sorunu. İstanbul:IQ Kültür Sanat Yayıncılık
- Öztürk, O. M.(2004).Kıbrıs Annan Belgeleri I, II, III Üzerine Değerlendirmeler. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Pazarcı, H. (1989).Uluslararası Hukuk Dersleri. 2. Kitap, Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları 571.
- Şen, S.(2010). Ortadoğu'da İdeolojik Bunalım. İstanbul: Sis Yayıncılık.
- Tarakçı, N. (2005). Sömürgecilikten 21. Yüzyıla Deniz Gücü Mücadelesi. İstanbul: Deniz Basımevi.
- Toluner, S. (1996). Milletlerarası Hukuk Dersleri.İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Yıldız, D. (2009), Doğu Akdeniz'de Isınan Sular. İstanbul: Bizim Kitaplar Yayınevi.

Yıldız, D. ve Yaşar, D. (2012). Doğu Akdeniz’de Küresel Satranç. İstanbul:Truva Yayınları.

Yıldız, Y. G. (2004). Oyun İçinde Oyun; Büyük Ortadoğu. İstanbul: IQ Yayınları.

Lacoste, Y.(2008). Büyük Oyunu Anlamak. İstanbul: NTV Yayınları.

Sürelî Yayınlar

Adıbelli, B. (2004). Çin Halk Cumhuriyeti’nin Merkez Çevre Denkleminde Tehdit Algılaması ve Güvenlik Yapılanması. Stratejik Araştırmalar Dergisi, (3), 199-242

Başdemir, M.M.(2007). Türkiye’nin Avrupa Birliği Müzakere Sürecinde Yunanistan ile olan Karasuları Sorunu. Güvenlik Stratejileri Dergisi, (6),93-122.

Başeren, S.H. (2007).Doğu Akdeniz’de Son Gelişmeler ve Türkiye’nin Bölgedeki Kıta Sahaneliği ile Muhtemel Münhasır Ekonomik Bölgesinin (MEB) Sınırları. Silahlı Kuvvetler Dergisi, (393),22-37.

Buluñ, A.Z.(2007). Kıbrıs Politikasının Annan Belgesi ile Başlayan Kırılma Noktaları, Akademik Bakış Dergisi, 1(1), 73-114.

Diriöz, A.O.(2012). Nato’nun Ortadoğu’ya Yönelik Politikası ve Kurumsal Programları. Ortadoğu Analiz Dergisi,4(40),52-57.

Durmuş, İ. (2005). Türk Denizciliği ve Türkiye’nin Denizlerden Yararlanma Stratejileri. Stratejik Araştırmalar Dergisi, (6), 21-35

Eren, Ö.(2009). Akdeniz’de Yeni Sınır Uyuşmazlıklarına Doğru: Balıkçılık Koruma Alanları. Stratejik Araştırmalar Dergisi, Yıl 7, (13).79-92.

Hergüner, M. (2007).Doğu Akdeniz. Deniz Ticareti Dergisi, Yıl 24, 20-24

Işık, İ.(2003).Dünya’daki Güç Odakları ve Uluslararası Örgütlerin Kıbrıs Konusunda İzledikleri Politikalar. Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, (81), 116-123.

- Karaca, K.(2007). Küresel Enerji Stratejileri Karşısında Türkiye'nin Jeostratejik ve Jeopolitik Konumu. Stratejik Araştırmalar Dergisi, (10),14-33.
- Kaya, Ş.(2007). Uluslararası Deniz Hukuku Kapsamında Doğu Akdeniz'in Hukuki Statüsü ve Türkiye Cumhuriyeti için Stratejik Önemi. Stratejik Araştırmalar Dergisi, (9), 18-54.
- Mutioğlu H. ve Özdemir, A. (2008).Küreselleşmenin Jeoekonomi ve Enerji Politikalarına Etkisi. Stratejik Araştırmalar Dergisi, (11),99-112.
- Olçar, K.(2011). Uluslararası Çatışmaların Enerji Politik Analizi. Güvenlik Stratejileri Dergisi, (11),93-127
- Öztürk, O. M.(1999).Kıbrıs'ın Türkiye Bakımından Stratejik Önemi ve Füze Krizi. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (1), 138-152.
- Sevim, C.(2011). Petrol Rezervlerinin Zirve Noktasının Enerji Güvenliği Açısından Büyük Enerji Pazarları (ABD,AB,Çin ve Hindistan) Üzerindeki Etkileri. Güvenlik Stratejileri Dergisi. (11),53-72.
- Sünnetçioğlu, M.A. (2011). Doğu Akdeniz'in Hidrokarbon Potansiyeli ve Son Gelişmeler. Stratejik Araştırmalar Dergisi. (16),151-175.
- Topsoy, F. (2006). Denize İlişkin Bilimsel Araştırmalar (MSR) ve Türkiye. Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi,2 (5),50-74.
- Yılmaz, T. (2005). Rusya Federasyonu Dış Politikasında Türkiye ve İran. Stratejik Araştırmalar Dergisi,(5), 183-203.

Tezler

- Karabayram,F.(2007).Rusya Federasyonu'nun Güney Kafkasya Politikası. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi.

Kaya, Ş.(2007). Uluslararası Deniz Hukuku Kapsamında Doğu Akdeniz Sorunları. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.

Sezal,F. (2007). Türk ve Yunan İlişkileri Açısından Ege'de karasuyu Sorunu. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Bildiriler

Gürdeniz, C.(2007).Türkiye'nin Akdeniz ve Karadeniz'de Deniz Güvenliğine Katkıları, Güvenliğin Yeni Boyutları ve Uluslar arası Örgütler Konulu Sempozyum Bildirileri, Dördüncü Uluslararası Sempozyum, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, (s.278).Ankara, Türkiye.

Gürdeniz; C. (2005).Security, Stability and Co-operation in The Meditarranean Region: building a vision konulu sunum, 1st International Conference on Mediterranean and Middle East, (s.102). Roma.

Özkan,A.(2012). Doğu Akdeniz'de Münhasır Ekonomik Bölge'nin Sınırlandırılması Uyuşmazlığı. II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu(ss.374-380). Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.

Pala, C.(2007).Rusya Federasyonu Enerji Politikası ve Enerji Güvenliğine Etkileri. Enerji Arz Güvenliği Sempozyumu. Genelkurmay Basımevi.(s.52).Ankara, Türkiye.

Ansiklopedi ve Sözlükler

Özsait, M. (1982). Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, (2, 325-362)İstanbul:Görsel Yayınlar.

Türkçe Sözlük (1992).Türk Dil Kurumu Sözlüğü, (Cilt 2, s.1056).Türk Dil Kurumu Yayınları.

İnternet Kaynakları

- Acer, Y. (2008). Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasında Adaların Rolü ve Devletlerarası Uygulama. Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, 4,(16). 11.11.2012,<http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/K0TGCVLk5vmO85JIAXeRs2u8PNPmBm.pdf>
- Acer, Y. (2005). Doğu Akdeniz’de Deniz Alanlarının Sınırlandırılması ve Türkiye. Uygulama. Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, 1, 01.12.2012, <http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/8Euc6idieRRCMVK00ErvCpShsJBoyl.pdf>
- Adalet Bakanlığı, (2012). Uluslararası Adalet Divanı Statüsü. 04.11.2012. http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafilsoz/bm/bm_02.pdf
- Akademik Yaklaşımlar Dergisi, İnönü Üniversitesi Yayını, 3,(1),14.01.2012. <http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/970/file/K3.pdf>
- Akbaş, Z. (2012). Ortadoğu’da Değişim Süreci ve Türk Dış Politikası.
- Altay, F. E.(2012). Türk Hava Kuvvetlerine Ait RF-4 Uçağının Suriye Açıklarında Akdeniz’e Düşürülmesi Olayının Analizi ve Değerlendirilmesi. 11.11.2012, http://www.21yyte.org/tr/yazi6658-Turk_Hava_Kuvvetlerine_Ait_RF_4_Ucaginin_Suriye_Aciklarinda_Akdenize_Dusurulmesi_Olayinin_Analizi_Ve_Degerlendirilmesi.html
- Balkaş, Ö.(2011).Doğu Akdeniz Petrol ve Doğal Gaz’ında Paylaşım ve Hükümlerlik Gerginliği. Doğu Akdeniz Petrol Arama Stratejileri ve Kıbrıs 21.03.2012, http://www.yerbilimleri.com/wp-content/uploads/2011/11/balkas_dogu_akdeniz_petro_l_gaz_03.pdf
- Başeren, S.H.(2007).Doğu Akdeniz Kıta Sahanlığı ve Türkiye’nin Stratejisi. Bahçeşehir Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Tarafından Düzenlenen Panel, 05.11.2012, http://sam.baskent.edu.tr/panel/kita_sahanligi/kitasahanligi.zip

- Başeren, S.H.(2012).Doğu Akdeniz’de Gerilim. 11.11.2012,
http://www.tudav.org/index.php?option=com_content&view=article&id=95%3Adou-akdeniz-serhat-h-baeren&catid=40%3Amuenhasr-ekonomik-boelge&Itemid=54&lang=tr
- Bilgesam Stratejik Araştırma Merkezi.(22.12.2010).Başlangıcından Bugüne NATO Stratejik Konsepti’nin Geçirdiği Evreler. 10.11.2012,
http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=915:balangcndan-buguene-nato-stratejik-konseptinin-gecirdii-evreler-dsa&catid=122:analizler-guvenlik&Itemid=147
- BM Enformasyon Merkezi UNIC (2012). Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi. 04.11.2012,
http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/denizhukuku.pdf
- Bozkurt, E. (2006). Uluslararası Hukuk Bakımından Münhasır Ekonomik Bölge Kavramının Ortaya Çıkışı, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, Cilt 2. 08.12.2012,
<http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/gTRSM90Z9fhDXPPex84rvBFUuM2kXu.pdf>
- Ceyhun,G.Ç.,Oral, E.Z. ve Işık, N.G.(2012).Kıyı Ülkeleri İçin Deniz Yetki Alanlarının Önemi. 19.03.2012, <http://www.armalink.com/belgeler/Kiyi%2520Ulkeleri%2520Icin%2520Deniz%2520Yetki%2520Alanlarinin%2520Onemi%2520Ceyhun%2520Oral%2520Isik%25202010.pdf>
- Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü. (2012).
11.11.2012,
<http://www.ulastirmagunlugu.com/haberdetay/DTGM-Turk-Deniz-Ticareti-Istatistiklerini-acikladi/451>
- Dirik, K. (2006).Fiziksel Jeoloji I Ders Notları. 19.12.2012,
http://yunus.hacettepe.edu.tr/~kdirik/sed_ve_%20sed_%20kayaclar.pdf
- Ercan, M. (2011). Avrupa Birliği’nin Enerji Politikasında Türkiye’nin Önemi. Akademik Bakış Dergisi, (25).04.12.2012,
<http://www.akademikbakis.org/25/24.htm>

- Erdurmaz, S.(2011).Doğu Akdeniz’de GKRY’nin Münhasır Ekonomik Bölge İlanı, Petrol Aramaları ve Türkiye. Türksam Uluslararası Stratejik Araştırmalar Merkezi, 17.10.2012, <http://www.turksam.org/tr/a2484.html>
- Kahraman, S.(2008). AB-Akdeniz Bölgesel Politikaları ve Türkiye’nin Uyumu. Journal of Yaşar University, 3(12), 2.12.2012, http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2012/05/no12_vol3_02_serpil_kahraman.pdf
- Karaçin, B.B.(2009).Çin’in Modern İpek Yolu 08.09.2012, <http://www.usak.org.tr/haber.asp?id=775>
- Kariotis, T.(1997). Greece and the Law of the Sea. 20.11.2012, http://books.google.com.tr/books?id=RTLA2arF4iMC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Ma’an News Agency.(2010).Cyprus, Israel Define Sea Border For Energy Search, 06.11.2012,<http://www.maannews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=343018>.
- Masala, C. (2005). Artan Beklentiler. Nato Dergisi, 10.11.2012, <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue4/turkish/art1.html>
- Özgöker, U. (2011).Doğu Akdenizde’ki Hidrokarbon Yataklarının AB, Kıbrıs ve Türkiye Açısından Ekonomik ve Stratejik Önemi. 02.11.2012,<http://www.abvizyonu.com/avrupa-birligi/ugur-ozgoker-kibris-ab-turkiye-ve-dogu-akdenizdeki-hidrokarbon-yataklari.html>
- Pamir, N.(2012). Enerji Politikaları ve Küresel Gelişmeler, 07.11.2012, http://www.emo.org.tr/ekler/c6744c9d42ec2cb_ek.pdf
- TBMM.(2012). Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasında Akdenizde Kıta Sahaneliği Sınırlandırılması Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu.24.12.2012, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss114.pdf>

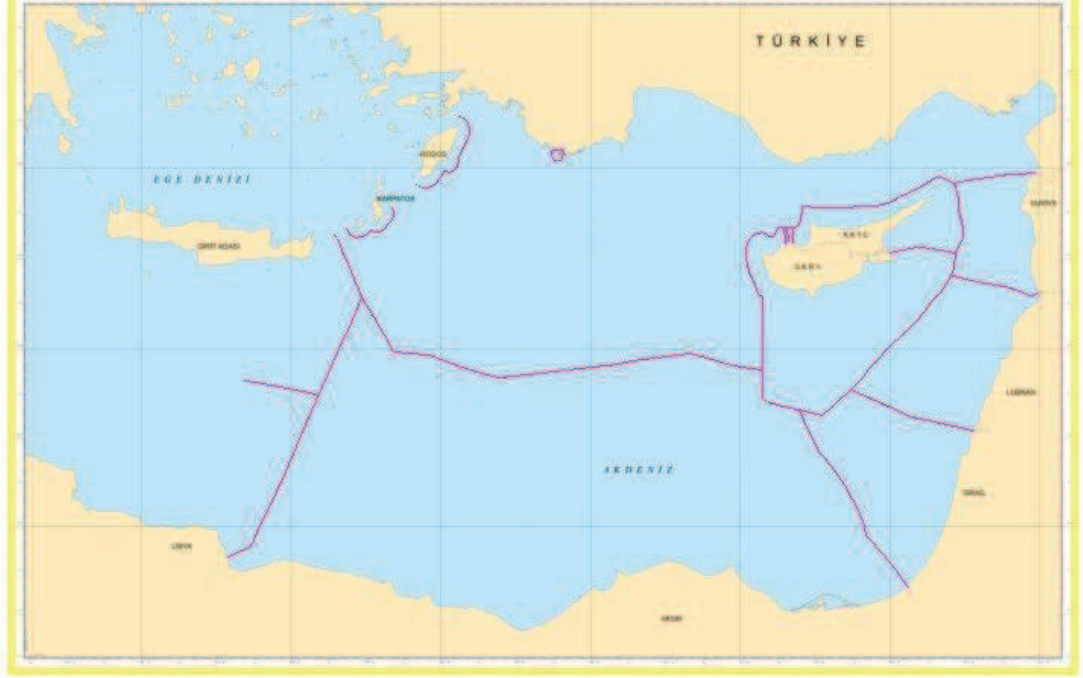
- Taşkıran, C. (Haziran 2003). Türkiye ve ABD'nin Irak ve Ortadoğu Politikaları: Stradigma.com Aylık Strateji ve Analiz e-dergisi,(5). 07.11.2012, http://www.stradigma.com/turkce/haziran2003/makale_02.html.
- T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı.(2012).10.11.2012, <http://www.deniz.cevreorman.gov.tr/sozlesmeler/barselona.doc>
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2012a). NATO ve Türkiye'nin Güncel NATO Konularına İlişkin Görüşleri. 10.11.2012, , http://www.mfa.gov.tr/ii_-nato-ve-turkiye_nin-guncel-nato-konularina-iliskin-gorusleri.tr.mfa
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2012b).Türkiye'nin Enerji Stratejisi, 11.11.2012, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-enerji-stratejisi.tr.mfa
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2012c). Akdeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi (Barselona Sözleşmesi). 10.12.2012, http://www.mfa.gov.tr/akdeniz_in-kirlilige-karsi-korunmasi-sozlesmesi-_barselona-sozlesmesi_.tr.mfa
- T.C. Dışişleri Bakanlığı,(2012d). 26.06.2012, http://www.mfa.gov.tr/no_-173_-24-haziran-2012_-suriye-aciklarinda-dusurulen-askeri-ucagimiz-konusunda-bakanligimizca-atilan-adimlar-hk_.tr.mfa
- TC. Milli Savunma Bakanlığı.(2007). 11.11.2012,<http://www.msb.gov.tr/Birimler/MALIYE/doc/7.%20Milli%20Savunma%20Bakan%C4%B1n%C4%B1n%202012%20Y%C4%B1l%20Kamuoyu%20Bilgilendirmesi.pdf>
- Tuççe T. (2010). Dünyadaki Güçler ve Jeopolitik Yönelimlerinde Türkiye. 10.11.2012, <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=1365>
- Türk Deniz Kuvvetleri Komutanlığı. (2012). 11.11.2012, http://www.dzkk.tsk.tr/turkce/guncelduyurular/2012/02112012_Mavi_Balina.php
- Uzel, S.(2012). Rumlar Doğu Akdeniz'de Atağa Geçiyor. 17.05.2012, http://www.stratejikboyut.com/article_print.php?id=21

- Yavuz, C. (2010). Petrol Sahaları Sebebiyle Kıbrıs'ın Artan Stratejik Önemi. 10.11.2012, <http://www.turksam.org/tr/a1943.html>
- Yaycı, C. (2012). Doğu Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye. Bilge Strateji Dergisi,4,(6),14-26.15.11.2012, <http://bilgestrategi.com/en/images/stories/bilgestrategi/BS2012-1/BS%202012-1%201-70.pdf>
- Yıldız, D.(2006). TMMOB Su Politikaları Kongresi. Akdeniz Havzası'nın Hidrojeopolitiği ve Türkiye, 21-23 Mart 2006, s.616, http://topraksuenerji.org/tmmob_su_politikalari_kongresi/Bildiriler/59.pdf, 30.11.2012.
- Yıldız, D.(2012) Stratejik Hedef: Doğu Akdeniz. 18.09.2012, http://topraksuenerji.org/stratejik_hedef_dogu_akdeniz.pdf
- Yılmaz, T.(2010). Türkiye-İsrail İlişkileri: Tarihten Günümüze.Akademik Ortadoğu, 5, (1), 11.12.2012, http://www.akademikortadogu.com/belge/ortadogu9makale/turel_yilmaz.pdf

EK LİSTESİ

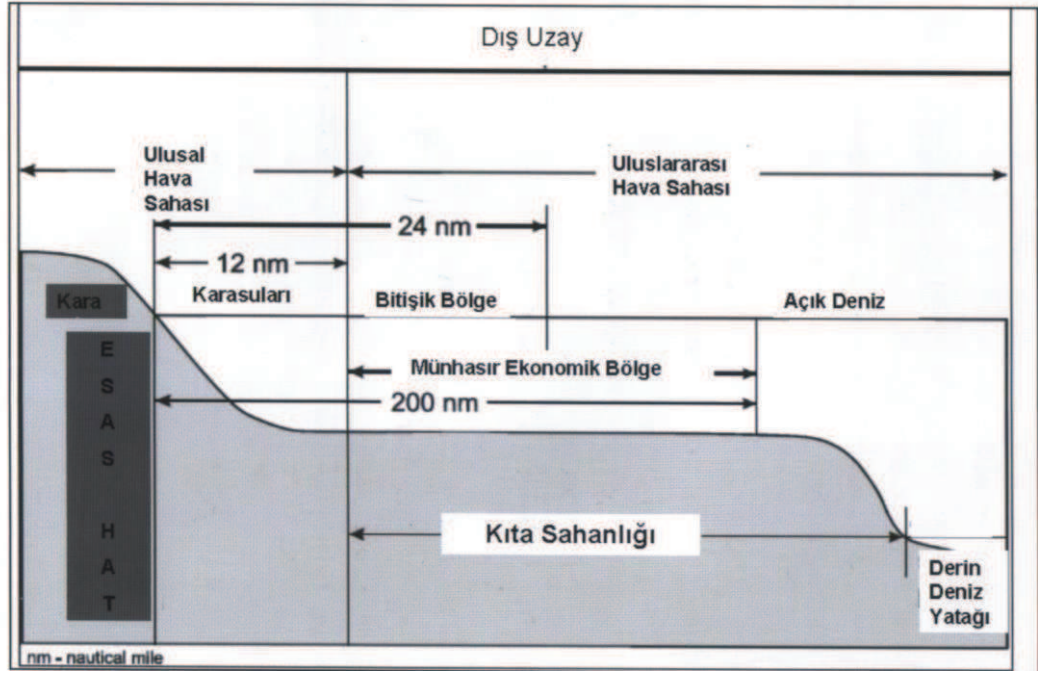
- Ek-1** Doğu Akdeniz Haritası
- Ek-2** Deniz Yetki Alanları Hukuki Sınırları
- Ek-3** GKRY-Mısır, GKRY-Lübnan MEB sınırları ve GKRY tarafından ilan edilen ruhsat alanları
- Ek-4** Türk Dışişleri Bakanlığının 30 Ocak 2007 Tarihli Basın Bildirisi
- Ek-5** Türk Dışişleri Bakanlığının 15 Şubat 2012 Tarihli Basın Bildirisi
- Ek-6** Meis Adası ve Bölgesindeki Ada, Adacıklar ve Kayalıklar
- Ek-7** Meis, Rodos, Kerpe, Kaşot; Girit hattı ve Yunanistan-Mısır MEB Sınırı
- Ek-8** Seville Üniversitesinin Hazırladığı Harita
- Ek-9** Doğu Akdeniz’de Uluslararası Hukuka Göre Çizilmesi Gereken Türk ve Uluslararası Kıta Sahaneliği/MEB sınırları
- Ek-10** Doğu Akdeniz’de Türkiye’nin Düşey Hatları Esas Aldığı Ortay Hatta göre Sınırlandırma
- Ek-11** Türkiye-İsrail Tasviri Muhtemel MEB Sınırlandırması
- Ek-12** Türkiye ve Libya Arasında Ortay Hat Esasına Göre Yapılabilecek Sınırlandırma Antlaşması
- Ek-13** Türkiye –Lübnan Tasviri Muhtemel MEB Sınırlandırması
- Ek-14** Türkiye GKRY Yaklaşımıyla Hareket Etmiş Olsaydı Belirleyeceği MEB
- Ek-15** Bugüne Kadar Ortaya Konulan haritalarla Kıyaslandığında Türkiye Tarafından Gündeme Getirilmeyen Asgari 44.000 km² lik bir MEB alanı Kaybını Gösteren Harita

Ek-1 Doğu Akdeniz Haritası

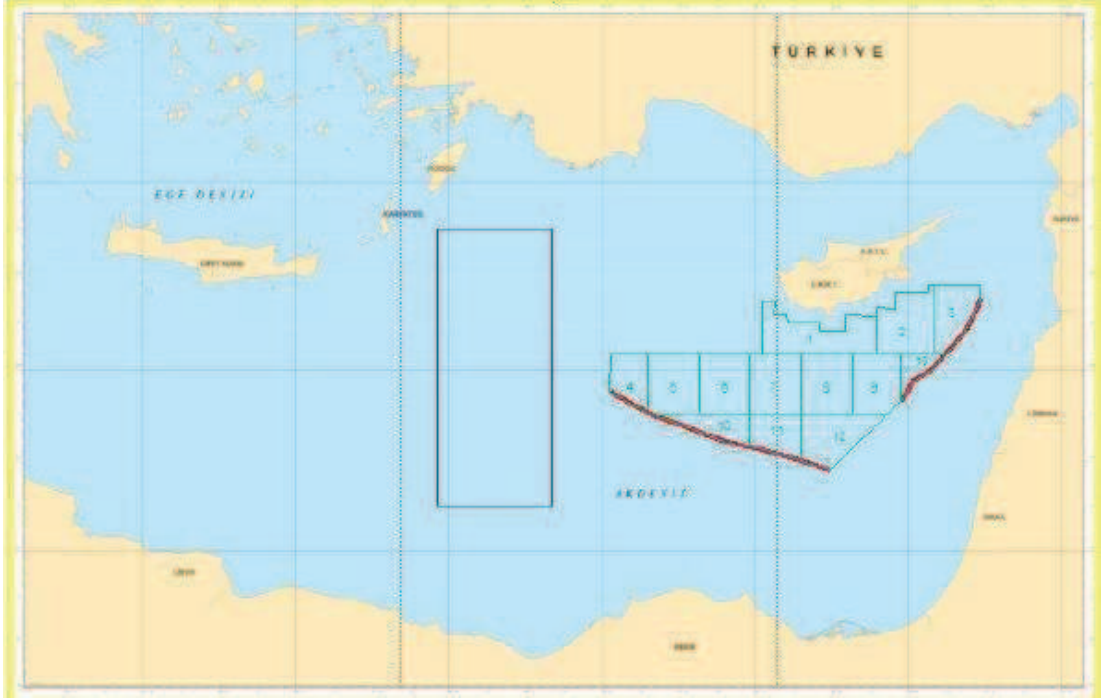
Kaynak: Türk Deniz Araştırmaları Vakfı.(11 Kasım 2012) tarihinde http://www.tudav.org/index.php?option=com_content&view=article&id=97%3Amuhtemel-dou-akdeniz-muenhasr-ekonomik-boelge-haritas&catid=40%3Amuenhasr-ekonomik-boelge&Itemid=54&lang=tr'den alındı

Ek-2 Deniz Yetki Alanları Hukuki Sınırları

Kaynak: Kurumahmut A. ve Yayı C.(2011). Deniz Subayları için Temel Deniz Hukuku Barış ve Savaş Dönemi, Deniz Kuvvetleri Kültür Yayınları, Deniz Basımevi, İstanbul, s.145'den alındı.

Ek-3 GKRY-Mısır, GKRY-Lübnan MEB sınırları ve GKRY tarafından ilan edilen ruhsat alanları

Şekil. 2. GKRY-Mısır, GKRY-Lübnan MEB sınırları ve GKRY tarafından ilan edilen ruhsat alanları

Kaynak : Başeren, S.H.(2007), Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, Doğu Akdeniz Kıta Sahaneliği ve Türkiye'nin Stratejisi konulu Panel Sunumundan (6 Aralık 2012) tarihinde.
http://angora.baskent.edu.tr/acik_arsiv/dosya_oku.php?psn=2409&yn=76&dn=1'den alındı

Ek-4 Türk Dışışleri Bakanlığının 30 Ocak 2007 Tarihli Basın Bildirisi

NO:18 - 30 Ocak 2007, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Doğu Akdeniz'deki Ülkelerle Deniz Yetki Alanlarını İlgilendiren İkili Anlaşmalar Yapma Gayretlerini hk.

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), 2003 yılından itibaren Doğu Akdeniz'deki ülkelerle deniz yetki alanlarını ilgilendiren ikili anlaşmalar yapma gayretlerini arttırmıştır. KKTC ve ülkemiz en başından beri bu teşebbüslere karşı çıkmış ve yarı kapalı bir deniz niteliğindeki Doğu Akdeniz'de kıta sahanlığı veya münhasır ekonomik bölge sınırlandırmalarının ancak bütün ilgili ülkeler arasında ve bütün tarafların hak ve çıkarlarını gözetecek şekilde yapılacak düzenlemelerle mümkün olabileceğini savunmuştur. Bu doğrultuda, itirazımıza rağmen Mısır ile GKRY arasında 17 Şubat 2003 tarihinde imzalanan münhasır ekonomik bölge sınırlandırma anlaşmasının tarafımızdan tanınmadığı hem Mısır nezdinde, hem de Birleşmiş Milletler Örgütünde kayda geçirilmiştir. Mısır'la bu konudaki temaslar devam etmektedir. GKRY ile bu defa Lübnan arasında aynı konuya ilişkin müzakereler yürütüldüğünün öğrenilmesi üzerine, Lübnan Başbakanı ve Dışışleri Bakanı nezdinde girişimde bulunulmuş, tarafımıza böyle bir anlaşmanın yapılmayacağına açıklanmasına rağmen GKRY ile Lübnan arasında sözkonusu anlaşmanın imzalanacağına dair 15-16 Ocak tarihinde basına da yansıyan haberler üzerine, Ankara'da Lübnan Büyükelçisi ve Beyrut'ta da Dışışleri Bakanlığı nezdinde yeniden girişimlerde bulunulmuştur. Ancak, sözkonusu anlaşmanın 17 Ocak 2007 tarihinde imzalandığı öğrenilmiş olup, Lübnan makamlarından anlaşmanın mahiyeti hakkında izahat istenmiş, her hal ve karda böyle bir anlaşmanın yürürlüğe konulmaması talep edilmiştir.

Son olarak, GKRY Meclisinde Kıbrıs Adasının deniz alanlarındaki petrol yataklarında arama yapılmasını düzenleyen bir yasanın kabul edildiğine ilişkin haberler çerçevesinde konunun hukuki ve siyasi boyutlarına bir kez daha dikkat çekilmesinde yarar görülmektedir. KKTC tarafından da açıklandığı üzere, Kıbrıs Adasının deniz alanlarında KKTC'nin de hak ve yetkileri bulunmaktadır. Öte yandan, GKRY Adanın tümünü temsil etmemektedir. Dolayısıyla, GKRY'nin bu konuda çıkardığı yasaların veya ilgili ülkelerle yaptığı anlaşmaların bizim açımızdan hükmü bulunmamaktadır.

Ayrıca, Doğu Akdeniz’de Türkiye’nin de meşru ve yasal hak ve çıkarlarının mevcut olduğu hatırd tutulmalıdır. GKRY’nin yapmaya niyet ettiği ikili anlaşmaların konusunu teşkil eden deniz alanlarının bir bölümü bu hak ve çıkarları da ilgilendirmektedir. Türkiye Doğu Akdeniz’deki hak ve çıkarlarını korumakta kararlı olup, bunların aşınmasına yönelik teşebbüslere müsaade etmeyecektir.

Bu bağlamda, Kıbrıs Adasının deniz alanlarında GKRY’nin vermeye teşebbüs edebileceği hükümsüz ruhsatlara dayanarak petrol-doğal gaz araştırmasıyla ilgili çalışmalar yapmayı düşünebilecek ülkelerin ve şirketlerin, durumun hassasiyetini ve Ada’daki diğer kurucu halk olan Kıbrıs Türklerinin iradesini de dikkate almaları, her hal ve karda Kıbrıs meselesinin çözüm sürecine olumsuz etkide bulunacak girişimlere yönelmemeleri gerektiğini hatırlatıyor ve buna göre davranmalarını bekliyoruz.

Kaynak: Türk Dış İşleri Bakanlığı Resmi Web Sitesi (8 Kasım 2012) tarihinde http://www.mfa.gov.tr/no_18---30-ocak-2007_-guney-kibris-rum-yonetimi_nin-dogu-akdeniz_deki-ulkelerle-deniz-yetki-alanlarini-ilgilendiren-ikili-anlasmalar-yapma-gayretlerini-hk_.tr.mfa'dan alındı.

Ek-5 Türk Dışişleri Bakanlığının 15 Şubat 2012 Tarihli Basın Bildirisi

NO: 43, 15 Şubat 2012, GKRY'nin Açtığı İkinci Uluslararası Hidrokarbon Arama İhalesi

AB Resmi Gazetesinin 11 Şubat 2012 tarihli nüshasında yayımlanan duyurudan, Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin sözde münhasır ekonomik bölgesinde yeni bir uluslar arası hidrokarbon arama ruhsat ihalesine çıktığı öğrenilmiştir. Rumların tüm uyarılara rağmen attığı bu sorumsuz, tahrikkar ve tek yanlı adımı protesto ediyoruz. Bilindiği üzere, ülkemiz, KKTC ile birlikte, GKRY'nin tek taraflı olarak deniz yetki alanları belirleme, ruhsat verme ve denizde hidrokarbon arama/çıkarma faaliyetlerine en başından beri itiraz etmiş ve bu faaliyetlerin Kıbrıs Türklerinin eşit ve tabii haklarını ihlal ettiğine, halen devam eden BM kapsamlı çözüm müzakerelerinin amacına ve ruhuna aykırı olduğuna ve bölgede gerginliğe sebebiyet verdiği uluslararası toplumun dikkatini çekmiştir. Defaaten açıkladığımız bu görüşlerimizde bir değişiklik yoktur. BM müzakerelerinde kritik ve belirleyici bir aşamaya gelindiği bir dönemde bu ihalenin açılması, Rum tarafının Kıbrıs Türk tarafının eşit hak ve çıkarlarını hiçe saydığını, Kıbrıs Türkleri ile ortak bir gelecek paylaşmak istemediğini ve kapsamlı çözüme hazır olmadığını bir kez daha ortaya koymaktadır.

Rumların açtığı bu ihaledeki sözde ruhsat sahaları incelendiğinde bunların bir bölümünün Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığı alanlarıyla çakıştığı (sözde 1, 4, 5, 6 ve 7 no'lu sahaların bir kısmı) anlaşılmaktadır. Türkiye bu alanlarda, yabancı şirketlerin izinsiz petrol/doğal gaz faaliyetlerinde bulunmalarına, bundan önce olduğu gibi, bundan sonra da hiçbir şekilde izin vermeyecek ve kıta sahanlığındaki hak ve menfaatlerini korumak için gerekli her türlü tedbiri alacaktır. Rumların açtığı ihaledeki ruhsat sahaları sadece Türkiye'nin kıta sahanlığını ihlal etmekle kalmayıp, Ada'nın güneyinde de, KKTC'nin 22 Eylül 2011 tarihinde Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına verdiği ruhsat sahalarıyla da çakışmaktadır. Bu durum, sözkonusu yasadışı ihaleye girebilecek uluslararası şirketlerin, ileride KKTC ve TPAO ile karşı karşıya gelmelerine ve arzu edilmeyen gerginliklerin ortaya çıkmasına sebep olabilecektir.

Türkiye bu durumda, Kıbrıs Türklerinin Ada'nın güneyinde verdikleri ruhsatların ihlal edilmemesi ve deniz alanlarındaki hak ve menfaatlerinin korunması için, anavatan ve garantör ülke sorumluluğu içinde, KKTC'ye her türlü desteği verecektir. Kıbrıs Adası'nın denizdeki doğal zenginliklerinden Ada'daki iki halkın birlikte yararlanmaları gerekir. Bu zenginliklerin araştırılması ve işletilmesi tarafların ortak iradesi ve rızasıyla olmalıdır. Bu sağlanmadıkça sözde ruhsat sahaları mülkiyet bakımından ihtilafli sahalar olarak kalacaktır. Bu nedenle konu ya kapsamlı çözüm sonrasına bırakılmalı ya da taraflar münhasıran bu konuda BM Genel Sekreteri'nin himayesinde bir araya getirilerek, denizdeki hidrokarbon arama/çıkarma faaliyetlerinin geleceği konusunda ortak karar almalıdırlar. Aksi takdirde Rumların tek taraflı olarak atacağı adımlar ve buna karşı Kıbrıs Türklerinin de haklarını korumak için alacağı mukabil tedbirler, ister istemez gerginliğe ve bölgedeki tansiyonun artmasına sebebiyet verecektir. Tüm bu gelişmelerin önlenmesi için KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Derviş Eroğlu'nun 24 Eylül 2011 tarihinde yaptığı önerinin hayata geçirilmesi gerektiğini bir kez daha hatırlatmak istiyoruz. Son olarak, GKRY'nin vermeye teşebbüs edebileceği hükümsüz ruhsatlara dayanarak hidrokarbon arama çalışmaları yapmayı düşünebilecek ülkeleri ve şirketleri, sağduyu içinde hareket etmeye, Ada'daki diğer kurucu halk olan Kıbrıs Türklerinin iradesini dikkate almaya ve Kıbrıs meselesinin çözüm sürecine olumsuz etkide bulunacak adımlar atmamaya davet ediyor ve buna göre davranmalarını bekliyoruz.

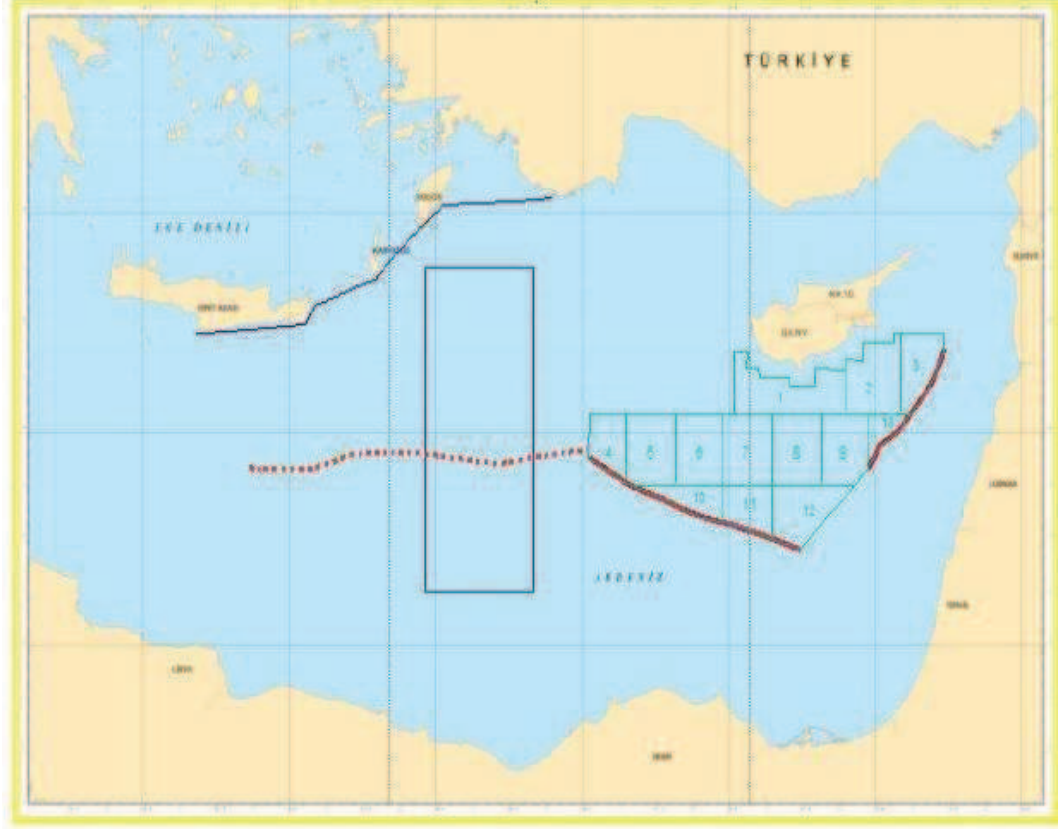
Kaynak: [http://www.mfa.gov.tr/no_-43_-15-subat-2012_-gkry_nin-actigi-ikinci-uluslararası-hidrokarbon-arama-ihalesi.tr.mfa'dan alındı.](http://www.mfa.gov.tr/no_-43_-15-subat-2012_-gkry_nin-actigi-ikinci-uluslararası-hidrokarbon-arama-ihalesi.tr.mfa'dan%20alındı)

Ek 6 Meis Adası ve Bölgesindeki Ada, Adacıklar ve Kayalıklar

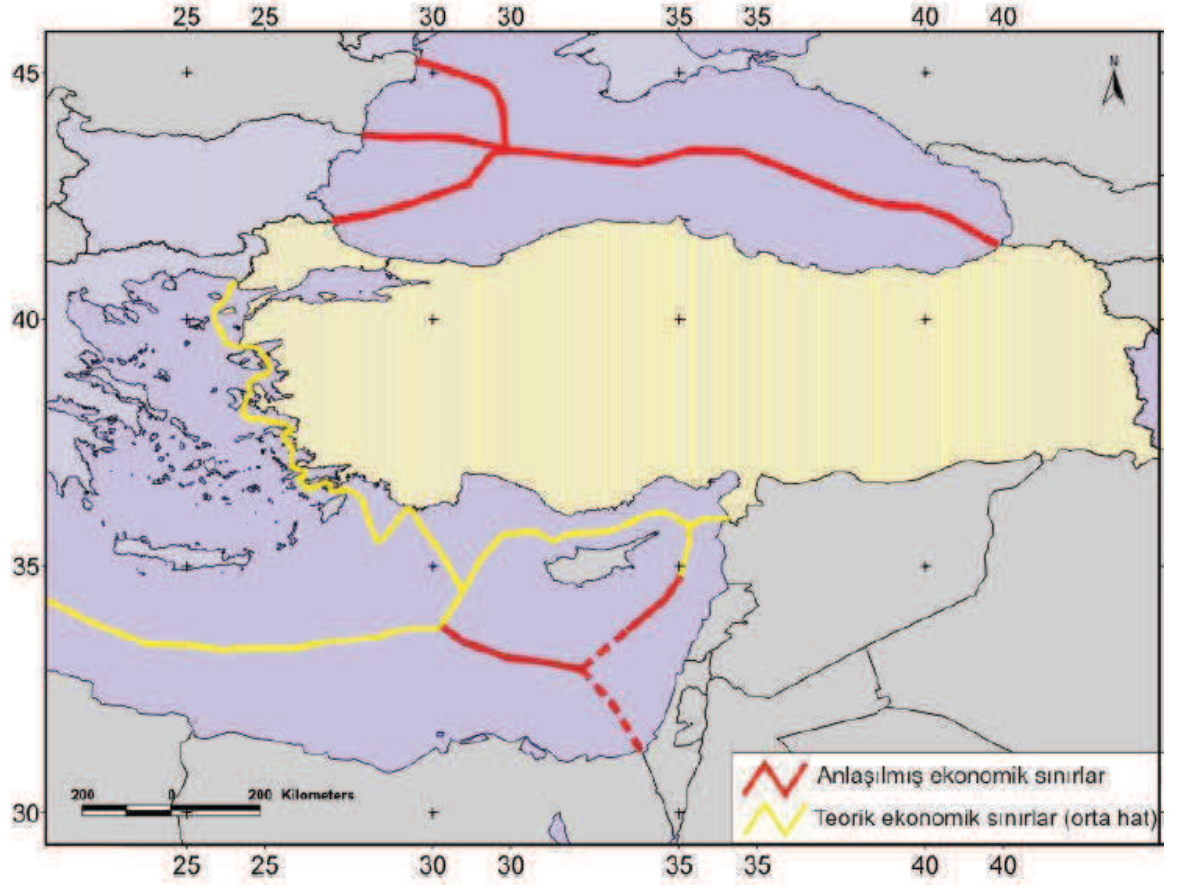
Kaynak : Kurumahmut, A.(2007), Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, Doğu Akdeniz Kıta Sahanelığı ve Türkiye'nin Stratejisi konulu Panel Sunumundan (6 Aralık 2012) tarihinde. http://angora.baskent.edu.tr/acik_arsiv/dosya_oku.php?psn=2409&yn=76&dn=1'den alındı

Ek-7 . Meis, Rodos, Kerpe, Kaşot; Girit hattı ve Yunanistan-Mısır MEB Sınırı

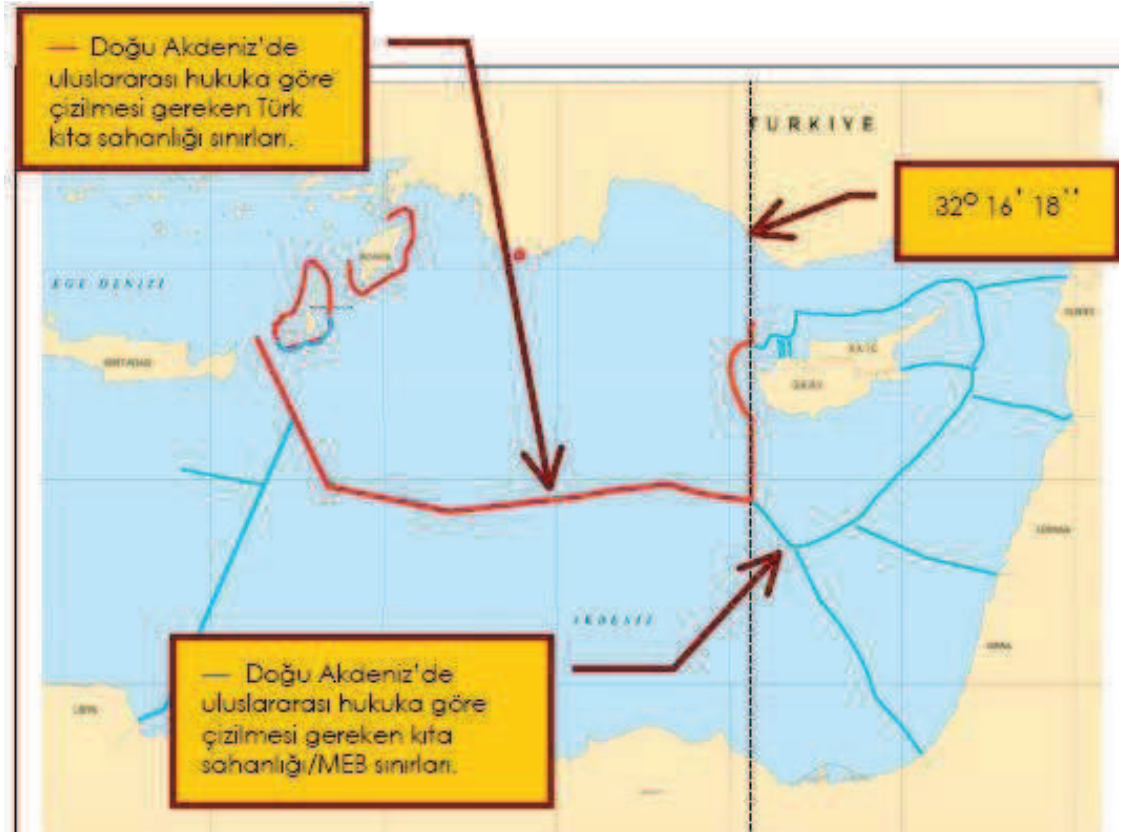
Kaynak : Başeren, S.H. (2007), Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, Doğu Akdeniz Kıta Sahanelığı ve Türkiye'nin Stratejisi konulu Panel Sunumundan (6 Aralık 2012) tarihinde. http://angora.baskent.edu.tr/acik_arsiv/dosya_oku.php?psn=2409¥=76&dn=1'den alındı

Ek-8 Seville Üniversitesinin Hazırladığı Harita

Kaynak : Öner, A.F.(2007). Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, Doğu Akdeniz Kıta Sahaneliği ve Türkiye'nin Stratejisi konulu Panel Sunumundan (6 Aralık 2012) tarihinde. http://angora.baskent.edu.tr/acik_arsiv/dosya_oku.php?psn=2409&yn=76&dn=1'den alındı

Ek-9 Doğu Akdeniz’de Uluslararası Hukuka Göre Çizilmesi Gereken Türk ve Uluslararası Kıta Sahanlığı/MEB sınırları

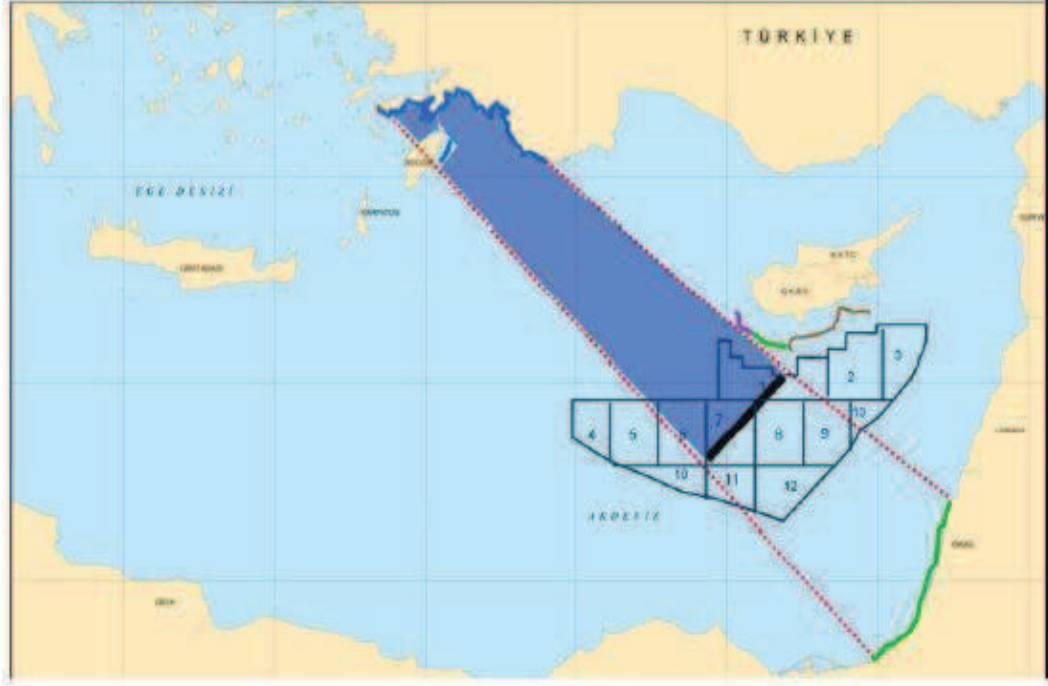
Kaynak : Başeren, S.H.(2010), (6 Aralık 2012) tarihinde. Stratejik Araştırmalar Dergisi, Ocak 2010, s.171’den alındı.

Ek-10 Doğu Akdeniz’de Türkiye’nin Düşey Hatları Esas Aldığı Ortay Hatta göre Sınırlandırma

Kaynak : Yaycı, C.(2012), Bilge Strateji Dergisi, “Doğu Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye.”Cilt 4, 6. Sayı, (Bahar 2012), s.45. (15 Kasım 2012) tarihinde. <http://bilgestrateji.com/en/images/stories/bilgestrateji/BS2012-1/BS%202012-1%201-70.pdf> den alındı.

Ek-11 Türkiye-İsrail Tasviri Muhtemel MEB Sınırlandırması

Kaynak : Yaycı, C.(2012), Bilge Strateji Dergisi, “Doğu Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye.”Cilt 4, 6. Sayı, (Bahar 2012), s.46. (15 Kasım 2012) tarihinde. <http://bilgestrategi.com/en/images/stories/bilgestrategi/BS2012-1/BS%202012-1%201-70.pdf> den alındı.

Ek-12 Türkiye ve Libya Arasında Ortay Hat Esasına Göre Yapılabilecek Sınırlandırma Antlaşması

Kaynak : Yaycı, C.(2012), Bilge Strateji Dergisi, “Doğu Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye.”Cilt 4, 6. Sayı, (Bahar 2012), s.47. (15 Kasım 2012) tarihinde. <http://bilgestrateji.com/en/im-ages/stories/bilgestrateji/BS2012-1/BS%202012-1%201-70.pdf> den alındı.

Ek-13 Türkiye –Lübnan Tasviri Muhtemel MEB Sınırlandırması

Kaynak : Yaycı, C.(2012), Bilge Strateji Dergisi, “Doğu Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye.”Cilt 4, 6. Sayı, (Bahar 2012), s.49. (15 Kasım 2012) tarihinde. <http://bilgestrateji.com/en/images/stories/bilgestrateji/BS2012-1/BS%202012-1%201-70.pdf> den alındı.

Ek-14 Türkiye GKRY Yaklaşımıyla Hareket Etmiş Olsaydı Belirleyeceği MEB

Kaynak : Yaycı, C.(2012), Bilge Strateji Dergisi, “Doğu Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye.”Cilt 4, 6. Sayı, (Bahar 2012), s.50. (15 Kasım 2012) tarihinde. <http://bilgestrategi.com/en/images/stories/bilgestrategi/BS2012-1/BS%202012-1%201-70.pdf>’den alındı.

Ek-15 Bugüne Kadar Ortaya Konulan haritalarla Kıyaslandığında Türkiye Tarafından Gündeme Getirilmeyen Asgari 44.000 km² lik Bir MEB alanı Kaybını Gösteren Harita

Kaynak : Yaycı, C.(2012), Bilge Strateji Dergisi, “Doğu Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye.”Cilt 4, 6. Sayı, (Bahar 2012), s.50. (15 Kasım 2012) tarihinde. <http://bilgestrateji.com/en/images/stories/bilgestrateji/BS2012-1/BS%202012-1-%201-70.pdf> den alındı.

ÖZGEÇMİŞ

8 Eylül 1972 İstanbul doğumluyum. İlk, Orta ve Lise öğrenimimi Bandırma'da tamamladım. 2006 yılında Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesinden mezun oldum. 2006 yılından beri, kamu sektöründe uzman eğitici olarak çalışmaktayım. 2010 yılında da Beykent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimime başladım.

Özel ilgi alanlarım, deniz tarihi ve deniz hukukudur. Yabancı dilim İngilizce ve Almanca olup, evli ve iki çocuk babasıyım.